

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2017

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 325 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Andrzej Dudziak).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Patrycja Malicka – Obecność romantyzmu w polskiej literaturze naj- nowszej.....	20
Michał Gryczyński – Męczeństwo i prześladowania duchowieństwa polskiego w XX wieku. Dzieje Kościoła katolickiego (artykuł) ..	31
Andrzej Dudziak – Męczeństwo i prześladowania duchowieństwa polskiego w latach 1939-1989	40
Andrzej Dudziak – Jazz w Polsce	55
Bibliografie osobowe: Leonard Cohen.....	64
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – Rejs przez życie Józefa Konrada Korzeniow- skiego, czyli przygoda z literaturą Josepha Conrada	68
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	82
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	88
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	122
V. KRONIKA.....	125

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na II kwartał 2017 roku. Szerszy zestaw dat na II kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

K w i e c i e ń

	IV		– Miesiąc Pamięci Narodowej
	1 IV		– Międzynarodowy Dzień Ptaków obchodzony od 1906 roku na mocy konwencji o ochronie ptactwa użytecznego
(65)	1 IV	1952	– Zm. Ferenc Molnar, pisarz, dramaturg i dziennikarz węgierski, od 1930 r. na emigracji (ur. 12 I 1878)
(55)	1 IV	1962	– Zm. Michael de Ghelderode (właśc. Adhemar Martens), dramaturg belgijski (ur. 3 IV 1898)
	2 IV		– Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci obchodzony od 1967 roku w rocznicę urodzin Hansa Christiana Andersena
(145)	2 IV	1872	– Zm. Samuel Morse, wynalazca amerykański, twórca alfabetu telegraficznego (ur. 27 IV 1791)
(20)	2 IV	1997	– Uchwalenie konstytucji III Rzeczypospolitej (podpisana przez prezydenta RP 16 VII 1997; weszła w życie 17 X 1997)
(120)	3 IV	1897	– Zm. Johannes Brahms, kompozytor niemiecki (ur. 7 V 1833)
	5 IV		– Dzień Leśnika i Drzewiarza
(65)	5 IV	1952	– Ur. Krzysztof Jan Adamkiewicz, poeta i krytyk literacki związany z poznańskim środowiskiem literackim (zm. 12 II 1986)
(205)	6 IV	1812	– Ur. Aleksander Hercen, rosyjski pisarz, filozof i działacz rewolucyjny (zm. 21 I 1870)

- 7 IV – Światowy Dzień Zdrowia obchodzony od 1950 roku w rocznicę wejścia w życie międzynarodowej konwencji zawierającej statut Światowej Organizacji Zdrowia – WHO
- (70) 7 IV 1947 – Zm. Henry Ford, przemysłowiec amerykański, pionier motoryzacji (ur. 30 VII 1863)
- 8 IV – Międzynarodowy Dzień Romów obchodzony od 1971 r. z inicjatywy Światowej Rady Romów
- (210) 8 IV 1807 – Ur. Karol Libelt, publicysta i działacz społeczno-polityczny, prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (zm. 9 VI 1875)
- (260) 9 IV 1757 – Ur. Wojciech Bogusławski, dramaturg, aktor związany z Wielkopolską (zm. 23 VII 1829)
- (25) 9 IV 1992 – Zm. Alfred Szklarski, pisarz, autor książek dla młodzieży (ur. 21 I 1912)
- (10) 9 IV 2007 – Zm. Egon Bondy (właśc. Zbynek Fiszer), czeski poeta i filozof (ur. 20 I 1930)
- (10) 9 IV 2007 – Zm. Piotr Kuncewicz, pisarz, poeta i krytyk literacki, prezes Związku Literatów Polskich (ur. 19 III 1936)
- (190) 10 IV 1827 – Ur. Lewis Wallace, amerykański pisarz, generał, polityk (zm. 15 II 1905)
- (170) 10 IV 1847 – Ur. Joseph Pulitzer, amerykański publicysta, wydawca, fundator nagrody swego imienia (zm. 29 X 1911)
- 11 IV – Światowy Dzień Chorych na Chorobę Parkinsona proklamowany przez brytyjską królową Elżbietę II w 1997 r.
- 11 IV – Dzień Radia
- 11 IV – Międzynarodowy Dzień Solidarności Wyzwolonych Więźniów Politycznych obchodzony w rocznicę wyzwolenia obozu w Buchenwaldzie w 1945 roku

	11 IV		– Ogólnopolski Dzień Walki z Bezrobociem
(230)	11 IV	1787	– Zm. Tomasz Kajetan Węgierski, polski poeta i satyryk okresu oświecenia, badacz i podróżnik (ur. ok. 1756 – dokładna data urodzin nieznana)
(165)	11 IV	1852	– Ur. Leon Wyczółkowski, malarz i grafik polski (zm. 27 XII 1936)
(30)	11 IV	1987	– Zm. Erskine Caldwell, pisarz amerykański (ur. 17 XII 1903)
(10)	11 IV	2007	– Zm. Kurt Vonnegut, amerykański pisarz i publicysta (ur. 11 XI 1922)
	12 IV		– Międzynarodowy Dzień Kosmonautyki i Lotnictwa obchodzony od 1969 roku w rocznicę lotu (1961) Jurija Gagarina
(70)	12 IV	1947	– Ur. Tom Clancy, amerykański pisarz powieści sensacyjno-szpiegowskich (zm. 1 X 2013)
	13 IV		– Światowy Dzień Pamięci Ofiar Katynia obchodzony w rocznicę opublikowania przez Niemców w 1943 r. informacji o odkryciu w Katyniu masowych grobów oficerów WP zamordowanych przez NKWD w 1940 r.
(10)	13 IV	2007	– Zm. Andrzej Kurylewicz, kompozytor, muzyk jazzowy, dyrygent (ur. 24 XI 1932)
	14 IV		– Dzień Ludzi Bezdomych ogłoszony przez Ruch Wychodzenia z Bezdomyści „Markot”
	14 IV		– Światowy Dzień Walki z Czerniakiem
(105)	14 IV	1912	– Zatonięcie brytyjskiego transatlantyku „Titanic”
(100)	14 IV	1917	– Zm. Ludwik Zamenhof, lekarz, poliglota, twórca języka esperanto (ur. 15 XII 1859)
	15 IV		– Międzynarodowy Dzień Kombatanta
(565)	15 IV	1452	– Ur. Leonardo da Vinci, malarz, rzeźbiarz, konstruktor maszyn, filozof i architekt włoski (zm. 2 V 1519)

- (75) 15 IV 1942 – Zm. Robert Musil, pisarz austriacki (ur. 6 XI 1880)
- (10) 15 IV 2007 – Zm. Jerzy Janicki, pisarz, dramaturg, scenarzysta i dziennikarz (ur. 10 VIII 1928)
- 16 IV – Dzień Sapera
- 16 IV – Światowy Dzień Głosu
- (95) 16 IV 1922 – Ur. Kingsley Amis, brytyjski pisarz (zm. 22 X 1995)
- (20) 16 IV 1997 – Zm. Roland Topor, Francuz polskiego pochodzenia, autor opowiadań i sztuk teatralnych, rysownik (ur. 7 I 1938)
- (120) 17 IV 1897 – Ur. Thornton Wilder, pisarz i dramaturg amerykański (zm. 7 XII 1975)
- 18 IV – Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków obchodzony z inicjatywy UNESCO od 1984 r.
- (180) 18 IV 1837 – Ur. Edward Lubowski, dramaturg, publicysta i tłumacz, posługiwał się pseudonimem Krut-Bolej (zm. 16 V 1923)
- (135) 19 IV 1882 – Zm. Karol Darwin (właśc. Charles Robert Darwin), biolog angielski, twórca teorii ewolucji (ur. 12 II 1809)
- 20 IV – Międzynarodowy Dzień Wolnej Prasy
- (210) 20 IV 1807 – Ur. Wincenty Pol, poeta romantyczny, geograf i etnograf (zm. 2 XII 1872)
- (120) 20 IV 1897 – Ur. Jerzy Petersburski, kompozytor operetek, muzyki filmowej i piosenek (zm. 7 X 1979)
- (95) 21 IV 1922 – Ur. Alistair MacLean, pisarz szkocki, autor powieści wojennych i sensacyjnych (zm. 2 II 1987)
- (10) 21 IV 2007 – Zm. Jan Tadeusz Stanisławski, satyryk, aktor, autor tekstów, radiowiec (ur. 26 I 1936)
- 22 IV – Święto Ziemi (Międzynarodowy Dzień Ziemi)
- (310) 22 IV 1707 – Ur. Henry Fielding, angielski powieściopisarz, dramaturg i publicysta (zm. 8 X 1754)

- (35) 22 IV 1982 – Zm. Halina Rudnicka, autorka książek dla dzieci i młodzieży (ur. 31 X 1909)
- 23 IV – Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich (pod patronatem UNESCO) ustanowiony w 1997 r. na wniosek rządu Hiszpanii i Międzynarodowej Unii Wydawców
- 23 IV – Święto 15 Pułku Ułanów Poznańskich. Dni Ułana obchodzone corocznie w Poznaniu od 1986 r.
- (1020) 23 IV 997 – Zm. św. Wojciech (właśc. Wojciech Adalbert); zginął zamordowany w Prusach przez pogan (ur. ok. 965 r.)
- (115) 23 IV 1902 – Ur. Halldor Laxness, pisarz islandzki, laureat Nagrody Nobla w 1955 r. (zm. 8 II 1998)
- (110) 23 IV 1907 – Ur. Wojciech Bąk, poeta, pisarz wielkopolski (zm. 2 V 1961)
- 24 IV – Dzień Solidarności z Narodem Ormiańskim obchodzony z inicjatywy Parlamentu Europejskiego dla uczczenia rocznicy masakry Ormian w 1915 roku
- 24 IV – Międzynarodowy Dzień Solidarności Młodzieży ogłoszony przez Światową Federację Młodzieży Demokratycznej na konferencji w Baudyngu w 1956 roku; obchodzony od 1957 r.
- (90) 24 IV 1927 – Rozgłównia Polskiego Radia zainauguowała swoją działalność w Poznaniu
- (75) 24 IV 1942 – Zm. Lucy Maud Montgomery, pisarka kanadyjska, autorka m.in. cyklu powieściowego o Ani (ur. 30 XI 1874)
- (55) 24 IV 1962 – Zm. Piotr Potworowski, malarz, scenograf, rzeźbiarz związany z Wielkopolską (ur. 14 VI 1898)
- 25 IV – Międzynarodowy Dzień Sekretarki
- 25 IV – Międzynarodowy Dzień Świadomości Zagrożenia Hałasem obchodzony od 2001 r. z inicjatywy Towarzystwa Higieny Akustycznej

- (100) 25 IV 1917 – Ur. Ella Fitzgerald, amerykańska wokalistka jazzowa (zm. 15 VI 1996)
- (80) 25 IV 1937 – Zm. Michał Drzymała, chłop wielkopolski zasłużony w walce z germanizacją (ur. 13 IX 1857)
- 26 IV – Dzień Drogowca i Transportowca
- (10) 26 IV 2007 – Zm. Mariusz Sabiniewicz, aktor teatralny i filmowy, związany z Teatrem Nowym w Poznaniu (ur. 21 I 1963)
- (70) 27 IV 1947 – Otwarto pierwsze po wyzwoleniu Międzynarodowe Targi w Poznaniu
- (20) 27 IV 1997 – Zm. Piotr Skrzynecki, reżyser, scenarzysta, twórca i kierownik artystyczny Piwnicy pod Baranami (ur. 12 IX 1930)
- (10) 27 IV 2007 – Zm. Mścisław Rostropowicz, rosyjski muzyk, dyrygent, wiolonczelista i pedagog, obrońca praw człowieka (ur. 27 III 1927)
- 28 IV – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Wypadków przy Pracy
- 29 IV – Międzynarodowy Dzień Tańca obchodzony od 1982 r. w rocznicę urodzin Jeana George'a Noverre'a (1727), francuskiego tancerza, choreografa i reformatora baletu
- 29 IV – Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego ustanowiony przez Konferencję Episkopatu Polski w 2002 r.
- (65) 29 IV 1952 – Weszła w życie Konwencja Bezpieczeństwa Pacyfiku – ANZUS
- (20) 29 IV 1997 – Weszła w życie konwencja o zakazie produkowania, magazynowania i stosowania broni chemicznej
- 30 IV – Dzień Metalowca
- 30 IV – Międzynarodowy Dzień Jazzu ogłoszony przez UNESCO w listopadzie 2011 roku

- 30 IV – Światowy Dzień Miast Bliźniaczych obchodzony w ostatnią niedzielę kwietnia w rocznicę założenia Światowej Federacji Miast Bliźniaczych w 1957 r.

M a j

- 1 V – Międzynarodowy Dzień Solidarności Ludzi Pracy – Międzynarodowe Święto Pracy
- (155) 1 V 1862 – Ur. Eugene Marcel Prevost, pisarz francuski (zm. 8 IV 1941)
- (60) 1 V 1957 – Otwarcie Ośrodka Telewizyjnego w Poznaniu
- 2 V – Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej, ustanowiony przez Sejm w 2004 r.
- 2 V – Dzień Polonii i Polaków za Granicą ustanowiony przez Senat RP
- (160) 2 V 1857 – Zm. Alfred de Musset, poeta francuski (ur. 11 XII 1810)
- 3 V – Uchwalenie Konstytucji 3 Maja (1791), święto narodowe
- 3 V – Międzynarodowy Dzień Wolności Prasy ogłoszony w 1991 r. przez UNESCO i Światową Federację PEN Clubów
- (65) 3 V 1952 – Polska Sekcja Radia Wolna Europa zainaugurowała swoją działalność w Monachium
- 4 V – Dzień Strażaka (przypadający w dniu wspomnienia św. Floriana, patrona strażaków)
- 5 V – Światowy Dzień Astmy
- 5 V – Dzień Europy (Rady Europy) ustanowiony w 1964 roku, dla upamiętnienia utworzenia Rady Europy (5 V 1949), celebrowany przez Radę jako „dzień tolerancji, praw człowieka i integracji europejskiej”

- (110) 5 V 1907 – Ur. Janusz Pajewski, historyk, profesor UAM (zm. 10 XII 2003)
- (205) 7 V 1812 – Ur. Robert Browning, poeta angielski (zm. 12 XII 1889)
- (150) 7 V 1867 – Ur. Władysław Stanisław Reymont (właśc. Stanisław Władysław Rejment), powieściopisarz, nowelista, laureat Nagrody Nobla w 1924 roku (zm. 5 XII 1925)
- 8 V – Światowy Dzień Czerwonego Krzyża
- 8 V – Dzień Bibliotekarza
- 8 V – Dzień Zwycięstwa
- (125) 8 V 1892 – Ur. Stanisław Sosabowski, generał, współorganizator w Szkocji polskiej I Samodzielnej Brygady Spadochronowej (zm. 25 IX 1967)
- (95) 8 V 1922 – Ur. Czesław Chruszczewski, poznański pisarz i nowelista (zm. 11 II 1982)
- (45) 8 V 1972 – Zm. Marian Bielicki, prozaik, eseista (ur. 5 VI 1920)
- (45) 8 V 1972 – Zm. Stefan Flukowski, pisarz (ur. 18 VIII 1902)
- 9 V – Dzień Europy (Dzień Unii Europejskiej) ustanowiony w 1985 r. przez Radę Europy dla upamiętnienia ogłoszenia przez ministra spraw zagranicznych Francji, Roberta Schumana, „Deklaracji 9 Maja” (1950 – znana jako plan Schumana), która dała początek Wspólnocie Europejskiej
- (40) 9 V 1977 – Zm. James Jones, pisarz amerykański (ur. 6 XI 1921)
- (480) 10 V 1537 – Zm. Andrzej Krzycki, arcybiskup gnieźnieński, humanista, poeta (ur. 7 VII 1482)
- (70) 10 V 1947 – Zm. Juliusz Osterwa, aktor, reżyser, reformator teatru (ur. 23 VI 1885)
- (110) 11 V 1907 – Ur. Lucyna Krzemieniecka, poetka, pisarka, autorka książek dla dzieci (zm. 29 IX 1955)

	12 V		– Międzynarodowy Dzień Pielęgniarek
(200)	12 V	1817	– Ustalenie kursu papierów wartościowych w Królestwie Polskim – początek Giełdy Warszawskiej
(25)	12 V	1992	– Zm. Wanda Rutkiewicz, polska alpinistka i himalaistka, autorka i współautorka filmów i książek alpinistycznych (ur. 4 II 1943)
(80)	13 V	1937	– Ur. Roger Zelazny, amerykański pisarz science-fiction i fantasy (zm. 14 VI 1985)
(105)	14 V	1912	– Zm. August Strindberg, pisarz szwedzki, prekursor ekspresjonizmu (ur. 22 I 1849)
	15 V		– Międzynarodowy Dzień Rodziny proklamowany przez Zgromadzenie Ogólne NZ
(450)	15 V	1567	– Ur. Claudio Monteverdi, włoski kompozytor, skrzypek, pierwszy twórca oper (zm. 29 XI 1643)
(140)	15 V	1877	– Utworzenie Stowarzyszenia Architektów Polskich
(115)	16 V	1902	– Ur. Jan Kiepura, śpiewak operowy, aktor (zm. 15 VIII 1966)
(110)	16 V	1907	– Zm. Henryk Jordan, lekarz, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, pionier wychowania fizycznego w Polsce, założyciel pierwszego w Polsce publicznego ogrodu gier i zabaw ruchowych dla dzieci i młodzieży (ur. 23 VII 1842)
(75)	16 V	1942	– Zm. Bronisław Malinowski, antropolog, podróżnik, etnolog, religioznawca i socjolog (ur. 7 IV 1884)
(35)	16 V	1982	– Zm. Jerzy Krzysztoń, prozaik, dramaturg, reportażysta (ur. 23 III 1931)
	17 V		– Światowy Dzień Telekomunikacji i Społeczeństwa Informacyjnego obchodzony od 2006 roku pod patronatem UNESCO i sekretarza generalnego ITU na podstawie porozumienia w Antalya
(100)	17 V	1917	– Ur. Ignacy Moś, fundator Muzeum Literackiego Henryka Sienkiewicza w Poznaniu (zm. 14 XII 2001)

- 18 V – Międzynarodowy Dzień Muzeów obchodzony na wniosek Międzynarodowej Rady Muzeów
- (145) 18 V 1872 – Ur. Bertrand Russel, matematyk i filozof angielski, laureat Nagrody Nobla w 1950 r. (zm. 2 II 1970)
- (105) 19 V 1912 – Zm. Bolesław Prus (właśc. Aleksander Głowacki), prozaik okresu pozytywizmu (ur. 20 VIII 1847)
- (145) 20 V 1872 – Ur. Sigrid Undset, pisarka norweska, laureatka Nagrody Nobla w 1928 roku (zm. 10 VI 1949)
- 21 V – Światowy Dzień Kosmosu obchodzony od 1998 r.
- (10) 22 V 2007 – Zm. Wojciech Wieczorkiewicz, reżyser teatrów lalkowych związany w latach 60. i 70. z Poznaniem; od 1960 roku reżyser teatru lalkowego „Marcinek” w Poznaniu i od 1975 dyrektor tej sceny (ur. 17 X 1934)
- 23 V – Dzień Teatru Publicznego
- 23 V – Dzień Wymiaru Sprawiedliwości obchodzony z inicjatywy stowarzyszenia sędziów i prokuratorów MEDEL w dniu zamordowania (23 maja 1992 roku) przez włoską mafię sędziów Giovanniego Falcone i Paola Borsellino
- (310) 23 V 1707 – Ur. Karol Linneusz (właśc. Carl von Linne (szw.); Carolus Linnnaeus (łac.)), szwedzki przyrodnik, twórca systematyki roślin i zwierząt (zm. 10 I 1778)
- (175) 23 V 1842 – Ur. Maria Konopnicka, poetka, nowelistka (zm. 8 X 1910)
- 25 V – Międzynarodowy Dzień Dzieci Zaginionych obchodzony od 1990 r.
- 25 V – Dzień Działacza Kultury i Drukarza
- (130) 25 V 1887 – Ur. ojciec Pio (właśc. Francesco Forgione), zakonnik, włoski kapucyn, stygmatyk, kanonizowany w 2002 r. (zm. 23 IX 1968)

- (45) 25 V 1972 – Zm. Michał Choromański, prozaik, dramaturg (ur. 22 VI 1904)
- 26 V – Dzień Matki
- (195) 26 V 1822 – Ur. Edmond de Goncourt, pisarz francuski (zm. 16 VII 1896)
- 27 V – Dzień Samorządu Terytorialnego uchwalony przez Sejm RP 29 VI 2000 r.
- 28 V – Światowy Dzień Raka Krwi
- (105) 28 V 1912 – Ur. Patrick White, pisarz australijski, laureat Nagrody Nobla w 1973 roku (zm. 2 X 1990)
- (100) 28 V 1917 – Ur. Leonid Teliga, pisarz, tłumacz, żeglarz (zm. 21 V 1970)
- 29 V – Dzień Weterana Misji
- (100) 29 V 1917 – Ur. John Fitzgerald Kennedy, polityk amerykański, prezydent USA w latach 1961-1963 (zm. 22 XI 1963)
- 30 V – Dzień Rodzicielstwa Zastępczego ustanowiony uchwałą Sejmu w 2006 r.
- 31 V – Światowy Dzień bez Papierosa obchodzony na wniosek Światowej Organizacji Zdrowia od 1988 r.
- 31 V – Światowy Dzień Rozwoju Kultury obchodzony z inicjatywy UNESCO
- (130) 31 V 1887 – Ur. Perse Saint-John (właśc. Alexis Saint-Léger Léger), poeta francuski, laureat Nagrody Nobla w 1960 roku (zm. 20 IX 1975)
- (125) 31 V 1892 – Ur. Konstantin Paustowski, pisarz rosyjski (zm. 14 VII 1968)
- (60) 31 V 1957 – Zm. Leopold Staff, poeta, dramaturg, tłumacz (ur. 14 XI 1878)

C z e r w i e c

- 1 VI – Międzynarodowy Dzień Dziecka
- (35) 1 VI 1982 – Zm. Henryk Worcell (właśc. Tadeusz Kurtyka), powieściopisarz (ur. 1 VIII 1909)
- (135) 2 VI 1882 – Zm. Giuseppe Garibaldi, rewolucjonista, dowódca, bojownik o wyzwolenie i zjednoczenie Włoch (ur. 4 VII 1807)
- (115) 3 VI 1902 – Zm. Adolf Dygasiński, pisarz, nowelista (ur. 7 III 1839)
- (200) 4 VI 1817 – Ufundowanie biblioteki, przez Józefa M. Ossolińskiego, która dała początek bogatym zbiorom i wydawnictwu Ossolineum (obecnie Zakład Narodowy im. Ossolińskich)
- (145) 4 VI 1872 – Zm. Stanisław Moniuszko, kompozytor, dyrygent, pedagog (ur. 5 V 1819)
- (75) 4 VI 1942 – Zm. Halina Górska, pisarka, działaczka społeczno-oświatowa (ur. 14 V 1898)
- 5 VI – Międzynarodowy Dzień Ochrony Środowiska
- 5 VI – Dzień Szkoły bez Przemocy
- (70) 6 VI 1947 – Zm. Władysław Raczkiewicz, polityk, działacz społeczny, prezydent RP na uchodźstwie (ur. 28 I 1885)
- (145) 7 VI 1872 – Ur. Benedykt Hertz, bajkopisarz i satyryk, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 31 X 1952)
- (90) 8 VI 1927 – Ur. Wiktor Woroszyński, poeta, prozaik, publicysta i tłumacz (zm. 13 IX 1996)
- (40) 8 VI 1977 – Zm. Kazimierz Kumaniecki, filolog klasyczny (ur. 18 V 1905)
- (120) 12 VI 1897 – Ur. Aleksander Tansman, kompozytor i pianista (zm. 15 X 1986)

- (20) 12 VI 1997 – Zm. Bułat Szalwowicz Okudźawa, rosyjski bard, poeta, prozaik, kompozytor ballad, dramaturg (ur. 9 V 1924)
- 14 VI – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Naziistowskich Ob-
ozów Koncentracyjnych ogłoszony w 2006 r. przez
Sejm RP
- (180) 14 VI 1837 – Zm. Giacomo Leopardi, poeta włoski (ur. 29 VI
1798)
- (70) 14 VI 1947 – Otwarcie muzeum na terenie niemieckiego obozu
zagłady (obecnie Państwowe Muzeum Auschwitz-
Birkenau)
- (355) 15 VI 1662 – Zm. Łukasz Opaliński, marszałek koronny, historyk,
pisarz polityczny, satyryk związany z Wielkopolską
(ur. 1612 – dokładna data urodzin nieznaną)
- (5) 15 VI 2012 – Zm. Stefan Stuligrosz, dyrygent i kompozytor,
twórca Chóru Chłopięc-Męskiego Filharmonii Po-
znańskiej „Poznańskie Słowiki” (ur. 26 VIII 1920)
- (40) 16 VI 1977 – Zm. Wernher von Braun, specjalista techniki rakie-
towej i kosmicznej, w III Rzeszy twórca pocisków
V1 i V2, po 1945 roku pracujący dla USA (ur. 23 III
1912)
- (135) 17 VI 1882 – Ur. Igor Strawiański, kompozytor rosyjski (zm. 6 IV
1971)
- (225) 18 VI 1792 – Bitwa pod Zieleńcami. Dla upamiętnienia zwycię-
stwa wojsk polskich na rosyjskimi król Stanisław
August Poniatowski ustanowił order „Virtuti Militari”
- (205) 18 VI 1812 – Ur. Iwan Gonczarow, powieściopisarz rosyjski
(zm. 27 IX 1891)
- (180) 19 VI 1837 – Zm. Aleksandr Bestużew, pisarz i krytyk rosyjski
(ur. 4 XI 1797)
- (80) 19 VI 1937 – Zm. James Matthew Barrie, szkocki powieściopi-
sarz i dramaturg (ur. 9 V 1860)
- 20 VI – Międzynarodowy Dzień Uchodźcy

- (80) 20 VI 1937 – Zm. Guglielmo Marconi, włoski fizyk i konstruktor m.in. radia, laureat Nagrody Nobla w 1909 roku z dziedziny fizyki za wkład w rozwój telegrafii bezprzewodowej (ur. 25 IV 1874)
- 21 VI – Święto Muzyki obchodzone od 1982 roku we Francji, później upowszechnione na świecie
- (490) 22 VI 1527 – Zm. Niccolo Machiavelli, włoski pisarz i dyplomata (ur. 3 V 1469)
- (225) 22 VI 1792 – Ustanowienie orderu Virtuti Militari
- (105) 23 VI 1912 – Ur. Alan Turing, matematyk brytyjski, twórca maszyny Turinga i jeden z twórców informatyki (zm. 7 VI 1954)
- 24 VI – Światowy Dzień Osteoporozy
- (250) 25 VI 1767 – Zm. Georg Philipp Teleman, kompozytor niemiecki (ur. 14 III 1681)
- (195) 25 VI 1822 – Zm. Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, E.T.A. (właśc. Ernst Theodor Wilhelm Hoffmann), niemiecki pisarz, prawnik, kompozytor, rysownik i karykaturzysta (ur. 24 I 1776)
- 26 VI – Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Narkomanii ustanowiony przez ONZ, obchodzony od 1988 r.
- (125) 26 VI 1892 – Ur. Pearl Buck, powieściopisarka i nowelistka angielska, laureatka Nagrody Nobla w 1938 r. (zm. 6 III 1973)
- 27 VI – Światowy Dzień Walki z Cukrzycą ogłoszony w 1991 r.
- 28 VI – Narodowy Dzień Pamięci Poznańskiego Czerwca 1956 ustanowiony uchwałą Sejmu w 2006 roku
- (440) 28 VI 1577 – Ur. Peter Paul Rubens, malarz flamandzki epoki baroku (zm. 30 V 1640)
- (305) 28 VI 1712 – Ur. Jan Jakub Rousseau, pisarz i filozof francuski (zm. 2 VII 1778)

- (150) 28 VI 1867 – Ur. Luigi Pirandello, pisarz i dramaturg włoski, laureat Nagrody Nobla w 1934 roku (zm. 10 XII 1936)
- (40) 28 VI 1977 – Zm. Janusz Teodor Dybowski, prozaik (ur. 1 IV 1909)
- (220) 29 VI 1797 – Ur. Józef Piotr Lompa, prozaik, publicysta, działacz śląski (zm. 29 III 1863)
- (140) 30 VI 1877 – Zm. Walenty Stefański, księgarz, działacz demokratyczny, założyciel Związku Plebejuszy (ur. 12 II 1813)
- (95) 30 VI 1922 – Ur. Miron Białoszewski, poeta, prozaik i dramaturg (zm. 17 VI 1983)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Patrycja Malicka

OBECNOŚĆ ROMANTYZMU W POLSKIEJ LITERATURZE NAJNOWSZEJ

Maria Janion we *Wprowadzeniu do Gorączki romantycznej* stwierdza, że romantyzm jest jednym z najważniejszych punktów odniesienia dla pisarzy i poetów tworzących w Polsce i poza jej granicami¹. Teza ta nie dotyczy jedynie twórców piszących w epokach bliskich romantyzmowi, lecz także poetów i prozaików nam współczesnych. Dla podkreślenia tej tezy Maria Janion w tekście *Zmierzch paradygmatu* z 1995 roku przedstawia trzy kulminacyjne momenty dominacji kultury romantycznej w XX wieku w naszym kraju². Pierwsza z nich to sam początek XX wieku oraz czas I wojny światowej, ze względu na obudzenie nadziei niepodległościowych wśród Polaków. Ogromną rolę w kształtowaniu idei romantycznych odegrała w tym czasie postać marszałka Piłsudskiego i propagowana przez niego wizja romantyzmu tyrtejskiego – idee męskiej woli i siły walki.

W dwudziestoleciu międzywojennym romantyzm jako postawa został zanegowany zwłaszcza przez twórców awangardy. Możemy wymienić chociażby dzieła Tadeusza Peipera, który swój program poetycki zbudował na negacji idei romantycznych. Stanowisko negujące wyróżniało także *Skamandrytów* ze Słonimskim na czele. Wystarczy przypomnieć słynną frazę z wiersza *Czarna wiosna*: „Ojczyzna moja wolna, wolna... Więc zrzucam płaszcz Konrada”, by zrozumieć, że odzyskanie wolności oznaczało rozpoczęcie okresu w którym literatura mogła „odłożyć swe powinności tyrtejskie, zająć się światem dookólnym i sobą”³. Stosunek *Skamandrytów* do tradycji romantycznej, zwłaszcza w początkowej fazie ich działalności, nazwać można bluźnierczym. Jako przykład możemy uznać wiersz Lechonia *Herostrates* z tomu *Karmazynowy poemat*. Odrzucenie romantyzmu, utożsamianego z walką o wolność ojczyzny, prowadziło do zainteresowania młodych twórców przestrzenią miejską, witalizmem, czerpaniem radości z życia codziennego.

¹ Zob. M. Janion, *Gorączka romantyczna*, Kraków 2000, s. 24.

² Zob. M. Janion, *Zmierzch paradygmatu*, w: eadem, *Czy będziesz wiedział, co przeżyłeś*, Warszawa 1996.

³ *Literatura polska XX wieku*, red. B. Kaniewska, A. Legeżyńska, P. Śliwiński, Poznań 2005, s. 10.

Idee i obrazy romantyczne odżyły jednak po raz kolejny w czasie II wojny światowej. Sytuacja zniewolenia, walki i ucisku obudziła znane rodakom martyrologiczne konotacje. Walka z wrogiem, śmierć ku chwale ojczyzny to motywy, które znamy z takich romantycznych dzieł jak chociażby *Kordian*, *Dziady część III* czy *Konrad Wallenrod*. Twórczość młodych poetów tworzących w czasach II wojny światowej – Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, czy Tadeusza Gajcego wyraźnie naznaczona jest niszczącą siłą historii, która sprawia, że pożądanym bohaterem tego czasu staje się ponownie żołnierz, „człowiek podziemny, konspirator, bojownik za sprawę wolności”, pochłonięty rządzą «czynu»⁴. W takim świecie niemożliwy staje się niemal powrót do normalności, niemożliwa jest miłość, która pomimo tego, że pozwala zapomnieć na chwilę o otaczającym okrucieństwie musi zostać nazwana – jak głosi jeden z wierszy Gajcego – *Miłością bez jutra*. Młodzi bohaterowie skazani zostają przedwcześnie na śmierć, a uczucia na które mogą sobie pozwolić to miłość do ojczyzny i nienawiść do wroga.

Już w romantyzmie wyraźnie podkreślano, że opis wydarzeń przełomowych dla społeczeństwa polskiego naznaczony musi być emocjonalnością, która niewiele miała wspólnego z uczuciem prywatnym, lecz wiązała się ze wspólnym przeżywaniem danych wydarzeń. „Terroryzm zacnej uczuciowości polskiej”⁵, jak o nim pisała Janion, wyraźnie zaważył na dalszych losach romantycznej recepcji, ponieważ w czasie wydarzeń przełomowych dla naszego kraju odwoływano się właśnie do paradygmatu (i uczuciowości) zaczerpniętej z romantyzmu. Między innymi dlatego ulegała ona zbyt powierzchownemu odczytaniu lub powielala martyrologiczne wzorce. Przykładem takiego korzystania z idei jest „ethos Solidarności z lat 1980/81”, który Janion przedstawia jako trzecią kulminacyjną fazę dominacji romantycznego paradygmatu. Zdaniem badaczki w tym czasie nastąpiło odrodzenie zakorzenionych w świadomości Polaków wartości „heroiczno-romantycznych”. Więcej na ten temat w książce *Zrozumieć swój czas. Kultura polska po komunizmie – rekonesans* (2003) pisze Teresa Walas. Jej zdaniem w czasach *Solidarności* Polacy byli świadkami i uczestnikami brutalnych przesłuchań, aresztowań i zsyłek, które badaczka nazywa pozostałościami, „śladami paradygmatu [romantycznego]”. W podobny do Teresy Walas sposób lata 80. XX wieku ocenia Anna Nasiłowska, która stwierdza, że doświadczenie zbiorowości polskiej wyraziło się w tym czasie poprzez nawiązanie do symboliczno-romantycznej tradycji⁶. Stanowisko łączące niejako te dwie sprzeczne wizje (Walas, Nasiłowska – Janion,

⁴ M. Janion, *Wojna i forma*, w: eadem, *Plac generała*, Warszawa 2007, s. 31-44.

⁵ M. Janion, *Gorączka romantyczna*, op. cit., s. 15.

⁶ Zob. A. Nasiłowska, *Literatura okresu przejściowego 1975-1996*, Warszawa 2006.

Rabizo-Birek) obecności romantyzmu w kulturze tego czasu zajmuje Marcin Jaworski pisząc z jednej strony o znaczącej roli romantyzmu w poezji przełomu lat 70. i 80. XX wieku, z drugiej jednak zwracając uwagę na schematyczne jego użycie. Poeci tego czasu, tak jak romantyczni wieszczowie, rozdarcy byli między osobistymi uczuciami, a obywatelskim zaangażowaniem. Dodatkowo doświadczenie stanu wojennego uczyniło z nich „tragiczne pokolenie”, które opisywało kolejne „romantyczne powstanie”⁷. W tym czasie odżył także wyraźnie romantyczny mit poety przeklętego. Możemy wymienić chociażby twórczość Andrzeja Bursy, Rafała Wojaczka czy Edwarda Stachury.

Młodzi twórcy debiutujący pod koniec lat 80 oraz na początku lat 90 XX wieku – jak podkreśla Przemysław Czapliński w książce *Świat podrobiony* – starali się z tego powodu za wszelką cenę odciąć od wszelkich związków z romantyzmem. Przyniosło to jednak skutek przeciwny⁸. W buntowniczych utworach pokolenia „bruLionu”, zwłaszcza poezji Marcina Świetlickiego odnaleźć możemy (jak na ironię!) romantyczny bunt i niechęć do zaakceptowania świata takim, jaki jest. Czapliński zauważa, że romantyzm jest wyraźnie dostrzegalny chociażby w odwołaniach do twórczości Mickiewicza w utworach współczesnych poetów i prozaików między innymi w formie aluzji literackich (Bohdan Zadura – *Lit*, Waldemar Bawółek – *Delectatio morosa*), poprzez cytaty (Maja Jurkowska – *Katedra*), pastisze literackie (Cezary Michalski – *Jądra ciemności*, Natasza Goerke – *Fractale*), aż po parafrazy (Christian Skrzyposzek – *Moja*, Jerzy Pilch – *Spis cudzołożnic*). Do listy tej Marcin Jaworski dołącza także utwory Andrzeja Sosnowskiego oraz Tomasza Różyckiego. Warto jednak dodać, że nie tylko Mickiewicz staje się ważnym punktem odniesienia dla współczesnych poetów. Arkadiusz Bałajewski w artykule *Obecność Słowackiego w czasach „bruLionu”* podkreśla, że wiersze Adrianny Szymanskiej, Macieja Meleckiego, Wojciecha Bonowicza, Macieja Hamkała, Andrzeja Niewiadomskiego przesycone są duchem wieszczów, podobnie jak utwory prozatorskie Pawła Huellego (*Król Duch*) i Krzysztofa Czacharowskiego (*W Szwajcarii*). Badacz dostrzega także *Norwidowe ślady i obecności* w twórczości poetów tworzących zarówno w XX jak i XXI wieku: Jastruna, Miłosza, Herberta, Szyborskiej, Hartwig, Zagajewskiego, Krynickiego czy Barańczaka⁹.

Bezpośrednie nawiązania w utworach wyżej wymienionych twórców do dzieł Mickiewicza, Słowackiego czy Norwida to jednak nie jedyny sposób aktualizacji dziedzictwa epoki romantycznej. Współcześnie bardzo często dochodzą

⁷ Zob. M. Jaworski, *Rewersy nowoczesności. Klasyzm i romantyzm w poezji oraz krytyce powojennej*, Poznań 2009.

⁸ Zob. P. Czapliński, *Świat podrobiony. Krytyka i literatura wobec nowej rzeczywistości*, Kraków 2003.

⁹ Zob. A. Bałajewski, *Obecność romantyzmu*, Lublin 2015, s. 35-111; 113-194.

do głosu dzieła, które wyraźnie reinterpretują tradycję romantyczną poprzez postawienie w centrum problemów, które zostały wcześniej pominięte w dyskusji. Co prawda romantyzm polski, zdaniem Marii Janion, tak samo jak romantyzm w całej Europie dokonał odkrycia i fascynacji jednostką¹⁰, jednak sytuacja społeczno-polityczna skierowała to zainteresowanie na nieco inne tory. Wystarczy przypomnieć przemianę kochanka kobiety – Gustawa w kochanka ojczyzny – Konrada. Jak pisała w *Legendzie romantycznej i szydercach* Marta Piwińska: „Nie było [...] w romantyzmie polskim totalnego buntu jednostki przeciw zbiorowości, z której wyrosła, bo romantyczny bunt przeciw «złemu światu» szybko przemienił się w bunt przeciw złej historii i złym zaborcom [...]». W romantyzmie polskim zabrakło wielkiego romansu, mimo *Marii* Malczewskiego i IV części *Dziadów*, bo właśnie wtedy, kiedy ten romantyzm wyszedł z fazy pierwiosnków, Konrad napisał epitafium dla Gustawa i wykreślił (wyklął!) z literatury swoje życie prywatne”¹¹. Czy jednak możemy z całą pewnością powiedzieć, że w utworach romantycznych brakuje osobistych przeżyć? W książce *Romantyzm i egzystencja. Fragmenty niedokończonego dzieła* z 2004 roku Maria Żmigrodzka i Maria Janion ukazały przeżycia romantycznej jednostki jako tożsame z przeżyciami człowieka współczesnego. Wątek definiowania romantyzmu w kontekście nowoczesności (modernizmu, postmodernizmu) stał się zresztą niezwykle inspirujący dla badaczy publikujących w ostatnich latach. Jego pokłosiem są między innymi teksty Agaty Bielik-Robson czy Magdaleny Rabizo-Birek¹².

Warto dodać, że wydanie tomu *Romantyzm i egzystencja* poprzedziły seminaria na Uniwersytecie Gdańskim prowadzone przez Marię Janion na przełomie lat 70. i 80. XX wieku. Magdalena Rabizo-Birek uznaje je za „pierwsze próby odmiennego czytania romantycznej tradycji”¹³. Wśród pisarzy, poetów i badaczy literatury inspirujących się seminariami Marii Janion, Rabizo-Birek wymienia m.in.: Stefana Chwina, Pawła Huelle, Izabelę Filipiak, Annę Czekałowicz, Zbigniewa Joachimiaka, Martę Piwińską, Marka Bieńczyka, Wojciecha

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ M. Piwińska, *Legenda romantyczna i szydercy*, Warszawa 1973, s. 363.

¹² Agaty Bielik-Robson, m.in. *Nowoczesność romantyzmu*, w: *Wobec romantyzmu*, red. J. Klaus-Wartacz, A. Skowron, K. Ruta, T. Nakoneczny, Poznań 2007, s. 277; A. Bielik-Robson, *I rozważna i romantyczna – czyli racjonalność romantyzmu*, w: eadem, *Romantyzm. Niedokończony projekt. Eseje*, Kraków 2008, s. 5-18, M. Rabizo-Birek, *Romantyzm a modernizm i postmodernizm*, w: eadem, *Romantyczni i nowocześni. Formy obecności romantyzmu w polskiej literaturze współczesnej*, Rzeszów 2012, s. 42-55. Oprócz pojedynczych tekstów powstały także publikacje traktujące o związkach romantyzmu i nowoczesności: *Romantyzm i nowoczesność*, red. M. Kuziak, Kraków 2009 oraz *Romantyzm w lustrze postmodernizmu (i odwrotnie)*, red. W. Hamerski, M. Kuziak, S. Rzepczyński, Warszawa 2014.

¹³ M. Rabizo-Birek, *Romantyczni i nowocześni. Formy obecności romantyzmu w polskiej literaturze współczesnej*, Rzeszów 2012., s. 466.

Owczarskiego, którzy w swojej twórczości czerpali wyraźnie z koncepcji romantyzmu proponowanych przez Janion i Żmigrodzką. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż dzięki twórczości wyżej wymienionych pisarzy, poetów i teoretyków romantyzm funkcjonować może w literaturze polskiej poprzez ponowne „wykorzystanie” kategorii zaczerpniętych z epoki romantyzmu, które w powieściach, poematach, wierszach ulegają ożywieniu i twórczemu przetworzeniu. Okazuje się bowiem, że zaproponowane przez romantyzm spojrzenie na ludzką podmiotowość, jej niejednoznaczność, tajemniczość do dziś fascynuje i staje się niekończącym się źródłem inspiracji.

Podkreślenie indywidualizmu romantycznego podmiotu (bohatera) jest widoczne także w publikacjach Agaty Bielik-Robson która w swoich książkach, m.in. *Duchu powierzchni. Rewizji romantycznej i filozofii* z 2004 roku, czy *Innej nowoczesności* z 2008 roku stara się ukazać aktualność tradycji romantycznej poprzez interpretację pism poetów brytyjskich, a także ich amerykańskich interpretatorów: Abramsa, Blooma, Hartmana, Taylora, Berlina i de Mana. We wstępie *My romantycy – źródła romantycznego modernizmu Charlesa Taylora* do jego książki *Źródła podmiotowości. Narodziny tożsamości nowoczesnej* tego właśnie autora, Bielik-Robson przedstawia poglądy generacji postromantyków (czyli poetów, pisarzy, którzy odczuwają duchową łączność z generacją romantyków), którym bliskie są idee „(...) indywidualizmu, autonomii, wolności, niepowtarzalności podmiotu, zagrożonego globalnymi zjawiskami umasowienia, mechanizacji, komercjalizacji i technokratyzacji”¹⁴. Jak podkreśla badaczka, dla postromantyków istotne są tematy metafizyczne, emocjonalne, a także te, które dotyczą „odczarowania świata”, umocnienia roli podmiotu, pozostawiania po sobie trwałych śladów.

Bielik-Robson proponuje także by czytać literaturę romantyczną w inny sposób, by zwrócić szczególną uwagę na pomijane do tej pory aspekty romantycznej tradycji. Odejście od schematycznego odczytania romantyzmu, jako literatury uwznioślającej idee poświęcenia się dla ogółu i rezygnacji z własnych uczuć sprawia, że więcej uwagi poświęcić możemy analizie egzystencji samych bohaterów romantycznych, ich uczuć i emocji, które pozwalają odkryć w romantyzmie polskim zjawiska do tej pory marginalizowane. Warto dodać, że właśnie takie spojrzenie na dziedzictwo romantyzmu widoczne jest w twórczości wielu współczesnych poetów i prozaików. Przez długi czas uczuciowa strona ludzkiej natury zepchnięta była na dalszy plan. Analizując jednak uważniej współczesne utwory prozatorskie możemy dostrzec powrót do kategorii zmysłowości, uczuciowości i afektywności oraz zainteresowanie emocjonalnością człowieka.

¹⁴ M. Rabizo-Birek, *op. cit.*, s. 120-121.

Wątki takie są bardzo wyraźne w twórczości Stefana Chwina, Artura Daniela Liskowackiego czy Tomasza Różyckiego.

Stefan Chwin – seminarzysta Marii Janion nie ukrywa swojego zainteresowania epoką romantyzmu. Oprócz powieści opublikował on także książki poruszające tematykę romantycznego samobójstwa: *Samobójstwo jako doświadczenie wyobraźni* (Gdańsk 2010), a także *Samobójstwo i „grzech istnienia”* (Gdańsk 2013). Jest także autorem dwóch książek na temat obecności romantyzmu w literaturze polskiej w XX wieku – *Romantyczne przestrzenie wyobraźni (proza polska Schulza, Gombrowicza, Konwickiego)* z 1989 roku, a także wydanej w 1993 roku *Literatury i zdrady. Od „Konrada Wallenroda” do „Małej Apokalipsy”*. W powieści *Hanemann* z 1995 roku pisarz w niezwykle ciekawy sposób przetwarza mit miłości romantycznej, układa opowieść w sposób fragmentaryczny i nawiązuje do malarstwa i literatury zakorzenionych silnie w niemieckim romantyzmie. Wszelkie romantyczne wątki pojawiające się w powieści pozwalają w pełni zrozumieć motywację głównego bohatera – jego wycofanie się z życia, oraz późniejszy powrót i akceptację rzeczywistości. Hanemann, pomimo tego, że akcja powieści dzieje się w czasach II wojny światowej, a także po jej zakończeniu, ma cechy typowego, melancholijnego bohatera romantycznego, a jego nieszczęśliwa miłość do Luizy – zakończona przedwczesną śmiercią kobiety – staje się przyczyną niewypowiedzianego cierpienia. Melancholia, w którą popada bohater, izoluje go od świata wewnętrznego i sprawia, że Hanemann kreuje Luizę na postać utraconej, romantycznej kochanki. Sam z kolei popada w stan wycofania poparty lekturą listów romantycznego poety-samobójcy Heinricha von Kleista. Bohatera ratuje dopiero uczucie do niedosłej samobójczyni – Hanki. To dzięki niej możliwy jest powrót do rzeczywistości.

W oryginalny sposób do bogatego dziedzictwa romantyzmu nawiązuje także poeta Tomasz Różycki. Jego związek z epoką Mickiewicza i Słowackiego podkreślany jest przez wielu krytyków. Małgorzata Rabizo-Birek zwraca uwagę, że wiersze Różyckiego nasycone są romantycznymi toposami i motywami, takimi jak: „Ukraina, ojczyzna, dom rodzinny, natura, miasto, upiór, sobowtór, sen, miłość, pejzaż, grób, anioł”¹⁵. Badaczka zwraca także uwagę na stałą obecność postaci Mickiewicza w poezji Różyckiego. W poemacie *Dwanaście stacji* z 2004 roku poeta odwołuje się na wielu poziomach do epepei narodowej – *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, aby podkreślić obecne w nim tony nostalgii (za utraconym „krajem lat dziecińczych”) oraz humoru i ironii. Bohater poematu, Wnuk, tak jak Tadeusz powraca do domu rodzinnego po długiej nie-

¹⁵ Zob. M. Rabizo-Birek, *Adam Mickiewicz w poezji Tomasza Różyckiego*, w: *eadem, Romantycy i nowocześni*, Rzeszów 2012, s. 423-460.

obecności. Podczas wizyty uświadamia sobie jak silnie związany jest z domem rodzinnym, a także najbliższymi. Bohater, odwiedzając Babcię, odbywa podróż w głąb siebie, a także w głąb pamięci zbiorowej i mitu rodzinnego. *Dwanaście stacji* to poemat dygresyjny oraz tekst pastiszujący epopeję Mickiewicza. Z drugiej jednak strony możemy go odczytać jako utwór, w którym pod przykrywką ironii skrywa się rzeczywista tęsknota za dzieciństwem i domem rodzinnym. Ton nostalgii jest widoczny zwłaszcza w ostatniej części poematu, która przedstawia zagładę przeszłego świata, ale nie wspomnień z nim związanych. Romantyczna uczuciowość w poemacie Różyckiego zostaje przetworzona za pomocą oryginalnego pomysłu, który polega na połączeniu tonu nostalgii z ironią i humorem, które ulegają wyciszeniu na końcu utworu.

W podobny sposób aktualizuje romantyzm w powieści *Mariasz* z 2007 roku Artur Daniel Liskowacki. Fabułę utworu stanowią dwie, pozornie niemające ze sobą wiele wspólnego, opowieści. Pierwsza z nich to historia ostatnich lat życia Antoniego Malczewskiego, autora romantycznej powieści poetyckiej *Maria*, druga z kolei to rozgrywająca się we współczesnych czasach historia tajemniczej wakacyjnej przygody chłopca imieniem Muszka. Książka składa się z czterech części, które łączą liczne odwołania do *Marii* Malczewskiego – od charakterystycznego melancholijnego tonu powieści po skrajny pesymizm, cieleśnie odczuwaną pustkę i trudne do określenia relacje między bohaterami. Pisarz zestawiając ze sobą opowieść o kresie życia romantycznego poety oraz wakacyjnej przygodzie młodego chłopca ukazuje, że bohaterowie, pomimo dzielącego ich dystansu czasowego, odczuwają to samo – obaj doświadczają straty oraz wplątują się w niejednoznaczne związki, z których nie chcą lub nie próbują się uwolnić. Z drugiej jednak strony te toksyczne relacje tworzą tożsamość bohaterów, są więc elementem niezbędnym do ukształtowania się ich osobowości. *Mariasz* doskonale ukazuje, że romantyczna koncepcja mesmeryzmu i melancholii łączy się z uczuciowością współczesnego bohatera. Mesmeryzm przedstawiony w pierwszej opowieści służy autorowi za pretekst do ukazania zawichości relacji międzyludzkich, ich niejednoznaczności.

Wymienione przeze mnie przykłady nie wyczerpują oczywiście katalogu nawiązań do epoki romantyzmu we współczesnej literaturze. Magdalena Rabizo-Birek w ostatniej części swojej obszernej publikacji *Romantyczni i nowocześni – (Zakończenie: inny romantyzm)* zaznacza, że nawiązanie do romantycznej tradycji przebiegać może także na płaszczyźnie gatunku. Oprócz wspomnianych już pisarzy-seminarzystów Marii Janion – Stefana Chwina, Marka Bieńczyka – badaczka przedstawia także powieści Eustachego Ryłskiego, węgierskiego polonisty György'a Spiró, a także utwory Ewy Stachniak (biograficzne romanse *Ogród Afrodyty*, *Dysonans*) i Pawła Goźlińskiego (kryminał *Jul*). Powieści Ewy Stachniak wpisują się w popularny na Zachodzie

gatunek powieściowy *herstory* – prezentując z kobiecej perspektywy znane postaci. W *Dysonansie* przyglądamy się postaci Krasińskiego, autora *Nieboskiej komedii* z perspektywy dwóch ważnych dla niego kobiet – Delfiny Potockiej i Elizy Branickiej. Z kolei kryminał Goźlińskiego stanowi „ilustrację polskiej odmiany «frenetycznego», «wampirycznego» romantyzmu, nakreśloną z literackim zacięciem”¹⁶. W trakcie analizy tej powieści badaczka przypomina, że to właśnie w okresie romantyzmu powstały chętnie wykorzystywane przez współczesną kulturę popularną gatunki – horror, kryminał, fantasy¹⁷.

Jak więc widzimy romantyzm rozumiany jako pewien repertuar motywów, wzorów zachowań, pojęć czy emocji jest stale obecny w najnowszej poezji i prozie. Nie zawsze są to co prawda nawiązania widoczne na pierwszy rzut oka. Czasem autorzy prowadzą subtelną grę z tekstem i czytelnikiem. Niekiedy odnoszą się także krytycznie do dziedzictwa epoki. Dla wielu współczesnych twórców stanowi on jednak źródło, z którego wciąż można czerpać oryginalne, świeże pomysły. Zwłaszcza wtedy gdy dostrzeżemy aktualność romantycznego paradygmatu, a także jego bezpośredni związek z egzystencją człowieka XXI wieku.

BIBLIOGRAFIA

Literatura podmiotu:

1. CHWIN Stefan, *Hanemann*, Gdańsk, Wydawnictwo Tytuł 1995.
2. LISKOWACKI Artur Daniel, *Mariasz*, Szczecin, Wydawnictwo Forma 2007.
3. RÓŻYCKI Tomasz, *Dwanaście stacji: poemat*, Kraków, Wydawnictwo Znak 2004.

Literatura przedmiotu:

1. BAGŁAJEWSKI Arkadiusz, *Mickiewicz wśród „klasycystów” i „barbarzyńców”*, „Kresy” 1999, nr 2-3, s. 111-122.
2. BAGŁAJEWSKI Arkadiusz, *Obecność romantyzmu*, Lublin, Wydawnictwo UMCS 2015.

¹⁶ M. Rabizo-Birek, *op. cit.*, s. 473.

¹⁷ *Dysonans* Ewy Stachniak, *Jul Pawła Goźlińskiego oraz Mesjasze György’a Spiró stanowią także przedmiot analizy najnowszej publikacji Arkadiusza Bagłajewskiego. Zob. A. Bagłajewski, Obecność romantyzmu*, Lublin 2015.

3. BIELIK-ROBSON Agata, *Duch powierzchwni. Rewizja romantyczna i filozofia*, Kraków, Universitas 2010.
4. BIELIK-ROBSON Agata, *Inna nowoczesność. Pytania o współczesną formułę duchowości*, Kraków, Universitas 2000.
5. BIELIK-ROBSON Agata, *Miłość mocna jak śmierć. Przyczynek do innej filozofii skończoności*, w: *Pamięć i afekty*, pod red. Zofii Budrewicz, Rommy Sendyki, Ryszarda Nycza, Warszawa, Instytut Badań Literackich 2014, s. 98-101.
6. BIELIK-ROBSON Agata, *Nowoczesność romantyzmu*, w: *Wobec romantyzmu*, pod red. Joanny Klausy-Wartacz, Agnieszki Skowron, Karoliny Ruty, Tomasza Nakonecznego, Poznań, Wydawnictwo Poznańskie Studia Polonistyczne 2007, s. 277-281.
7. BIELIK-ROBSON Agata, *Romantyzm, niedokończony projekt. Eseje*, Kraków, Universitas 2008.
8. BODUSZ Tomasz, „Dwanaście stacji” Tomasza Rożyckiego wobec „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza: pre-teksty i stylizacje, „Kwartalnik Opolski” 2009, nr 4, s. 61-70.
9. CHWIN Stefan, *Kleist. Samobójstwo i antropologia «nieciągłości»*, w: tegoż, *Samobójstwo i grzech istnienia*, Gdańsk, Wydawnictwo Tytuł 2012, s. 287-334.
10. CHWIN Stefan, *O Hanemannie, tauromachii i trzech samobójstwach*, wywiad przeprowadził Arkadiusz Bagłajewski, „Kresy” 1996, nr 25, s. 115-131.
11. CHWIN Stefan, *Samobójstwo jako doświadczenie wyobraźni*, Gdańsk, Wydawnictwo Tytuł 2010.
12. CIEŚLAK Tomasz, *Inspiracje romantyczne w poezji polskiej roczników 60. i 70. (na wybranych przykładach)*, w: *Polska literatura współczesna wobec romantyzmu*, pod red. Małgorzaty Łukaszuk i Dariusza Seweryna, Lublin, Towarzystwo Naukowe KUL 2007, s. 175-202.
13. CIEŚLAK Tomasz, *Nowa poezja polska wobec poprzedników. Lektura relacyjna*, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2011.
14. CZAPLIŃSKI Przemysław, *Mickiewicz albo proza najnowsza wobec tradycji*, w: *Księga Mickiewiczowska. Patronowi uczelni w dwusetną rocznicę urodzin 1798-1998*, red. Zofia Trojanowiczowa, Zbigniew Przychodniak, Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM 1998, s. 467-491.
15. CZAPLIŃSKI Przemysław, *Świat podrobiony. Krytyka i literatura wobec nowej rzeczywistości*, Kraków, Universitas 2003.
16. CZAPLIŃSKI Przemysław, *Wzniosłe tęsknoty. Nostalgie w prozie lat dziewięćdziesiątych*, Kraków, Wydawnictwo Literackie 2001.

17. JANION Maria, *Gorączka romantyczna*, Gdańsk, Wydawnictwo słowo/obraz terytoria 2007.
18. JANION Maria, *Rozstać się z Polską?*, w: tejże, *Niesamowita Słowiańszczyzna. Fantazmaty literatury*, Kraków, Wydawnictwo Literackie 2007.
19. JANION Maria, *Wojna i forma*, w: tejże, *Płacz generała*, Warszawa, Wydawnictwo Sic! 2007, s. 23-126.
20. JANION Maria, *Zmierzch paradygmatu*, w: tejże, *Czy będziesz wiedział, co przeżyłeś*, Seria Stanowiska/Intepretacje pod red. Elżbiety Czerwińskiej tom 1, Warszawa, Wydawnictwo Sic! 1996, s. 5-23.
21. JARZĘBSKI Jerzy, *Hanemann i samobójcy*, „Znak” 1995, nr 12, s. 197-203.
22. JAWORSKI Marcin, *Inny romantyzm (w polskiej poezji ponowoczesnej)*, w: *Romantyzm w lustrze postmodernizmu (i odwrotnie)*, pod red. Wojciecha Hamerskiego, Michała Kuziaka, Sławomira Rzepczyńskiego, Warszawa 2014, s. 145-158
23. JAWORSKI Marcin, *Rewersy nowoczesności. Klasycyzm i romantyzm w poezji oraz krytyce powojennej*, Poznań, Wydawnictwo Poznańskie 2009.
24. KOWALCZYKOWA Alina, *Samobójcy romantyczni*, „Ruch Literacki” 1983, z 6, s. 429-437.
25. KRUKOWSKA Halina, *Ciemna strona istnienia w romantycznym poemacie Malczewskiego*, w: Antoni Malczewski, *Maria. Powieść ukraińska*, wprowadzenie napisali: Halina Krukowska, Jarosław Ławski, wyd. 2, Białystok, Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie 2012, s. 7-70.
26. KUCIAK Agnieszka, *Epos-nasza? O „Dwunastu stacjach” Tomasza Różyckiego*, w: *W cieniu Mickiewicza*, pod red. Jacka Lyszczyny, Magdaleny Bąk, Katowice, Wydawnictwo PARA 2006, s. 355-365.
27. KUZIĄK Michał, *Romantyzm i nowoczesność?*, w: *Romantyzm i nowoczesność*, pod red. Michała Kuziaka, Kraków, Universitas 2009, s. 5-13.
28. *LITERATURA polska XX wieku*, pod red. Bogumiły Kaniewskiej, Anny Legeżyńskiej, Piotra Śliwińskiego, Poznań, Wydawnictwo Poznańskie 2005.
29. MICKIEWICZ Adam, *Pan Tadeusz czyli ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem*, oprac. Stanisław Pigoń, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1980, Wyd. 8 (BN I, 83).
30. NASIŁOWSKA Anna, *Literatura okresu przejściowego 1975-1996*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN 2006.
31. NOWACKI Dariusz, *Gra zdobywcy Mont Blanc*, „Gazeta Wyborcza” z dn. 9.10.2010, [Dokument elektroniczny]. [Online]. [dostęp: 1 czerwca 2015].

- Dostępny w World Wide Web: <http://www.wforma.eu/-gra-zdobywcy-mont-blanc-gazeta-wyborcza-09102007,165.html>
32. ORSKA Joanna, *O kształt polskiej awangardy*, w: *Dwudziestolecie 1918-1939. Odkrycia. Fascynacje. Zaprzeczenia*, pod red. Andrzeja Stanisława Kowalczyka, Tomasza Wójcika, Andrzeja Zieniewicza, Warszawa, Dom Wydawniczy Elipsa 2010, s. 146-159.
 33. PIWIŃSKA Marta, *Legenda romantyczna i szydery*, Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy 1973.
 34. RABIZO-BIREK Magdalena, *Romantyczni i nowocześni. Formy obecności romantyzmu w polskiej literaturze współczesnej*, Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2012.
 35. RADZIWIŃ Marek, Tomasz Różycki. „Dwanaście stacji. Poemat”, [Dokument elektroniczny]. [Online]. [dostęp: 1 czerwca 2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nike.org.pl/strona.php?p=29&kid=74&eid=4>.
 36. RÓŻYCKI Tomasz, *Nie można mnie czytać <<przez coś>>*, wywiad przeprowadził Przemysław Witkowski, „Odra” 2009, nr 2, s. 67-71.
 37. SPÓLNA Agata, *Poemat jako wyzwanie. Narracyjne gry z romantyzmem „Dwunastu stacjach” Tomasza Różyckiego i „Oleandrze” Marcina Kurka*, w: *Narracyjność języka i kultury. Literatura i media*, pod red. Doroty Filar i Doroty Piekarczyk, Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 2013, s. 73- 83.
 38. SPÓR o duszę, ojczyznę i podmiot. *Fragment dyskusji w Pracowni Romantycznej Instytutu Badan Literackich PAN (1993)*, w: Maria Janion, Maria Żmigrodzka, *Romantyzm i egzystencja. Fragmenty niedokończonego dzieła*, Gdańsk, Wydawnictwo słowo/ obraz terytoria 2007, s. 23-27
 39. ŚLIWIŃSKI Piotr, *Albo Mickiewicz, czyli najnowsza poezja polska wobec tradycji*, w: *Księża Mickiewiczowska. Patronowi uczelni w dwusetną rocznicę urodzin 1798-1998*, red. Zofia Trojanowiczowa, Zbigniew Przychodniak, Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM 1998, s. 451-466.
 40. ŚLIWIŃSKI Piotr, *Dwanaście stacji, Różycki Tomasz*, „Gazeta Wyborcza”, [Dokument elektroniczny]. [Online]. [dostęp: 15 czerwca 2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://wyborcza.pl/1,75517,2011525.html>.
 41. ŚLIWIŃSKI Piotr, *Na co komu Mickiewicz?*, „Res Publika Nowa” 1998, nr 7-8, s. 81-87.
 42. ŚLIWIŃSKI Piotr, *Przygody z wolnością. Uwagi o poezji współczesnej*, Kraków, Znak 2002.
 43. ŚWIEŚCIAK Alina, *Między symbolem a alegorią. Tomasz Różycki*, w: *teżże, Melancholia w poezji polskiej po 1989 roku*, Kraków, Universitas 2010, s. 236-254.

44. TAYLOR Charles, *Wizje epoki postromantycznej*, w: tegoż, *Źródła podmiotowości. Narodziny tożsamości nowoczesnej*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN 2001, s. 772-836.
45. WALAS Teresa, „Zmierzch paradygmatu” – i co dalej?, w: tejże, *Zrozumieć swój czas. Kultura polska po komunizmie – rekonesans*, Kraków, Wydawnictwo Literackie 2003, s. 151-225.
46. WITKOWSKA Alina, *Mickiewicz – słowo i czyn*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN 1998.
47. ŻMIGRODZKA Maria, *Dwa oblicza wczesnego romantyzmu (Mickiewicz – Malczewski)*, „Pamiętnik Literacki”, 1970, z.1, s. 70-88.
48. ŻYWIOŁEK Artur, *Pamięć, mit, metafizyka. Epifania przyszłości w „Panu Tadeuszu”*, w: *Pan Tadeusz i jego dziedzictwo. Poemat*, pod. red. Bogusława Doparta, Franciszka Ziejki, Kraków, Universitas 1999, s. 430-439.

Patrycja Malicka – doktorantka w Zakładzie Literatury XX wieku, Teorii Literatury i Sztuki Przekładu Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W kręgu jej zainteresowań badawczych znajdują się takie zagadnienia jak: recepcja romantyzmu w polskiej literaturze najnowszej, teoria afektu oraz kategoria nastrojowości (Stimmung).

Michał Gryczyński
WBPICAK

MĘCZEŃSTWO I PRZEŚLADOWANIA
DUCHOWIEŃSTWA POLSKIEGO W XX WIEKU.
DZIEJE KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Chrześcijaństwo od początków istnienia naznaczone jest męczeństwem wyznawców, prześladowanych przez rozmaitych przywódców politycznych i religijnych. Wielu chrześcijan mężnie naśladowało Jezusa Chrystusa, składając świadectwo aż po ofiarę z własnego życia. W języku greckim świadka określa

słowo *μαρτυς* (martys), które kojarzymy z martyrologią, a więc męczeństwem. Pierwszym męczennikiem chrześcijańskim – noszącym zaszczytny tytuł *Proto-martyr* – był św. Szczepan, diakon ukamienowany ok. 36 r. Po upływie dwu tysięcy lat papież Jan Paweł II w Liście Apostolskim *Tertio millennio adveniente* pisał, że w XX wieku zginęło więcej męczenników niż we wszystkich dziewiętnastu wiekach od narodzenia Chrystusa. Potwierdza to historia Kościoła w Polsce, który już u zarania swoich dziejów miał męczenników: św. Wojciecha i św. Stanisława ze Szczepanowa. Razem ze św. Andrzejem Bobolą są patronami naszej ojczyzny. XX wiek został naznaczony niespotykanym wcześniej męczeństwem – również duchowieństwa – ze strony dwóch ateistycznych totalitaryzmów, komunizmu i nazizmu. Oba systemy zarówno komunizm sowiecki, jak i narodowy socjalizm niemiecki, zajadle walczyły z chrześcijaństwem i jego duchownymi z nienawiści do wiary (odium fidei).

Gdy w 1919 r. bolszewicy przekroczyli granicę Rzeczypospolitej, przystąpili do rozprawy z kapłanami potępiającymi ich czyny. Pierwszą ofiarą był ks. Eugeniusz Świętopełk-Mirski, który po skazaniu na śmierć odmówił aktu apostazji i został rozstrzelany w Mohylewie. Podobny los spotkał kilkunastu innych kresowych kapłanów, a kilku zginęło w Rosji i na Syberii. W czasie Bitwy Warszawskiej poległ ks. Ignacy Skorupka, kapelan ochotniczej Legii Akademickiej, a już po klęsce bolszewicy zabili kilkunastu kolejnych kapłanów, m.in. ks. Ryszarda Knobelsdorfa – kapelana Samoobrony Wileńskiej – którego żywcem zakopali w ziemi. W okresie międzywojennym głośnym echem w całej Polsce odbiło się zabójstwo ks. Stanisława Streicha, proboszcza z podpoznańskiego Lubonia, zastrzelonego w kościele przez fanatycznego komunistę Wawrzyńca Nowaka.

Martyrologia duchowieństwa polskiego osiągnęła apogeum w latach drugiej wojny światowej. We wrześniu 1939 r. terytorium Polski zostało podzielone między Niemcy i ZSRR, które współpracowały w dziele wyniszczenia polskiego narodu i jego kultury, a także eksterminacji polskiej inteligencji. Świadczą o tym cztery konferencje Gestapo-NKWD w latach 1939-1941 w Brześciu, Przemyślu, Zakopanem i Krakowie. Pod okupacją niemiecką spośród dziesięciu tysięcy księży diecezjalnych zamordowano ok. dwa tysiące, a więc zginął co piąty kapłan. Ogółem życie straciły 2804 osoby duchowne, bo oprócz księży diecezjalnych w gronie tym znaleźli się również biskupi, zakonnicy i zakonnice. Spośród polskich diecezji najbardziej ucierpiała wrocławska, która straciła ponad pięćdziesiąt procent duchowieństwa: biskupa, 225 kapłanów i 8 kleryków. Poza tymi, których zamordowano, 3563 osoby duchowne przeżyły rozmaite represje, więzienia i obozy koncentracyjne. Już 1 września 1939 r. w Wolnym Mieście Gdańsku aresztowani zostali duszpasterze polscy, księża: Bronisław Komorowski, Franciszek Rogaczewski i Marian Górecki. Wywieziono ich do obozu kon-

centracyjnego, a w 1940 r. rozstrzelano. Duchowni byli również wśród ofiar masowych egzekucji we wrześniu i październiku 1939 r. na Pomorzu i w Wielkopolsce. Wszystkich ich – także tych, którzy byli ofiarami komunizmu sowieckiego i czasów PRL – upamiętnia Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego.

Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego ustanowiony w 2002 roku przez Konferencję Episkopatu Polski, z inicjatywy bpa Ignacego Jeża, obchodzony jest 29 kwietnia. Corocznie tego dnia księża, którzy przeżyli obóz koncentracyjny w Dachau, spotykali się w sanktuarium św. Józefa w Kaliszu na modlitwie dziękczynnej za cudowne ocalenie. W okresie uwięzienia odmawiali nowennę do św. Józefa i złożyli ślub, że jeśli zdołają przeżyć obóz, to będą pielgrzymować do św. Józefa Kaliskiego. Nieprzypadkowa jest ta data, bo 29 kwietnia 1945 r. oprawcy z Dachau zamierzali zniszczyć obóz i wymordować wszystkich żyjących więźniów, aby zatrzeć ślady swoich zbrodni. Jednak kilka godzin wcześniej na teren obozu wkroczyli Amerykanie, wyzwalając 33 tysiące więźniów, wśród których było 856 kapłanów. Konzentrationslager Dachau założony w 1933 r., nieopodal miasteczka Dachau w Bawarii, był głównym obozem dla duchownych chrześcijańskich: katolickich, prawosławnych i protestanckich. Spośród 2794 duchownych zesłanych do Dachau najliczniejszą grupę narodowościową, bo 1777 osób, stanowili biskupi, księża, diakoni i zakonnicy z Polski. Z grona 1030 duchownych, którzy stracili tam życie, aż 868 pochodziło z Polski. W gronie więźniów znaleźli się również znani później dostojnicy kościoła, m.in. kardynał Adam Kozłowiecki, arcybiskup Kazimierz Majdański, biskup Ignacy Jeż, czy o. Marian Żelazek – misjonarz i apostoł trędowatych w Indiach.

Spośród męczenników narodowego socjalizmu niektórzy zostali już wyniesieni do chwały ołtarzy. W 1982 r. kanonizowany został św. o. Maksymilian Kolbe, franciszkanin konwentualny, który w lipcu 1943 r., jako więzień Auschwitz, dobrowolnie zgłosił się na śmierć w bunkrze głodowym za Franciszka Gajowniczką, jednego z zakładników przeznaczonych do rozstrzelania. Na podobnie heroiczny czyn zdobyły się, beatyfikowane w 2000 r., Męczenniczki z Nowogródka, jednaście sióstr ze Zgromadzenia Najświętszej Rodziny z Nazaretu (nazaretanek). W lipcu 1943 r. zgłosiły się na Gestapo i ofiarowały swoje życie za 120 aresztowanych ojców rodzin; zostały rozstrzelane, a oni uniknęli egzekucji. Rok wcześniej, w 1999 r., beatyfikowano ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego, patrona polskich harcerzy, który niosąc pomoc chorym w Dachau zaraził się tyfusem i w lutym 1945 r. zmarł. Jeszcze wcześniej, bo w 1987 r., beatyfikowano biskupa pomocniczego diecezji wrocławskiej Michała Kozala, nazywanego „Mistrzem męczenników”. Więziony w kilku miejscach, w Dachau zapadł na tyfus i w 1943 r. zmarł, dobity zastrzykiem fenolu. Jego beatyfikacja była impulsem do podjęcia starań o wyniesienie na ołtarze skupionych wokół niego innych męczenników z Dachau oraz heroicznym świadków wiary z lat

ostatniej wojny. 13 czerwca 1999 r. w Warszawie Jan Paweł II ogłosił 108 Błogosławionych Męczenników za Wiarę, którzy zginęli podczas drugiej wojny światowej. W tytule procesu wymieniono cztery osoby, a byli to: arcybiskup płocki Antoni Julian Nowowiejski, zamęczony w obozie koncentracyjnym w Działdowie; ksiądz Henryk Kaczorowski – rektor Seminarium Duchownego we Włocławku, zagazowany w Dachau; ojciec Anicet Kopliński – kapucyn, który zginął w komorze gazowej w Auschwitz, a także Marianna Biernacka – która oddała życie za swą brzemienną synową. W gronie beatyfikowanych znalazło się trzech biskupów, pięćdziesięciu dwóch kapłanów diecezjalnych, dwudziestu sześciu kapłanów zakonnych, trzech kleryków, a także siedmiu braci i osiem sióstr zakonnych.

Od 17 września 2003 r. toczy się proces beatyfikacyjny drugiej grupy polskich męczenników drugiej wojny światowej. Po zakończeniu w 2011 r. etapu diecezjalnego akta przesłano do Rzymu, a Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych nadała mu tytuł „Proces Sług Bożych, ks. Henryka Szumana i 121 Towarzyszy”. W tym gronie jest 83 księży (52 zakonnych), 20 kleryków (19 zakonnych), 6 braci zakonnych, 3 siostry zakonne oraz 10 osób świeckich. Wymieniony imiennie ks. prałat Henryk Antoni Szuman, proboszcz w Starogardzie Gdańskim, został zastrzelony 2 października 1939 r. w publicznej egzekucji w Fordonie k. Bydgoszczy.

O ile męczeństwo duchowieństwa, którego sprawcami były nazistowskie Niemcy, jest stosunkowo dobrze udokumentowane, o tyle to, za którym stał sowiecki komunizm nadal wymaga uzupełnienia. To konsekwencja panującego w Polsce do 1989 r. ustroju, bo ówczesne władze zatajały represje i zbrodnie komunistów, uniemożliwiając historykom badania w tym zakresie. Liczba ofiar wśród polskiego duchowieństwa może być więc niedoszacowana i nie wiadomo czy kiedykolwiek ją poznamy. Zwłaszcza, że męczennikami są również ci, którzy ocalili w machinie zagłady i zmarli na wolności, ale na skutek niedoli i udręki doznanej w okresie uwięzienia (*ex aeruminis carceris*). Przygotowania do procesu męczenników komunizmu w latach 1917-1989 nadal trwają. Sowietci aresztowali i więzili ok. pół miliona Polaków, z czego zabili ok. 65 tysięcy osób, w tym kilkuset polskich duchownych. W samym tylko mordzie wiosną 1940 r., decyzją najwyższych władz ZSRR, NKWD pozbawiła życia 21 768 Polaków, w tym przynajmniej 30 kapłanów wojskowych różnych wyznań. Było wśród nich 21 kapłanów rzymskokatolickich, zamordowanych w Katyniu, Twerze i Charkowie. Ciała 4254 ofiar zbrodni znaleziono w 1943 r. w lasku katyńskim pod Smoleńskiem, a pozostałych pogrzebano w masowych grobach w Miednoje koło Tweru, Piatichatkach pod Charkowem, Bykowni koło Kijowa i, prawdopodobnie, w Kuropatach na Białorusi. W czasach sowieckich represje objęły 2373 kapłanów, 416 zakonników oraz 913 organizatorów parafii katolickich. Liczba ta

obejmuje również grupę 946 kapelanów polskich w czasie drugiej wojny światowej. Dopiero „Operacja Barbarossa” – agresja Niemiec na ZSRR 22 czerwca 1941 r. – położyła kres sojuszowi Hitlera ze Stalinem. Armia Czerwona mordowała polskich duchownych także wtedy, gdy wycofywała się z okupowanych terenów, m.in. dominikanów z Czortkowa na Podolu (archidiecezja lwowska), których zabito ze związanymi rękami, strzałami w tył głowy.

W 2011 r. zamknięto na Warmii etap diecezjalny procesu beatyfikacyjnego ks. Józefa Steinki i 36 Towarzyszy (ofiar komunizmu) oraz proces beatyfikacyjny ks. Bronisława Sochaczewskiego i 8 Towarzyszy (ofiar nazizmu). Ks. Józef Steinka w styczniu 1945 r., gdy Armia Czerwona zajęła Olsztyn, stanął w obronie gwałconych zakonnic i pielęgniarek, za co został pobity do nieprzytomności. Aresztowany z dziesięcioma zakonnicami i uwięziony w sowieckiej komendanturze wojskowej w Olsztynie, dzień po uwolnieniu zmarł z wycieńczenia. Natomiast ks. Bronisław Sochaczewski, działacz społeczno-narodowy i krzewiciel polskości na Warmii w październiku 1939 r. został aresztowany i zesłany do obozu w Stutthofie, a potem do Sachsenhausen, gdzie w 1940 r. skatował go na śmierć niemiecki podoficer. W archidiecezji warmińskiej zakończył się także proces beatyfikacyjny 16 siostr katarzynek z Braniewa, które zginęły w 1945 r. W sumie życie straciły wtedy 104 zakonnice z tej wspólnoty, w wieku od 27 do 60 lat, okrutnie zgwałcone przez żołdaków sowieckich, a następnie pobite, zaszytletowane, albo zesłane na śmierć głodową. Podobny był w 1945 r. los siostr elżbietanek: w 2011 r. rozpoczął się w archidiecezji wrocławskiej proces beatyfikacyjny s. Marii Paschalis Jahn i 9 Towarzyszek ze Zgromadzenia Szarych Sióstr Świętej Elżbiety. Jedna z nich, s. Rosaria Schilling, przez pół nocy była gwałcona przez trzydziestu czerwonoarmistów, a następnie została zastrzelona. Z kolei jezuici zabiegają o beatyfikację 16 współbraci, którzy zostali zamordowani przez Niemców w klasztorze przy ul. Rakowickiej w drugim dniu Powstania Warszawskiego. Polscy duchowni znajdują się również na liście procesu beatyfikacyjnego męczenników komunizmu, abpa Edwarda Proffliticha i 15 Towarzyszy, który wszczęto staraniem biskupów rosyjskich obrządku łacińskiego. Jest wśród nich m.in. bp Antoni Małecki – zmarły na skutek pobytu w łagrze w okolicach Archangielska i na Syberii – czy ks. Stanisław Szulmiński, pallotyn, promotor apostolatu pojednania katolików z prawosławnymi, który zmarł w łagrze w Uchta. W 1950 r. aresztowano w Wilnie siostrę Wandę Boniszewską, mistyczkę i stygmatyczkę z bezhabitowego Zgromadzenia Sióstr od Aniołów. Po okrutnych przesłuchaniach skazano ją na 10 lat łagru za przynależność do tajnego zakonu i „ukrywanie agenta Watykanu”.

Nie poznamy, zapewne, wszystkich ofiar Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) i Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA), bo niektórzy duchowni stracili życie nie bezpośrednio z ich rąk, lecz na skutek donosów składanych do

NKWD, albo Gestapo. Szacuje się, że w diecezjach lwowskiej i łuckiej życie straciło ponad stu księży, braci i sióstr zakonnych, często po wyjątkowo okrutnych torturach. Świadczy o tym na przykład męczeństwo ks. Józefa Aleksandrowicza z Zabłocia k. Porycka, któremu w czasie nabożeństwa skręcono kark, ks. Bolesława Szawłowskiego z Porycka k. Łucka, którego zastrzelono w czasie Mszy św., czy ks. Wojciecha Rogowskiego z Majdanu, który zginął razem ze swymi parafianami od kul banderowców; kościół i całą wieś spalono. O. Ludwik Wrodarczyk, oblat pełniący posługę w Okopach, został uprowadzony z kościoła, przetrźnięto go do połowy piłą, a w czasie agonii przywiązano go do drzewa, jako tarczę strzelniczą. Piłą przecięto również ks. Karola Barana z Korytnicy na Wołyniu. O. Bartłomiej Czosnek, karmelita z sanktuarium w Bołszowicach, zginął wywabiony przez banderowców pod pozorem udzielenia posługi choremu; wyrwano mu język i genitalia. Z ks. Jana Walniczka z Kociubińc oprawcy zdarli skórę, a rany polewali wrzątkiem i atramentem, a potem przybili go do ściany. Ks. Marcinowi Bosakowi, proboszczowi z Mariampola połamano żebra i nogę, wybito zęby, odcięto uszy i nos, wyłupano oczy, ręce spętano drutem kolczastym, na ciele wyrysowano nożem ornat, a potem wleczono po ziemi. Ks. Stanisławowi Wilkońskiemu, katechecie z parafii Podwołczyńska wbito w głowę gwoździe, a ks. Błażej Czuba z parafii Dołha Wojniłowska spłonął na plebanii razem z 38 parafianami. Księża Hieronim Szczerbiński z Wołkowyji. Jerzy Cimiński z Łysia i Piotr Walczak z Ławrowa zostali wrzuceni do studni i żywcem zakopani. A ks. Stanisława Szczepankiewicza z Irhowca k. Tarnopola zarąbano siekierą w Wigilię 1944 r., przy świątecznym stole.

Po wojnie Polska znalazła się w sowieckiej strefie wpływów, a represje wobec Kościoła i osób duchownych nie ustały. W systemie komunistycznym, który traktował religie jako „opium dla ludu”, propaganda narzuconej siłą władzy głosiła, że duchowieństwo tworzy „agenturę Watykanu”, „wrogiej reakcji”, „wstecznicstwa”, „ciemnoty” i „obskurantyzmu”. 12 września 1945 r. władze zerwały konkordat ze Stolicą Apostolską, a kapelani państwa podziemnego ginęli z rąk UB i „nieznanych sprawców”. Ks. Michał Pilipec, kapelan Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej, aresztowany przez NKWD, zginął w grudniu 1944 r. po bestialskim śledztwie UB, strzałem w tył głowy, a ks. Stanisław Domański, kapelan AK i członek Ruchu Oporu AK, postrzelony w czasie oblawy UB wkrótce zmarł. W 1946 r. ks. Michała Rapacza uprowadzono z plebani w Płokach i zastrzelono w lesie, zabito także ks. Stanisława Ziółkowskiego, kapelana AK, a rok później zginął ks. Lucjan Niedzielak, kapelan AK oraz WiN – kuzyn zabitego w 1989 r. ks. Stefana Niedzielaka. W marcu 1948 r. sąd wojskowy skazał na czterokrotną karę śmierci ks. Rudolfa Marszałka, chrystusowca, kapelana i kuriera AK oraz NSZ; rozstrzelano go w więzieniu mokotowskim. A w sierpniu porwano z plebani w Brzeźnicy Bychawskiej ks. Jana Szczepańskiego, który

głośno piętnował komunizm; jego ciało wyłowiono z rzeki Wieprz, ręce miał związane drutem, paznokcie u rąk i nóg zerwane, oczy wylupione, a język i genitalia wycięte.

Represje nasiliły się od 1948 r., gdy walką z Kościołem zajął się Departament V Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, przy współpracy z Informacją Wojskową. Hilary Minc, członek Komisji Bezpieczeństwa KC PZPR, przedstawił rozwinięty plan akcji antyklerykalnej. Do 1956 r. przez areszty i więzienia przeszło blisko dwa tysiące polskich księży, najwięcej z diecezji wrocławskiej, a także krakowskiej, lubelskiej i przemyskiej. Władzom zależało, by nie byli uznani za męczenników, toteż oskarżano ich o przestępstwa kryminalne, obyczajowe, albo szpiegostwo. W 1949 r. ks. Roch Łaski, więzień Dachau, torturowany przez UB został uśmiercony w szpitalu. O. Władysław Gurgacz, jezuita, sam zgłosił się do UB, by towarzyszyć aresztowanym partyzantom. W pokazowym procesie został skazany na śmierć i rozstrzelany w więzieniu na Montelupich w Krakowie. Rok później zamordowano na plebanii w Poczernie ks. Boguchwałę Tuorę, a w 1953 r. zamęczono w więzieniu skazanego na 10 lat – po okrutnym śledztwie – ks. Zygmunta Kaczyńskiego, przedwojennego dyrektora Katolickiej Agencji Prasowej, wojennego kapelana prezydenta RP Raczkiewicza i członka rządu w gabinecie Stanisława Mikołajczyka, a po wojnie redaktora „Tygodnika Warszawskiego”.

W latach 50. represje objęły również hierarchów kościelnych, biskupów oraz prymasa. W 1952 r. władze doprowadziły do usunięcia z urzędów kilku biskupów m.in.: Stanisława Adamskiego – ordynariusza katowickiego i Herberta Bednarza oraz Juliusza Bieńka – jego sufraganów, a także ordynariusza krakowskiego abpa Eugeniusza Baziaka i jego sufragana bpa Stanisława Rosponda, wcześniej aresztowanych za „nielegalny handel walutami”. W styczniu 1953 r. zakończył się proces czterech księży Kurii Krakowskiej – toczył się w hali widowiskowej! – którzy po brutalnym śledztwie zostali skazani za szpiegostwo na rzecz USA. Ks. Józef Leliwą i dwóch świeckich skazano na karę śmierci – zamienioną na dożywocie – ks. Franciszka Szymonka na dożywocie, ks. Wita Brzyckiego – notariusza Kurii na 15 lat, a ks. Jana Pochopnia, również notariusza Kurii, na 8 lat więzienia. Aresztowany został także ks. Józef Fudali, któremu w czasie śledztwa wybito zęby; skazany na 13 lat „za szpiegostwo” zmarł w szpitalu więziennym w 1955 r. Natomiast 14 września 1953 r. przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie rozpoczął się proces biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka, który po torturach został skazany na 12 lat więzienia za „kolaborację z Niemcami, usiłowanie obalenia ustroju PRL i propagandę na rzecz waszyngtońsko-watykańskich mocodawców”. Skazano także cztery osoby z jego kurii: ks. Jana Danielewicza na 10 lat, ks. Józefa Dąbrowskiego na 9 lat, ks. Władysława Widlaka na 6 lat i siostrę Walerię Niklewską, służebniczkę

na 5 lat więzienia. Aresztowano także innych księży, m.in. ks. Piotra Oborskiego, który skazany za „szpiegostwo na rzecz Watykanu i USA” zmarł w szpitalu więziennym w Rawiczu.

25 września 1953 r., po sprzeciwie wobec dekretu władz „O obsadzeniu stanowisk kościelnych”, aresztowano prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego. Tej samej nocy aresztowany został jego sekretarz i kapelan, biskup Antoni Baraniak, późniejszy metropolita poznański. Osadzony w Areszcie Śledczym na Mokotowie był okrutnie torturowany – w czasie 145 wielogodzinnych przesłuchań bito go, podtapiano, zrywano paznokcie, przetrzymywany nago w celi pełnej fekaliiów – by wymusić na nim zeznania przeciw prymasowi. Nie udało się, więc zwolniono go w grudniu 1955 r. z obawy, by nie zmarł w więzieniu, bo miał odbite nerki, chory żołądek, a ciało pokryte bliznami. Prymasa więziono w Rywałdzie, Stoczku Warmińskim, Prudniku i Komańczy, a uwolniono dopiero 28 października 1956 r., na fali tzw. odwilży. Ta jednak trwała niedługo, a terror fizyczny zastąpiła działalność agenturalna wobec Kościoła.

W 1962 r. w MSW utworzono IV Departament do walki z Kościołem. Każdemu duchownemu, poczynając od alumnów, zakładano teczkę ewidencji operacyjnej. W 1963 r. aresztowano i skazano na dwa i pół roku więzienia ks. Władysława Findysza z diecezji rzeszowskiej – dziś już beatyfikowanego – prześladowanego za działalność duszpasterską przez UB. Osadzony na Zamku w Rzeszowie, a potem w Krakowie przy Montelupich, w 1964 r. został zwolniony w stanie skrajnego wyczerpania i kilka miesięcy później zmarł. Natomiast ks. Franciszka Blachnickiego, byłego więźnia Auschwitz, twórcę Ruchu Światło-Życie i apostołatu trzeźwości, nętkano za nielegalny druk oraz kolportaż materiałów, a w 1961 r. skazano na 9 miesięcy więzienia. Stan wojenny 1981 r. zastał go w Rzymie, a ponieważ był poszukiwany listem gończym, więc zamieszkał w ośrodku polskim w Carlsbergu, gdzie zmarł – prawdopodobnie otruty – w 1987 r.

Lata 70. to oficjalnie czas „normalizacji stosunków z Kościołem”, ale rzeczywistość była inna, o czym świadczy los ks. Józefa Kurzei, budowniczego kościoła w Nowej Hucie-Mistrzejowicach, gnębionego pogroźkami, przesłuchaniami, grzywnami, rozprawami sądowymi i ekscesami „nieznanych sprawców”. W konsekwencji zapadł na zdrowiu i w 1976 r. zmarł w wieku 39 lat. Z kolei ks. Romana Kotlarza inwigilowano i był obiektem napadów „nieznanych sprawców” z powodu głoszonych kazań. W 1976 r. błogosławił protestujących w Radomiu, a potem piętnował ich represjonowanie, za co kilka razy został dotkliwie pobity, znalazł się w szpitalu i po trzech dniach zmarł. Sprawcami byli prawdopodobnie członkowie utworzonej w 1973 r. przy IV Departamencie MSW zakonspirowanej Samodzielnej Grupy D – Grupy Operacyjnej do Zadań Dezintegracyjnych. W 1977 r. została ona przekształcona w Wydział VI, a jej członkowie dopusz-

czali się licznych przestępstw, m.in. napadów na pielgrzymów wędrujących na Jasną Górę, a także inwigilowali duchownych, uznanych za szczególnie niebezpiecznych dla reżimu, posuwając się do uprowadzeń i zabójstw. Są wśród nich ks. Leon Błaszczak, pobity i zamordowany w 1982 r. w Cielętnikach; ks. Stanisław Kowalczyk – ojciec Honoriusz, duszpasterz akademicki w Poznaniu i opiekun internowanych, który w 1983 r. zmarł w wyniku – budzącego podejrzenia – wypadku samochodowego; ks. Antoni Kij, uprowadzony w 1984 r. w Gdyni, ciężko pobity i porzucony w parku, zmarł w szpitalu, czy ks. Stanisław Palimąka, proboszcz w Klimontowie, który odmawiał podjęcia współpracy z SB – przejechany w 1985 r. przez samochód. W 2010 r. beatyfikowany został ks. Jerzy Popiełuszko, kapelan warszawskiej „Solidarności”, zamordowany w 1984 r. przez funkcjonariuszy Grupy D, skazanych w procesie toruńskim, który był spektaklem wyreżyserowanym przez MSW. Tak naprawdę do tej pory nie wiadomo jak, gdzie i dlaczego zginął, nie ma także pewności, czy znamy rzeczywistych zabójców, a także ich mocodawców. U progu III Rzeczypospolitej w 1989 r. „nieznani sprawcy” pozbawili życia jeszcze trzech kapłanów. Ks. prałat Stefan Niedzielak, proboszcz parafii na Powązkach i kapelan Warszawskiej Rodziny Katyńskiej, szykanowany przez SB, zginął na plebanii – m.in. złamano mu kręgosłup szyjny – prawdopodobnie od ciosu karate. Ks. Stanisław Suchowolec – wikary z Suchowoli, rodzinnej wsi ks. Popiełuszki, z którym się przyjaźnił – kapelan białostockiej „Solidarności”, po kilku zamachach zginął na skutek podpalenia plebanii, a oficjalnie z powodu zatrucia tlenkiem węgla. Ks. Sylwester Zych, kapelan opozycyjnej młodzieży, uwięziony za przynależność do grupy zbrojnej, był prześladowany i otrzymywał pogroźki. Trzy miesiące po obradach Okrągłego Stołu znaleziono go martwego w Krynicy Morskiej, gdzie spędzał urlop. Pomimo przemian ustrojowych i upływu 28 lat sprawcy nie zostali ani osądzeni, ani nawet wskazani, jakby rozpostarto nad nimi parasol ochronny.

Ale po 1989 r. męczeństwo polskiego duchowieństwa nie ustało, o czym świadczy m.in. śmierć franciszkanów Zbigniewa Strzałkowskiego i Michała Tomaszka, misjonarzy zamordowanych w 1991 r. w Peru przez terrorystów z maoistowskiego ugrupowania Świetlisty Szlak. Mementem dla wszystkich prześladowców niechaj będą słowa Tertuliana z Kartaginy, który ok. 160 r. pisał: *Po każdym waszym ciosie stajemy się liczniejsi: krew chrześcijan jest zasiewem!*

Andrzej Dudziak
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

MĘCZENSTWO I PRZEŚLADOWANIA
DUCHOWIEŃSTWA POLSKIEGO
W LATACH 1939-1989

Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego obchodzony 29 kwietnia stał się inspiracją dla prezentowanego zestawienia bibliograficznego. Zawiera ono wybór pozycji zwartych (od 1947 roku) i artykułów (od 1992 roku). Zgromadzone publikacje podzielono na kilka części. Pierwsza z nich obejmuje encyklopedie, informatory, leksykony. W kolejnych częściach znajdują się opracowania ogólne, przekrojowe; biografie indywidualne i wspomnienia. Z uwagi na liczbę publikacji i znaczenie osobny rozdział został poświęcony opracowaniom o obozie koncentracyjnym w Dachau. Ostatni dział obejmuje prześladowania okresu powojennego. Uzupełnieniem niniejszej publikacji mogą być cykle artykułów umieszczone w „Naszym Dzienniku” pod tytułami „Księża Niezłomni” (2006-2010); „Kościół Niezłomny” (2010) czy „Bezpieka nie miała na nich siły” (2007), które z uwagi na ograniczone miejsce nie zostały uwzględnione w zestawieniu.

I. Encyklopedie, informatory, leksykony

1. KATOLICCY duchowni w Gólgocie Wschodu : od księdza Pomirskiego do ks. Niedzielaka / Z. A. J. Peszkowski, S. Z. M. Zdrojewski. – Pelplin [etc.] : Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum”, 2002. – 1176 s. : il.
2. KSIĘGA upamiętniająca Kapłanów, którzy zginęli z rąk hitlerowców w czasie II wojny światowej oraz tych, którzy zostali skazani na śmierć przez reżim komunistyczny tak w czasie wojny jak i również po jej zakończeniu a także Misjonarzy męczenników, alumnów i braci zakonnych / [wstęp Józef Michalik]. – [Tarnów : Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”, 2010]. – 144 k. : rys. kolor.
Księga pisana ręką przez przełożonych i alumnów Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie.
Bibliogr. s. 140-141.
3. LEKSYKON duchowieństwa polskiego represjonowanego w ZSRS : 1939-1988 / Roman Dzwonkowski. – Lublin : TN KUL, 2003. – 851 s. : il.,

mapa. – (Źródła i Monografie / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 251)

4. LUDOBÓJSTWO dokonane na duchownych obrządku łacińskiego przez Organizację Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) i Ukraińską Powstańczą Armię (UPA) na kresach Południowo-Wschodnich II RP oraz zniszczenia obiektów sakralnych rzymskokatolickich 1939-1947 / Henryk Komański, Szczepan Siekierka. – Wrocław : Atla 2 : Stowarzyszenie Upamiętnienia Ofiar Zbrodni Ukraińskich Nacjonalistów, 2008. – 607 s. : il.
Bibliogr. s. 589-602.
5. MARTYROLOGIUM polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Z. 1, Straty osobowe / Wiktor Jacewicz, Jan Woś. – Warszawa : ATK, 1977. – 341 s.
6. MARTYROLOGIUM polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Z. 2, Wykaz duchownych zmarłych, zamordowanych lub represjonowanych przez okupanta w diecezjach: chełmińskiej, częstochowskiej, łomżyńskiej, łódzkiej i płockiej oraz archidiecezji warszawskiej / Wiktor Jacewicz, Jan Woś. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1977. – 422 s. – (Kościół Katolicki na Ziemiach Polski w Czasie II Wojny Światowej ; t. 4)
7. MARTYROLOGIUM polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Z. 3, Wykaz duchownych zmarłych, zamordowanych lub represjonowanych przez okupanta w archidiecezjach: gnieźnieńskiej, krakowskiej i lwowskiej oraz w diecezjach: katowickiej, kieleckiej, lubelskiej i w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu / Wiktor Jacewicz, Jan Woś. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1978. – 486 s. – (Kościół Katolicki na Ziemiach Polski w Czasie II Wojny Światowej ; t. 5)
Bibliogr. s. 447-460.
8. MARTYROLOGIUM polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Z. 4, Wykaz duchownych zmarłych, zamordowanych lub represjonowanych przez okupanta w archidiecezjach: mohylowskiej, poznańskiej i wileńskiej oraz w diecezjach: gdańskiej, kamienieckiej, łuckiej, pińskiej, przemyskiej, sandomierskiej, siedleckiej, tarnowskiej, warmińskiej, wrocławskiej, w prałaturze pilskiej i wśród duszpasterstwa polonijnego / Wiktor Jacewicz, Jan Woś. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1978. – 588 s. – (Kościół Katolicki na Ziemiach Polski w Czasie II Wojny Światowej ; t. 6)
Bibliogr. s. 541-560.
9. MARTYROLOGIUM polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Z. 5, Zakony i zgromadzenia

zakonne męskie i żeńskie / Wiktor Jacewicz, Jan Woś. – Zakony i zgromadzenia zakonne męskie i żeńskie. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1981. – 815 s., il. – (Kościół Katolicki na Ziemiach Polski w Czasie II Wojny Światowej ; t. 9)

10. SŁOWNIK biograficzny : duchowieństwa metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej 1939-1945 / red.: Józef Krętosz, Maria Pawłowiczowa. – Opole : Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża, 2007. – 427 s. : il.

Bibliogr. s. 339-373. Bibliogr. przy poszczeg. rozdz.

11. SPIS 1996 księży polskich zabitych w latach 1939-1945 przez Niemców. – [B.m.] : Arcybiskupi Ośrodek Dokumentacji dla Spraw Kościoła, 1953. – 67 s.

II. Opracowania ogólne

1. BEATI martyres : błogosławieni męczennicy za wiarę Archidiecezji Gnieźnieńskiej 1939-1945 / Ludwik Gładyszewski. – Gniezno : Gaudentinum, 1999. – 31 s. : portr.
2. BŁOGOSŁAWCIE Pana Światła i Ciemności / Ignacy Jeż. – [Wyd. 2 popr.]. – Katowice : nakł. Kurii Metropolitalnej, 1994. – 49 s. : il.
3. CZŁOWIEK poza nawiasem / Edward Frankiewicz. – Warszawa : „Pax”, 1955. – 171 s.

Bibliogr.

4. DUCHOWIEŃSTWO diecezji łuckiej : ofiary wojny i represji okupantów 1939-1945 / Maria Dębowska, Leon Popek. – Lublin : Polihymnia, 2010. – 320 s. : il.

Bibliogr. s. 177-185.

5. HEROLDOWIE miłości : Golgota Kościoła hiszpańskiego i polskiego / Stanisław Piórkowski. – Opole : Wydawnictwo Świętego Krzyża, 2004. – 359 s. : il.
6. KALISKIE Archiwum i Muzeum Księży – Byłych Więźniów Obozów Koncentracyjnych / Sławomir Kęszka ; Archiwum Diecezji Kaliskiej. W: Polonia Maior Orientalis : studia z dziejów Wielkopolski Wschodniej. – 2016, t. 3, s. 123-133.

Bibliogr. s. 132-133.

7. KAPŁAN wobec ateistycznego liberalizmu / Stanisław Wielgus. W: Nasz Dziennik (Wyd. 3). – 2012, nr 169, s. 13-14.
8. KLECHY w obozach śmierci / Henryk Maria Malak ; wznowił Henryk Pa-
jąk. – Wyd. 3. – Lublin : Retro, 2004. – 248 s. : il.

9. KLECHY w obozach śmierci. T. 1 / Henryk Maria Malak. – Wyd. 2, przejrz. i uzup. – Londyn : nakł. Katolickiego Ośrodka Wydawniczego „Veritas”, dr. 1961. – 319 s. : il. – (Seria Czerwona Biblioteki Polskiej ; t. 52)
10. KLECHY w obozach śmierci. T. 2 / Henryk Maria Malak. – Wyd. 2, przejrz. i uzup. – Londyn : nakł. Katolickiego Ośrodka Wydawniczego „Veritas”, dr. 1961. – S. [320]-637 s. : il. – (Seria Czerwona Biblioteki Polskiej ; t. 53)
Bibliogr. s. [617]-624.
11. KOŚCIÓŁ w godzinie próby : 1945-1989 : nieznanne dokumenty i świadectwa / Piotr Chmielowiec [i in.]. – Kraków : Rafael, 2004. – 114 s. + dysk optyczny (CD-ROM).
12. KOŚCIÓŁ w godzinie próby : 1945-1989 : nieznanne dokumenty i świadectwa / Jan L. Franczyk [i in.]. – Kraków : Rafael, 2005. – 80 s. + CD ROM.
13. KSIĘGA męczeństwa salezjanów polskich : 55 polskich salezjanów zamordowanych przez hitlerowców / Bronisław Kant. – Warszawa : Parafia Najświętszego Serca Jezusowego, 2012. – 375 s. : il.
Bibliogr. s. 347.
14. ŁĄDZCY męczennicy : obóz przejściowy dla duchowieństwa w Łądzie n/Wartą : styczeń 1940 – październik 1941 / Jarosław Wąsowicz. – Wyd. 2., popr. i uzup. – Łąd ; [Piła] : Zakład Poligraficzny H. Górowski, 2013. – 95 s. : il.
Bibliogr. s. 80-83.
15. MARTYROLOGIA duchowieństwa polskiego 1939-1956 / red. Bohdan Bejze, Antoni Galiński. – Łódź : Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, 1993. – 280 s.
16. MARTYROLOGIUM duchowieństwa diecezji płockiej w latach II wojny światowej 1939-1945 / Michał Marian Grzybowski ; Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Włocławek ; Płock : WSHE, 2002. – 471 s. : il.
Bibliogr. s. 433-465.
17. MARTYROLOGIUM duchowieństwa polskiego / Wojciech Wichnowski. W: *N i e d z i e l a* (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 19, s. 9.
Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego, 29 kwietnia – w 70. rocznicę wyzwolenia obozu hitlerowskiego w Dachau.
18. MARTYROLOGIUM katolickich kapłanów skoczowskich : (1939-1945) / Karol Mozor. – Kalwaria Zebrzydowska : Calvarianum, 1999. – 43 s. : il.
Bibliogr. s. 40-41.
19. MARTYROLOGIUM kapłańskie Piaśnicy : eksterminacja polskiego duchowieństwa katolickiego w Lesie Piaśnickim 1939 / Mirosław Lade-

mann. – Wejherowo : Wydawnictwo WR : dla Stowarzyszenia „Rodzina Piaśnicka”, 2012. – 174 s. : il.

Bibliogr. s. 159-161.

20. MARTYROLOGIUM polskich oblatów 1939-1945 : historia polskich Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej którzy w czasie II wojny światowej byli deportowani do obozów koncentracyjnych, zabici, aresztowani lub umarli z powodu wojny / Józef Pielorz ; do druku przygot. Wojciech Kluj. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny. Redakcja Wydawnictw, 2005. – 434 s. : il. – (Studia i Materiały – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Teologiczny; 79)
Bibliogr. s. 413-417.
21. MARTYROLOGIUM polskiego duchowieństwa / Kazimierz Majdański. W: Ethos. – 2004, nr 3/4, s. 241-247
22. MASAKRA w klasztorze : [2 VIII 1944] / oprac. Felicjan Paluszkiwicz. – Warszawa : Rhetos, 2003. – 229 s.
23. MĘCZENNICZY za wiarę 1939-1945 : studzy boży z Diecezji Włocławskiej / oprac. Tomasz Kaczmarek. – Marki : Michalineum, [1995?]. – 157 s. : il.
24. MĘCZEŃSKIE dzieje Archidiecezji Warszawskiej 1939-1945 / [zebr. i oprac. Zofia Olszamska-Skowrońska]. – Warszawa ; [b. w.], 1948. – 168 s. : il.
25. NIGDY więcej! / Sławomir Kęszka. W: N i e d z i e l a (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 17, s. 40-41.
Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego, 29 kwietnia.
26. OBLICZA cierpienia i miłości : Studzy Boży jezuici – męczennicy z II wojny światowej / Stanisław Cieślak. – Kraków : Wydawnictwo WAM, 2009. – 177 s. : il.
27. OFIARY zbrodni niemieckiej spośród duchowieństwa diecezji włocławskiej 1939-1945 / Stanisław Librowski. – Włocławek : Księgarnia Powszechna : Drukarnia Diecezjalna, 1947. – 181 s.
28. PAJDA chleba / Adam Ziemia. – Poznań : Pallottinum, 1957. – 120 s. : il.
29. PAMIĘTNIK czasu pogardy / Franciszek Dziasek. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny. Redakcja Wydawnictw, 2005. – 231 s. : il. – (In Memoriam ; 2)
30. Polesie – moja mała ojczyzna : wybór artykułów prasowych z lat 1989-2000 / Henryk Dąbkowski ; [red. Witold Józef Kowalów]. – Biały Dunajec ; Ostróg : Ośrodek „Wołanie z Wołyń”, 2006. – 219 s. : il. – (Biblioteka „Wołania z Wołyń” ; t. 47)
31. POLSCY duchowni katolicy w KL Gross-Rosen / Barbara Sawicka. – [Wałbrzych] : Państw. Muzeum Gross-Rosen, 1991. – 50 s.

32. POMOCNE dłonie Europejczyków (1939-1944) / Henryk Pierzchała. – Kraków : Wydawnictwo i Poligrafia Pijarów, 2005. – 653 s. : il.
Bibliogr. s. 577-604.
33. ŚMIERĆ za różaniec / Anna Jagodzińska. W: Nasz Dziennik (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 99, s. 11.
34. WIEK XX – czas męczenników : w 100. rocznicę urodzin ks. Jana Machy / red. nauk. Damian Bednarski]. – Katowice : Księgarnia św. Jacka, 2014. – 195 s. : il. – (Biblioteka Teologiczna Wydziału Teologicznego – Uniwersytet Śląski w Katowicach ; nr 20)
35. WIERNI Bogu i ojczyźnie : duchowieństwo katolickie w walce o niepodległość Polski w II wojnie światowej / Stanisław Podlewski. – Wyd. 3. – Warszawa : Instytut Prasy i Wydawnictw „Novum”, 1985. – 499 s. : il.
36. Z CHRYSYSEM do zmartwychwstania. – [B.m. : b.w., 2000]. – [32] s. : il.
37. Z DZIEJÓW duchowieństwa śląskiego w czasie wojny 1939-1945 / Edward Wichura-Zajdel. – Warszawa : Instytut Wydawniczy Pax, 1968. – 200 s. : il.
38. Z DZIEJÓW martyrologii duchowieństwa diecezji chełmińskiej : wspomnienia księdza Feliksa Windorpskiego z niemieckich obozów koncentracyjnych / Feliks Windorpski ; [oprac.] Jan Sziling ; Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. W: Z a p i s k i H i s t o r y c z n e . – 2015. t. 80, z. 2, s. 93-113.
39. Z PIETRZYKOWIC w szeroki świat / Antoni Caputa. – Waterloo : [b.w.], 1979. – 143 s. : il. ; 23 cm.
40. ZAPOMNIANI bohaterowie / Grzegorz Górny. W: w S i e c i . 2015, nr 17, s. 74-75.

III. Biografie indywidualne, wspomnienia

1. ANTONI Korczok : górnośląski kapłan – męczennik / Piotr Jakuboszczak, Bernard Dybek. – Wrocław ; Gliwice-Sośnica : Piotr Jakuboszczak, 2006. – 152 s. : il.
Bibliogr. s. 148-152.
2. „BĘDZIECIE Moimi świadkami ...” / Kazimierz Majdański. – Wyd. 3. – Łomianki : Fundacja „Pomoc Rodzinie”, 1999. – 212 s. : il.
3. BŁOGOSŁAWIONY Antoni Beszta Borowski kapłan męczennik z Bielska Podlaskiego w Diecezji Drohiczyńskiej 1880-1943 / Eugeniusz Borowski. – Drohiczyn : Drohiczyńska Kuria Diecezjalna, 2001. – 140 s. : il.
Bibliogr. s. 135-140.
4. BŁOGOSŁAWIONY ksiądz Antoni Rewera : Rewera re quidem vera / [Jerzy Dąbek, Augustyn Łyko]. – Sandomierz : Parafia św. Józefa : Augustyn Łyko, 2016. – 108 s. : fot.

Bibliografia na stronach 107-108.

5. BŁOGOSŁAWIONY ks. kmr ppor. Władysław Miegoń, pierwszy kapelan Marynarki Wojennej II RP / Zbigniew Jaworski, Dariusz Nawrot. – Warszawa : Rytm, 1999. – 205 s. : il.
Bibliogr. s. 85-88.
6. BŁOGOSŁAWIONY ks. Narcyz Putz : patriota i męczennik / Leszek Wilczyński. – Poznań : ELF, 2004. – 64 s. : il. – (Błogosławieni Męczennicy)
7. CZŁOWIEK XX wieku : święty Maksymilian Maria Kolbe. T. 1-2 / Władysław Kluz. – Niepokalanów : OO. Franciszkanie, 1982. – 2 t. (267; 247 s.) : il.
8. [CZTERDZIEŚCI siedem] 47 lat życia / Władysław Kluz. – Wyd. 8. – Niepokalanów : Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, 2016. – 326 s.
9. DAROWANE życie Ignacego Jeża / Tomasz Potkaj. W: Tyg. P o w s z e c h n y . – 2005, nr 19, s. 18
10. DROGA do męczeńskiej śmierci św. Maksymiliana Kolbe : w 55. rocznicę śmierci / Krzysztof Kąkolewski. – Warszawa : Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, 1996. – 182 s. : il.
11. KAPŁAN na trudne czasy : ks. Konrad Szweda (1912-1988). – (Księża Niezłomni) / Sylwia Pałczyńska. W: Nasz Dziennik (Wyd. 3). – 2008, nr 156, s. 24-25
12. KS. DR Antoni Nikodem Korczok / Paweł Pyrczała. – Zabrze ; Katowice : Drukarnia Archidiecejalna, 2012. – 170 s. : il.
Bibliogr. s. 165.
13. KS. FRANCISZEK Drzewiecki nr 22666 : światło w ciemnościach Dachau / Jan Borowiec, Flavio Peloso. – [B.m.] : Małe Dzieło Opatrzności – Oriolnicy, 1999. – 166 s. : il.
Bibliogr. s. 163-164.
14. MAKSYMILIAN Maria Kolbe / Kinga Strzelecka. – Kraków : Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1982. – 268 s. : il.
Bibliogr. s. 323-326.
15. MĘCZENNICZY z Biegonic : ks. Józef Bardel, ks. Władysław Deszcz, ks. Tadeusz Kaczmarczyk / Edward Kabat. – Lisia Góra : Instytut Pomocy Młodzieży, 2008. – 40 s. : il. – (Męczennicy Polscy XX w)
16. MĘCZENNICZY za wiarę z Włocławskiego Seminarium : ks. Henryk Kaczorowski, al. Tadeusz Dulny, al. Bronisław Kostkowski / oprac. ks. Tomasz Kaczmarek. – Włocławek : Wydawnictwo Michalineum, [2000]. – 91 s. : il.
17. NA KAPLAŃSKIEJ drodze. 2, Ks. Kazimierz Hamerszmit – numer obozowy w Dachau 22575 : wspomnienia / oprac. Edward Anuszkiewicz. – Ełk : Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, 2002. – 73 s. : il.

18. „... NADEJDZIE kiedyś dzień wolności” : wspomnienia / Antoni Marchewka. – Częstochowa : Kuria Metropolitalna : Tygodnik Katolicki „Niedziela”, 2008. – 114 s.– (Biblioteka „Niedzieli” ; t. 208)
19. OJCIEC Ludwik Wrodarczyk OMI : portret duchowy / Maria Kielar-Czapla. – Biały Dunajec ; Ostróg : „Wołanie z Wołynia”, 2012. – 115 s. : il. – (Biblioteka „Wołania z Wołynia” ; t. 76)
Bibliogr. s. 108-109.
20. PAMIĘTAJCIE o miłości : męczeństwo Maksymiliana Kolbego / André Frossard. – Warszawa : Promic – Wydawnictwo Księży Marianów MIC, 2015. – 268 s.
21. PROBOSZCZ z gorącego pogranicza / Wacław Sęk. – Lublin : Norbertinum, 2002. – 151 s. – (Duchowieństwo Polskie w Więzieniach, Łagrach i na Zesłaniu w ZSRR; t. 4)
22. STRAŻNICY wiary w godzinie próby : o. Kamil Józef Gleczman z Polanki Wielkiej i br. Cyprian Jan Lasoń z Nowej Góry, karmelici bosci, zamordowani w Wiśniowcu 7 lutego 1944 roku / Benignus Józef Wanat. – Kraków : Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 2009. – 50 s. : il.
Bibliogr. s. 43-[47].
23. ŚWIĘTY Maksymilian Maria Kolbe / Leon Dyczewski. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1984. – 266 s. : il.
24. „TO JEST święty” ! : rzecz o świętym Maksymilianie Marii Kolbem / Cecylian Niezgodą. – Kraków ; Wydaw. OO. Franciszkanów „Bratni Zew”, cop. 2004. – 201 s. : il.
Bibliogr. s. 201-[202].
25. WIELKOPOLSKIE drogi O. Maksymiliana Kolbe / Marian Langner. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Leszno : Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, 2007. – 118 s. : il.
Bibliogr. s. 117-118.
26. WOJENNE losy biskupa chełmińskiego Stanisława Wojciecha Okoniewskiego 1939-1944 / Antoni Liedtke. – Pelplin : Kuria Biskupia, 1983. – 175 s. : il.
27. ŻYCIE i działalność arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego / Edyta Lejman. – Toruń : Wydawnictwo Naukowe Grado, 2005. – 195 s.
Bibliogr. s. 187-195.
28. ŻYJĄC krótko przeżył wiele : służa Boży Jerzy Musiał SJ 1919-1945 / Felician Paluszkiwicz. – Warszawa : [nakł. autora], 2005. – 78 s.

IV. Obóz w Dachau i jego męczennicy

a) Pozycje zwarte

1. BYŁEM tam : wspomnienia więźnia nr 27369 KL Auschwitz i nr 30283 KL Dachau / Tadeusz Gaik ; do dr. przygot., wstępem i przypisami opatrzył Ryszard Kurek. – Tarnów : „Biblos”, 2004. – 146 s.
2. CI, KTÓRZY przeszli przez Dachau : duchowni w Dachau / Jan Doma-gała. – Warszawa : Pax, 1957. – 391 s.
3. DACHAU / Tadeusz Gędziorowski. – Warszawa : „Książka i Wiedza”, 1961. – 190 s. : il.
4. DACHAU : dzień pamięci. – Zabrze : [b.w.], 1970. – 101 s. : il.
5. DACHAU : obóz koncentracyjny / Sylwester Kukuła. – Warszawa : Dziecięcy Zespół Wokalny „Gong”, 1995. – 39 s.
6. DACHAU 1933-1945 / Teodor Musioł. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Opole : Instytut Śląski, 1971. – 469 s. : il., mapa.
Bibliogr.
7. „DYPLOMACJA w Dachau...” / M. Grabiński. – Wyd. 2. – Łowicz : Poligrafia, 2007. – 236 s.
8. EUCHARYSTIA w KL Dachau : we wspomnieniach księży polskich byłych więźniów obozu / Sławomir Kęszka. – Kraków : Wydawnictwo Spes, 2016. – 231 s. : il.
Bibliogr. s. 221-227.
9. JASNE promienie w Dachau / Franciszek Korszyński. – Poznań : „Pallottinum”, dr. 1958. – 357 s. : il.
10. KAPLICA męczeństwa i wdzięczności księży dachauowczyków w Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu : przewodnik / [tekst informatora Sławomir Kęszka]. – Wrocław : Wydawnictwo Witold Kobus, 2013. – 39 s. : il.
11. KAPŁANI w Dachau związani z terenem obecnej diecezji bydgoskiej / [redakcja Paweł Hoppe, Marcin Puziak ; współpraca Katarzyna Szewczyk, Marek Walkusz]. – Bydgoszcz : Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Bydgoskiej, 2016. – 111 s. : il., nuty + 1 dysk optyczny (CD).
12. KREMATORIA i róże : wspomnienia więźnia obozów w Sachsenhausen i Dachau / Feliks Rak ; oprac. Stanisława Młodożeńiec-Warowna. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1971. – 375 s. : il.
13. LISTY obozowe / bł. Stefan Wincenty Frelichowski ; z rękopisów odczytała, z jęz. niem. przetł., wpraw. i przypisami opatrzyła Maria Nędzewicz. – Toruń : Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, 2005. – 249 s.
Bibliogr. s. 225-226.
14. OBÓZ koncentracyjny w Dachau / Antoni Warmuz. – Włocławek : Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, 2016. – 119 s. : il.

15. OBÓZ koncentracyjny w Dachau / napisał na podstawie własnych przeżyć Ludwik Bujacz. Dachau. – Łódź : Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, 2015. – 61 s. : il.
Repr., oryg.: 1946.
16. POLSCY księża w niemieckich obozach koncentracyjnych : transport 527 duchownych 13 grudnia 1940 r. z Sachsenhausen do Dachau / Jolanta Adamska, Jan Sziling. – Warszawa : Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, 2007. – 183 s. : il.
Bibliogr. s. 29-31.
17. PRZEZ Dachau do Rzymu / Idzi Paweł Tic. – Poznań [i in.] : Księgarnia Św. Wojciecha, 1972. – 279 s. : il.
18. SŁUGA Boży ksiądz Marcin Tomaka : męczennik Dachau / Kazimierz Kaczor. – Haczów ; Krosno : Graffia Agencja Fotograficzno-Reklamowa, 2015. – 163 s. : il.
19. SPIS pomordowanych Polaków w obozie koncentracyjnym w Dachau / oprac. Edmund Chart. – Dachau : „Słowo Polskie”, 1946. – 288 s.
20. UCISK i strapienie / Adam Kozłowiecki. – Wyd. 3. – Kraków : Wydawnictwo WAM, 2008. – 599 s. : il.
21. WSPOMNIENIA z pobytu w obozach koncentracyjnych Dachau-Gusen 1940-1945 / Antoni Banaszak. – Paryż : Seminarium Polskie ; [Toruń] : Oficyna Wydawnicza Kucharski, 2011. – 35 s.

b) Artykuły

1. DACHAU – kapłańska Golgota / Marek Łuczak. W: Niedziela (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 19, s. 10-11
Obchody 70. rocznicy wyzwolenia obozu hitlerowskiego w Dachau.
2. DACHAU w 50. rocznicę wyzwolenia / Tadeusz Wyganowski. W: Życie i Myśl. – 1996, nr 1, s. 71-76
3. DACHAU ważne jak Katyń / Piotr Semka. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 98, s. A12
4. HEROICZNE świadectwo świętości / Krzysztof Kwiatkowski. W: Niedziela (F). – 2015, nr 20, s. VI-VII
Delegacja z diecezji lubelskiej podczas obchodów 70. rocznicy wyzwolenia obozu hitlerowskiego w Dachau.
5. KAPŁANI w pasiakach / Anna Jagodzińska. W: Nowe Państwo. – 2010, [nr] 5, dod. spec. IPN, s. I-VII
6. LISTY biskupa Michała Kozala z obozu koncentracyjnego w Dachau. W: Studia Włocławskie. – 2015, t. 17, s. 539-561
7. LISTY ks. Józefa Czempieła z obozów koncentracyjnych Mauthausen-Gusen i Dachau (1940-1942) : edycja tekstów źródłowych i komentarz /

- oprac. Jerzy Myszor. W: *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*. – 1992/1993, t. 25/26, s. 355-376
8. PIELGRZYMKI księży byłych więźniów obozu koncentracyjnego w Dachau do Sanktuarium Świętego Józefa w Kaliszu (1946-2005) / Leszek Wilczyński. W: *Kaliskie Studia Teologiczne*. – 2006, t. 5, s. 7-33.
 9. SIEDEMDZIESIĄT pięć lat temu powstał obóz koncentracyjny w Dachau... : (raporty konsularne) / oprac. Jerzy Tomaszewski. W: *Polski Przegląd Dyplomatyczny*. – 2008, nr 4, s. 125-132
 10. TRANSPORT duchownych do KL Dachau z 10 grudnia 1940 roku / Teresa Wontor-Cichy. W: *Zeszyty Oświęcimskie*. – 2013, z. 28, s. 209-251
 11. WSPOMNIENIA ks. Aleksandra Romana Konopki z obozu koncentracyjnego w Dachau. Cz. 1 / [oprac.] Jan Związek. W: *Rocznik Wieluński*. – 2009, t. 9, s. 163-190
 12. WSPOMNIENIA ks. Aleksandra Romana Konopki z obozu koncentracyjnego w Dachau. Cz. 2 / [oprac.] Jan Związek. W: *Rocznik Wieluński*. – 2010, t. 10, s. 97-113
 13. WSPOMNIENIA ks. kard. Adama Kozłowieckiego SJ z Dachau / Stanisław Cieślak. W: *Rocznik Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum w Krakowie*. – 2011, s. 131-150
 14. ZAUFACЬ Bożej Opatrzności do końca / Ignacy Jeż ; rozm. przepr. Jerzy Walczak. W: *Niedziela (Wyd. zasadnicze)*. – 2005, nr 19, s. 24
 15. ZAUFALI św. Józefowi : 71. rocznica wyzwolenia KL Dachau / Małgorzata Miernik, Danuta Bazyluk. W: *Nasz Dziennik (Wyd. zasadnicze)*. – 2016, nr 100, s. 17

V. Prześladowania współczesne (okres powojenny)

A. Publikacje ogólne

1. KOŚCIÓŁ a władza w Polsce : (1945-1950) / Jan Żaryn ; Towarzystwo im. Stanisława ze Skarbimierza. – Warszawa : „DiG” : TSS, 1997. – 388 s. Bibliogr. 365-374.
2. „KLER to nasz wróg” : polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na terenie województwa katowickiego w latach 1956-1970 / Łucja Marek ; Oddział Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach. – Katowice : Instytut Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział ; Studio NOA Ireneusz Olsza, 2009. – 651 s. : il. Bibliogr. s. 607-626.

3. KOŚCIÓŁ zraniony : proces księdza Lelity i sprawa kurii krakowskiej / Filip Musiał, Marek Lasota ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. – Kraków : „Barbara”, 2003. – 388 s. : il.
Bibliogr. s. 367-372.
4. KSIĘŻOBÓJCY : anatomia zbrodni : kto mordował?, kto krył?, kto nadal kryje zbrodniarzy? / Leszek Szymowski. – Warszawa : Editions Spotkania, 2016. – 288 s.
5. LEKSYKON duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989 : [pomordowani – więzieni – wygnani] : praca zbiorowa. T. 1 / pod red. Jerzego Myszora ; [aut. hasał Julita Anteczek i in.]. – Warszawa : Verbinum, 2002. – 353 s.
Bibliogr. s. 343-350 oraz przy hasłach.
6. LEKSYKON duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989 : praca zbiorowa. T. 2 / pod red. nauk. Jerzego Myszora ; przy współudz. Jacka Żurka ; kol. red. Adam Dziurok [i in.]. – Warszawa : Verbinum, 2003. – 364 s. :il.
Bibliogr. s. 347-358 i przy hasłach.
7. LEKSYKON duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989 : praca zbiorowa. T. 3 / pod red. nauk. Jerzego Myszora ; kol. red. Adam Dziurok [i in.]. – Warszawa : Verbinum Wydawnictwo Księży Werbistów, 2006. – 433 s. : il.
Bibliogr. s. 361-369 i przy hasłach.
8. REPRESJE wobec duchowieństwa górnośląskiego w latach 1939-1956 w dokumentach / wybór, wstęp i oprac. Kornelia Banaś i Adam Dziurok. – Katowice : IPN KŚZPNP, 2003. – 282 s. – (Dokumenty – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu ; t. 8)
Bibliogr.
9. REPRESJE wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego : komuniści przeciw religii po 1944 roku / pod red. Józefa Mareckiego. – Kraków : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu : Wydawnictwo WAM, 2011. – 274 s. – (Kościół w Okowach)
Materiały z międzynarodowego kolokwium, 18 marca 2009 r.
Bibliogr. przy niektórych ref.

B. Publikacje biograficzne

Antoni Baraniak

1. ARCYBISKUP Antoni Baraniak : bohater Kościoła i Ojczyzny / Marian Przykucki. – Poznań : Księgarnia św. Wojciecha, 2003. – 39 s. – (Zeszyty Spotkań KIK-owskich w Hamburgu; 4)
2. TECZKI na Baraniaka. T. 1, Świadek. T. 2, Kalendarium działań SB / Marek Jędraszewski. – Poznań : Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. A. Mickiewicza : Wydawnictwo BONAMI, 2009. – 2 t. – (582; 627 s.) : il. Bibliogr. s. 549-566; 593-614.
3. W SŁUŻBIE kościoła poznańskiego : księga pamiątkowa na 70-lecie urodzin Arcybiskupa Metropolity dr Antoniego Baraniaka / [red.: Ludwik Bielerzewski]. – Poznań [i in.] : Księgarnia św. Wojciecha, 1974. – 525 s. : il. Bibliogr. prac drukowanych Arcybiskupa Metropolity Antoniego Baraniaka s. 41-76.
4. Z WIĘZIENIA na stolicę arcybiskupią : arcybiskup Antoni Baraniak 1904-1977 / pod red. Zygmunta Zielińskiego. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2010. – 237 s. : il. – (Wielkopoleanie Dwudziestego Wieku) Bibliogr. s. 135-136.
5. ZAPOMNIANE męczeństwo historia prześladowania arcybiskupa Antoniego Baraniaka / scen. i reż. Jolanta Hajdasz. – Poznań : Hajdasz Production, 2012. – 1 dysk optyczny (DVD) + koment. : 47 s.

Wanda Boniszewska

1. UKRYTA stygmatyczka : siostra Wanda Boniszewska (1907-2003) / Jan Pryszmont. – Szczecinek : Fundacja "Nasza Przyszłość", 2003. – 142 s. : il.

Władysław Findysz

1. BŁ. WŁADYSŁAW Findysz / Stanisław Rospond. – Kraków : Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, 2011. – 16 s. : il. – (Twój Patron)
2. DOBRY Pasterz : biografia sługi bożego ks. Władysława Findysza / Andrzej Motyka. – Rzeszów : Diecezja Rzeszowska, 2003. – 209 s. : il. Bibliogr. s. 197-207
3. DOBRY Pasterz : rozważania o życiu i śmierci bł. Ks. Władysława Findysza / [Aleksander Herba]. – Rzeszów : Poligrafia Wyższego Seminarium Duchownego, 2005. – 78 s. – (Biblioteka Duszpasterska)

4. PASTERZ i świadek : droga do chwały ołtarzy ks. Władysława Findysza / Andrzej Motyka. – Rzeszów : Poligrafia Wyższego Seminarium Duchownego, 2005. – 126 s. : il.

Czesław Kaczmarek

1. KSIĄDZ Czesław Kaczmarek, biskup kielecki 1895-1963 / Jan Śledzianowski. – Wyd. 2 zm. – Kielce : Wydawnictwo JEDNOŚĆ, 2009. – 639 s. : il.
2. TRZY rocznice : biskup Czesław Kaczmarek 1895-1963 / red. naukowa Jerzy Gapys ; przy współpracy Stanisławy Gawlik „Nataszy” ; Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej. Diecezja Kielecka. – Kielce : Wydawnictwo Jedność, 2014. – 175 s. : il.
3. WOKÓŁ procesu biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka : wspomnienia nazaretanki s. Izabelli Machowskiej / oprac. Tomasz Domański, Danuta Kozieł ; Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu. Delegatura w Kielcach. – Kielce : Wydawnictwo Jedność : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2013. – 237 s. : il.
Bibliogr. 213-225.

Roman Kotlarz

1. ...KSIĄDZ musi zaprzestać : życie i działalność księdza Romana Kotlarza. – [B.m.] : Instytut Pamięci Narodowej, [ok 2007]. – [20] s. : il.
2. KS. ROMAN Kotlarz : męczennik robotniczego protestu „Czerwiec '76” / Tadeusz Andrzej Janusz. – Sandomierz : Wydawnictwo Diecezjalne, 1996. – 111 s. : il.
3. KSIĄDZ Roman Kotlarz (1928-1976) / [tekst Arkadiusz Kutkowski]. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2016. – 24 s. : il. – (Patroni Naszych Ulic)
Bibliogr. s. 217-221.
4. KSIĄDZ Roman Kotlarz : życie i działalność 1928-1976 / Szczepan Kowalik, Jarosław Sakowicz ; red. naukowa Elżbieta Orzechowska. – Radom : Radomskie Towarzystwo Naukowe : Radomskie Wydaw. Diecezjalne AVE, 2000. – 132 s. : il.
Bibliogr. s. [101]-132.

Stefan Niedzielak

1. KATYŃSKI kurier ks. Stefan Niedzielak / Piotr Litka. – Kraków : Wydawnictwo św. Stanisława BM, 2010. – 149 s. : il.
Bibliogr. s. 148.

2. KSIĘŻOBÓJSTWO / Jan Kołkowicz. – [Międzyrzec Podlaski] : Oddział WiN [Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość] – Podlasie, 1999. – 32 s. :il.
3. ZBRODNIA przy Powązkowskiej / Zbigniew Branach. – Wyd. 2, zmieniowane. – [Toruń] : Agencja Reporterska Cetera, 2012. – 224 s. : il.

Jerzy Popiełuszko

1. KS. JERZY Popiełuszko męczennik za wiarę i ojczyznę. Cz. 1, W służbie kościoła. Cz. 2, Proces toruński / Peter Raina. – Olsztyn : Warmińskie Wydaw. Diecezjalne, 1990. – 2 cz. (382; 656 s.) : il.
2. KSIĄDZ Jerzy Popiełuszko / Milena Kindziuk. – Wyd. pamiątkowe. – Warszawa : Axel Springer, 2008. – 146 s. : il.
3. KSIĄDZ Jerzy Popiełuszko : dni, które wstrząsnęły Polską / Piotr Litka. – Kraków : Wydawnictwo św. Stanisława BM, 2009. – 235 s. : il.
Bibliogr. 232-234.
4. KSIĄDZ Jerzy w rękach oprawców : rzeczywiste przyczyny i przebieg porwania, i zamordowania ks. Jerzego Popiełuszki / Krzysztof Kąkolewski ; współpr. Joanna Kąkolewska. – Warszawa : von borowiecky, 2004. – 472 s.
Bibliogr. s. 458-463.
5. KTO? Gdzie? Kiedy? Dlaczego? / Michał Gryczyński. – P r z e w o d n i k K a t o l i c k i. – 2009, nr 42
6. KTO naprawdę go zabił? / Wojciech Sumliński. – Warszawa : Rosner i Wspólnicy, 2005. – 271 s. : il.
7. PIĘTNO księżobójcy / Zbigniew Branach ; współpraca Ewa Dolecka. – Wyd. 3. – -Toruń : Agencja Reporterska Cetera, [2010]. – 271 s. : il. + 1 płyta CD-ROM.
Bibliogr.
8. RACJA stanu : zabić księdza / Kevin Ruane. – Wyd. 2 zm. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2008. – 387 s. : il.
9. SPRAWA morderstwa księdza Jerzego Popiełuszki raz jeszcze / Krystyna Daszkiewicz. – Poznań : Media Rodzina, 2004. – 139 s. : il.
10. SZUKAJĄC sprawców zła / Andrzej Witkowski ; rozmawiał Leszek Pietrzak. – Warszawa : Bollinari Publishing House, 2016. – 150 s. : il.
11. ŚMIERĆ bł. ks. Jerzego Popiełuszki z perspektywy 30 lat / red. nauk. Milena Kindziuk. – Warszawa : Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2016. – 183 s.
12. ZABIĆ księdza : sowiecki ślad w sprawie śmierci Jerzego Popiełuszki / Tadeusz A. Kisielewski. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2015. – 186 s. : il.
Bibliogr. s. 179-181.

13. ZBRODNIA założycielska III RP : zabójstwo księdza Jerzego Popiełuszki / Aleksander Ścios. – Warszawa : Wydawnictwo Bollinari Publishing House, 2014. – 78 s.

Stanisław Suchowolec

1. KOŚCIÓŁ niezłomny : wystawa fotografii Jerzego Fedorowicza w 20. rocznicę śmierci ks. Stanisława Suchowolca / [red.: Waldemar F. Wilczewski ; NSZZ Solidarność Region Podlaski, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Białymstoku. – Białystok : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2009. – 95 s. : il.
2. KRONIKI zapowiedzianej śmierci scen. i reż Piotr Litka ; prod. Wojciech Szumowski ; konsult. hist. Ewa Zając. – [Kraków] : Tygodnik Powszechny, 2009. – 1 dysk optyczny (129) : dźwięk, kolor ; 12 cm. – (Kolekcja Tygodnika Powszechnego; 00409)
Dodatek „Tygodnika Powszechnego” 2009, nr 4.
3. SAM płonął i nas zapalał : próba wyjaśnienia zabójstwa księdza Stanisława Suchowolca / Zbigniew Branach. – [Toruń] : Agencja Reporterska Cetera, 2001. – 263 s. : il.

Sylwester Zych

1. TAJEMNICA śmierci księdza Zycha / Zbigniew Branach. – Wyd. 3 popr. – [Toruń] : Agencja Reporterska Cetera, 2000. – 216 s. : il.
2. WOKÓŁ sprawy księdza Zycha / Mieczysław Kurnatowski. – Gdańsk : [Agencja Usług Dziennikarskich – Mieczysław Kurnatowski], 1992. – 67 s. – (Znaki Zapytania?)

Andrzej Dudziak

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

J A Z Z W P O L S C E

Jazz ukształtował się pod koniec XIX wieku w południowych i południowo-zachodnich regionach Stanów Zjednoczonych Ameryki. W tym gatunku muzycznym znajdujemy inspiracje wywodzące się z różnych kultur: afrykańskiej,

afroamerykańskiej i europejskiej; stanowi on połączenie muzyki ludowej, artystycznej i rozrywkowej. Charakterystycznymi cechami jazzu są: improwizacja, indywidualistyczne, emocjonalne kształtowanie dźwięku i frazowanie oraz swing, czyli specyficzne traktowanie rytmu. Współczesny jazz wyróżnia się różnorodnością stylistyczną, licznymi środkami wyrazu i bogatym instrumentarium.

Muzyka jazzowa dotarła do Polski w dwudziestoleciu międzywojennym. Pierwotnie uprawiali ją muzycy grający w restauracjach i nocnych lokalach, którzy po skończonej pracy próbowali opanować nową sztukę. Pierwszy koncert jazzowy w Polsce odbył się w połowie 1929 roku w Poznaniu podczas Powszechnej Wystawy Krajowej. Wówczas to zaprezentowały się orkiestry Szymona Katuszka i Zygmunta Karasińskiego. Mimo silnych kontrowersji wokół muzycznej nowości, w tym okresie powstało wiele zespołów. Ich liderami byli: Jerzy Petersburski, Henryk Gold, Franciszek Witkowski, Fred Melodysta i Ada Asner. Po drugiej wojnie światowej era swobodnego rozwoju jazzu zakończyła się w 1948 roku. Jako przejaw „kultury burżuazyjnej” muzyka ta miała zniknąć z terenu Polski. Jazz ponownie „pojawił się” na estradach w 1956 roku. W sierpniu tego roku odbył się w Sopocie pierwszy festiwal jazzowy (kontynuowany przez następne lata w Warszawie jako Jazz Jamboree), którego współtwórcą był Leopold Tyrmand, wielki propagator jazzu. Czołówkę tworzyły wówczas zespoły prowadzone przez Jerzego Matuszkiewicza (Melomani), Zygmunta Wicharego, Mateusza Świącickiego czy Jerzego Grzewińskiego. Polska szkoła jazzu zaczęła stopniowo święcić triumfy w Europie i Ameryce. Największą popularność na świecie zyskał Krzysztof Trzciański (pseud. Komeda), kompozytor i lider grupy, z którą nagrał płytę *Astigmatic*. Z tego zespołu wywodzą się muzycy, którzy później wpływali na kształt polskiego jazzu oraz cieszyli się światową sławą. Należą do nich: Tomasz Stańko, Zbigniew Namysłowski i Michał Urbaniak. Powszechne uznanie zyskały również dokonania takich muzyków jak: Andrzej Trzaskowski, Andrzej Kurylewicz, Jan Ptaszyn Wróblewski, Adam Makowicz, Zbigniew Seifert, Janusz Muniak, Wojciech Karolak, Leszek Możdżer czy wokalistka Urszula Dudziak. Nowym zjawiskiem w polskiej muzyce lat 90. XX wieku była tzw. scena yassowa grupująca młodych muzyków kontestujących polską tradycję jazzową. O obliczu yassu decydowały wówczas zespoły; Miłość, Mazzol & Arhythmic Perfection, Trytony, Maestro Trytony, Łoskot, Kury.

Na rozwój muzyki jazzowej w Polsce olbrzymi wpływ miały festiwale. Oprócz Jazz Jamboree, gromadzącego gwiazdy światowego formatu dużą rolę odegrały również: wrocławski Jazz nad Odrą, warszawski Warsaw Summer Jazz Days, trójmiejski Gdynia Summer Jazz Days czy Poznań Jazz Fair. Wielkie znaczenie kulturotwórcze przypisuje się publikowanym w naszym kraju czasopismom: „Jazz” i „Jazz Forum”.

Światowy Dzień Jazzu obchodzony 30 kwietnia stał się do okazją do przypomnienia dziejów tego gatunku muzycznego w Polsce. Prezentowane zestawienie bibliograficzne zawiera wybór pozycji zwartych (od 1961 roku) i artykułów (od 1996 roku). Zgromadzony materiał podzielono na kilka części. Pierwsza z nich gromadzi opracowania ogólne. W kolejnych działach znajdziemy publikacje o historii jazzu w Polsce oraz prace o polskich muzykach jazzowych.

I. Jazz – opracowania ogólne

1. CAŁY ten „jazz” / Jerzy Juliusz Herlinger, Andrzej Jakubowicz, Maria Jurkowska, Lucjan Kydryński, Antoni Marianowicz, Aleksander Jerzy Rowiński, Andrzej Stankiewicz, Adam Warecki. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 1990. – 338 s. : il. – (Lekka Muza)
2. ERA jazzu : 1998-2003 / Dionizy Piątkowski. – Poznań : Oficyna Wydawnicza Atena, 2003. – 180 s. : il. + 1 dysk optyczny (CD-ROM)
3. GWIAZDOZBIÓR muzyczny ; Z muzyką przez lata ; Zbigniew Drzewiecki ; Obywatel jazz / Stefan Kisielewski. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2012. – 655 s.
4. HISTORIA jazzu / Andrzej Schmidt. – Lublin : Wydawnictwo Polihymnia, 2009. – 622 s. : il.
Bibliogr. s. 556-562, dyskografia s. 563-570.
5. HISTORIA jazzu. T. 1, Rodowód / Andrzej Schmidt. – Warszawa : Polskie Stowarzyszenie Jazzowe Agencja Wydawnicza, 1988. – 211 s. : il., mapy.
Bibliogr. s. 196-198, dyskografia s. 198-199.
6. HISTORIA jazzu. T. 2, Krystalizacja i rozwój / Andrzej Schmidt. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1992. – 252 s. : il., 3 mapy, nuty.
Bibliogr. s. 233-234, dyskografia s. 235-236.
7. HISTORIA jazzu : 1945-1990. T. 3, Zgiełk i furia / Andrzej Schmidt. – Warszawa : Lemat – Srebrna-Media, 1997. – 264 s. : il., nuty, portr.
Bibliogr. s. 244, dyskografia s. 241-243.
8. HISTORIA jazzu : 100 wykładów / Jacek Niedziela. – Katowice : InfoMAX : „dobrewydawictwo.pl”, 2009. – 455 s. : il.
Bibliogr. s. 383-384, dyskografia s. 440-446.
9. IKONY jazzu : [ilustrowane biografie 1900-2000] / Dave Nelly ; [przekł. Anna Ratajczyk]. – Ożarów Mazowiecki : Firma Księgarska Olesiejuk : Wydawnictwo Olesiejuk, 2013. – 176 s. : il.

10. JAZZ / Dionizy Piątkowski. – Wyd. 4 [zm.]. – Poznań : „Atena”, 2005. – 768 s. : il. – (Encyklopedia Muzyki Popularnej)
Bibliogr. s. 766-768, dyskografia przy hasłach.
11. JAZZ, beat i rozrywka / Waław Panek. – Warszawa : Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury, 1973. – 127 s.
Bibliogr. s. 121-123.
12. JAZZ od frontu i od kuchni / Roman Waschko ; przedmowa Dave Brubeck. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1962. – 164 s. : il.
13. JAZZ – rytm XX wieku / Mateusz Święcicki. – Warszawa : Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych, 1972. – 175 s. : il.
14. KRONIKA muzyki popularnej XX wieku : [jazz, reggae, rock, blues, swing, disco : kto? z kim? kiedy? gdzie? dlaczego? jak długo?] / Zbigniew Kowalczyk. – Wrocław : Astrum, 1995. – 432 s.
15. LUDZIE i problemy jazzu / André Hodeir. – Kraków : PWM, 1961. – 286 s. : il.
16. MAGIA jazzu / Józef Balcerak. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1981. – 137 s., [40] s. tabl. : il.
Felietony z lat 1958-1979.
17. MAŁY słownik muzyki rozrywkowej / Waław Panek. – Warszawa : ZAKR, 1986. – 123 s.
18. MUZYKA z profilu i en face : rozmowy o jazzie / Jolanta Fajkowska. – Warszawa : Bellona, 2015. – 381 s. : il.
19. OD RAGA do rocka : wszystko o jazzie / Joachim Ernst Berendt. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1979. – 539 s. : il.
20. PRZEWODNIK muzyczny z małym słownikiem : Klasyka * Folk * Jazz * Pop * Rock * Instrumenty * Teoria / Waław Panek. – Lublin : Wydawnictwo Polihymnia, 2017. – 383 s. : il.
21. PRZEWODNIK „Iskier” : muzyka jazzowa i rozrywkowa / Roman Waschko ; współpr. Kazimierz Krukowski, Andrzej Zarębski. – Warszawa : Iskry, 1970. – 369 s. : il.
22. U BRZEGÓW jazzu / Leopold Tyrmand. – Warszawa : Wydawnictwo MG, 2008. – 230 s.
Bibliogr. s. [231].
23. WSZYSTKO o jazzie : mały leksykon / Joachim Ernst Berendt. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1969. – 413 s. : il.
24. WSZYSTKO o jazzie : od Nowego Orleanu do jazz-rocka / Joachim Ernst Berendt. – Kraków : Polskie Wydaw. Muzyczne, 1991. – 538 s.
25. ZARYS historii jazzu / Korneliusz Wiatr ; Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie. – Częstochowa : Wydawnictwo im. Stanisława Podońskiego Akademii im. Jana Długosza, 2009. – 27 s. : il. + CD-ROM.

Płyta zawiera wybrane przykłady z kolekcji: „History of Jazz” Andrzeja Schmidta.

Bibliogr. s. 26.

26. ZŁOTE lata jazzu / [tekst Mateusz Kurek ; wstęp Marek Niedźwiecki ; zdjęcia Andrzej Skowroński]. – Toruń : Wydawnictwo Młotkowski ; Pelplin : Bernardinum, 2015. – 112 s. : il. + 2 płyty CD.
27. ZŁOTE lata jazzu – era swingu / Karina Kalczyńska. – Bydgoszcz, 2007.

II. Historia jazzu w Polsce

a) Pozycje zwarte

1. BYŁ jazz : krzyk jazz-bandu w międzywojennej Polsce / Krzysztof Karpiński. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2014. – 787 s. : il. + 1 dysk optyczny (CD).
Bibliogr. s. 727-730.
2. DANCING retro : historia jazzu w Polsce w latach 1918-1939 / Andrzej Józwiak. – Warszawa : „Sawapress”, 1989. – 108 s.
3. ERA jazzu : 70 lat jazzu w Poznaniu / Dionizy Piątkowski. – Poznań : Atena, 1999. – 115 s. : il.
4. HISTORIA i działalność polskich orkiestr jazzowych i rozrywkowych po II wojnie światowej / Izabela Król. – Bydgoszcz, 2009.
5. HISTORIA jazzu w Polsce / Krystian Brodacki. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 2011. – 625 s. : il.
Bibliogr. s. 593-595, dyskogr. s. 585-591.
6. JAZZ w Krakowie / [zebrał i oprac. Jan Poprawa]. – Kraków : Polskie Stowarzyszenie Jazzowe : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1975. – 81 s. : il.
7. JAZZ w Krakowie – kronika : wydarzenia i refleksje / Grzegorz Tusiewicz. – Kraków : [Nowohuckie Centrum Kultury], 2002. – 113 s. – (Salon Literacki Jana Poprawy ; sezon VII, t. 23), (Biblioteka Salonu Literackiego; t. 23)
8. JAZZ w kulturze polskiej. T. 1-2 / red. nauk. Rafał Ciesielski ; Uniwersytet Zielonogórski. – Zielona Góra : Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2014. – 2 t. (228; 220 s.) : il.
Bibliogr. przy pracach.
9. JAZZ w mieście Łodzi / Jerzy „Krzywik” Kaźmierczyk. – Łódź : Drukarnia Wowo, 2005. – 160 s. : il.
10. JAZZ w Polsce : wolność improwizowana / Igor Pietraszewski. – Kraków : Zakład Wydawniczy „Nomos”, 2012. – 186 s.
Bibliogr. s. 171-178.

11. JAZZOWISKO Trójmiasta : czwarta zmiana : obraz środowisk jazzowych w materiałach prasowych 2010-2013 / Stanisław Danielewicz. – Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2014. – 371 s. : il.
Bibliogr. s. 353.
12. JAZZOWISKO Trójmiasta : historia jazzu w Gdańsku, Gdyni i Sopocie 1945-2010 / Stanisław Danielewicz. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 2011. – 767 s. : il.
Bibliogr. s. 743-[744]
Zawiera wybór artykułów z czasopism z lat 1945-1960.
13. JNO [Jazz nad Odrą] : 1964-2014. T. 1-2 / Bogusław Klimsa, Wojciech Siwek. – Wrocław : Wydawnictwo c2, 2014. – 2t. (239; 175 s.) : il. – (Kolekcjoner Muzyczny.pl)
14. KOLOROWE lata Marka Bliźnińskiego : rock, Bach, jazz, pop / Roman Kowal. – Gdańsk : Professional Music Press, 1998. – 126 s. : il., nuty.
Dyskografia s. 118-119.
15. KRAKOWSKI Jazz – Klub „Helikon” : 1956-1969 : wspomnienia, imprese i relacje / zebrał i oprac. Grzegorz Tusiewicz. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 2006. – 203 s. : il.
16. KRAKOWSKI przewodnik jazzowy / Robert Buczek. – [B.m.] : [b.w.], 1998. – 157 s. : il.
17. MIASTO błękitnych nut czyli Historia krakowskiego jazzu i nie tylko... / Antoni Krupa ; [aut. rys. Wiesław Dymny i in.]. – Kraków : Centrum Kultury „Dworek Białoprądnicki”, 2008. – 281 s., [186] s. tabl. kolor. : il.
18. PIANO... piano... : Międzynarodowe Festiwale Pianistów Jazzowych im. Mieczysława Kosza : Kalisz 1974-1983 / Krystian Brodacki [i in.]. – Kalisz : Wojewódzki Dom Kultury, [ok. 1984]. – [44] s. : il.
19. MUZYKA z profilu i en face : rozmowy o jazzie / Jolanta Fajkowska. – Warszawa : Bellona, 2015. – 381 s. : il.
Wywiady z lat 2008-2013, nagrane dla Radia VOX FM.
20. OBYWATEL Jazz / Jerzy Radliński. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1967. – 259 s. : il.
Dyskogr. s. 233-252.
21. POLSKI jazz / [Tomasz Szachowski]. – Warszawa : Centrum Międzynarodowej Współpracy Kulturalnej : Instytut Adama Mickiewicza, [2002]. – 32 s. : fot.
22. POLSKI jazz. [T. 1], Wczesna historia i trzy biografie zamknięte – Komeda, Kosz, Seifert / Roman Kowal. – Kraków : Akademia Muzyczna, 1995. – 205 s. : il.
Dyskogr. s. 132, 165, 205.

23. POLSKIE ścieżki do jazzu / wybór tekstów, oprac. i wprowadzenia Krystian Brodacki. – Wyd. 2. – Warszawa : Polskie Stowarzyszenie Jazzowe, 1983. – 235 s. : il.
24. POP, rock, jazz, folk : leksykon polskiej muzyki rozrywkowej. T. 1, A-M; 2, N-Ż; 3, Dyskografia, aneksy / Ryszard Wolański. – Warszawa : Agencja Artystyczna MTJ, 2003. – 3t. (289; 297; 523 s.)
Dyskogr. przy hasłach, bibliogr. s. 503-[517]
25. U BRZEGÓW jazzu / Leopold Tyrmand. – Warszawa : Wydawnictwo MG, 2014. – 230 s. – (Biblioteka Wykształciucha).
Bibliogr. s. [231].
26. UPOWSZECHNIANIE kultury muzycznej / Waclaw Panek. – Warszawa : Instytut Wydawniczy CRZZ, 1980. – 157 s.
27. Z POLSKIEJ krytyki jazzowej : eseje, dyskusje, reportaże, recenzje, felietony, wywiady 1956-1976 / wyboru dokonał Waclaw Panek. – Kraków : Polskie Wydaw. Muzyczne, 1978. – 275 s. : il.
Bibliogr.

b) Artykuły

1. CZY istnieje polski jazz? / Rafał Ciesielski. W: *Ruch Muzyczny*. – 2015, nr 8, s. 23-27
2. JAZZMANI wobec „klasyki” / Aleksandra Galewska, Grzegorz Piotrowski. W: *Ruch Muzyczny*. – 2010, nr 10, s. 6-9
3. NARODZINY potęgi naszego jazzu / Jacek Marczyński. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2016, nr 210, s. A13
4. SFILMOWANA historia polskiego jazzu / Tomasz Wiścicki. W: *Więź*. – 2009, nr 11/12, s. 126-129

III. Polscy muzycy jazzowi

a) Pozycje zwarte

1. BACHRYNOWSKI, Zbigniew Kantorski, Arkadiusz Szymański. – Kalisz : Wojewódzki Dom Kultury, [ok. 1984]. – [44] s. : il.
2. BENEFIS Czesława Gawlika z okazji pięćdziesięciolecia działalności artystycznej. – Rybnik : em-ART, 2002. – 49 s. : il.
3. FOLLOW Namysłowski : [25 lat na jazzowej scenie] / Krystian Brodacki. – Warszawa : Polskie Stowarzyszenie Jazzowe, 1984. – 95 s. : il.
4. CZAS Komedy / Dionizy Piątkowski. – Mosina : „Alpim”, 1993. – 143 s. : il.
5. CZAS Komedy / [fot.] Marek A. Karewicz, [tekst] Dionizy Piątkowski. – Poznań : Oficyna Wydawnicza G&P Gościański & Prętnicki, 2013. – 141 s. : il. + 1 dysk optyczny (CD).

6. DESPERADO : autobiografia / Tomasz Stańko ; rozmawia Rafał Księżyk. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2014. – 541 s. : il.
Dyskografia s. 504-522.
7. GRACIE pierwszy fortepian : rozmowy z Adamem Makowiczem / przeprowadził Marek Strasz. – Kraków : Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 2011. – 145 s. : il. – (Ludzie Świata Muzyki)
8. JA, URBANATOR : awantury muzyka jazzowego / opowiada Michał Urbaniak ; [oprac.] Andrzej Makowiecki. – Warszawa : Agora, 2011. – 366 s. : il.
Dyskografia M. Urbaniaka s. 361-[364].
9. JEDEN jest jazz... : ... Tyrmand jego prorokiem : zapis panelu dyskusyjnego, który odbył się 4 listopada 2006 roku w Centrum Artystycznym Montownia podczas Pierwszego Festiwalu Warszawskiego Niewinni Czarodzieje : Tyrmand, Komeda, Polański. – [B.m. : b.w., 2007]. – 14 s. : il.
10. KOMEDA / Marek Hendrykowski. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie, 2009. – 285 s. : il. + płyta CD
Bibliogr. s. 270-279.
11. KOMEDA – Księżycowy chłopiec : [o Krzysztofie Komedzie-Trzcińskim] / Emilia Batura. – Wyd. 2 zm. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2010. – 250 s. : il.
12. KOMEDA w jazzowej kotłowni / Mariusz Krystek. – Wyd. 2. popr. – Ostrów Wielkopolski : Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, 2009. – 57 s. : il. – (Biblioteka Ostrowska ; t. 21)
13. KOMEDA, Zośka i inni / Zofia Komédowa Trzcińska. – Warszawa : [Komeda Music, Zofia Trzcińska], 1996. – 267 s. : il.
14. KRZYSZTOF Komeda – wybitna postać polskiej muzyki jazzowej / Paulina Mączka ; promotor Karol Szymanowski ; Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Wydział Dyrygentury Chóralnej i Edukacji Muzycznej. – Bydgoszcz, 2010. – 51 s.
Bibliogr. s.50.
15. KRZYSZTOF Komeda – „Moja słodka europejska ojczyzna” / Krzysztof Balkiewicz. – Łódź : Fundacja Wytwórnia, 2013. – 107 s. : il.
16. NIE tylko jazz... : biesiady z Jerzym Milianem / Danuta Lubina-Cipińska. – Katowice : „Śląsk”, 1997. – 129 s. : il.
Dyskogr. i ważniejsze kompozycje s. 124-125.
17. NIETAKTY : mój czas, mój jazz / Zofia Komédowa Trzcińska. – Warszawa : Wydawnictwo Szelest, 2015. – 327 s. : il.
18. OSTROWSKIE przystanki Krzysztofa Trzcińskiego Komedy / [red. Marek Lewicki, Jerzy Wojciechowski ; aut. tekstów Anna Bielawna-Piec i in.]. – Ostrów Wielkopolski : I Liceum Ogólnokształcące im. ks. J. Kompałły

i W. Lipskiego : Wydawnictwo Galeria Powiatowej Galerii Sztuki Współczesnej, 2010. – 72 s. : il.

19. SZCZĘŚLIWI czują bluesa / Lech Terpiłowski. – Wyd. 2 popr. – Warszawa : „Akces”, 1996. – 260 s. : il.
20. WYSPIEWAM wam wszystko / Urszula Dudziak. – Warszawa : Kayax Production & Publishing, 2011. – 285 s. : il.

b) Artykuły

1. AMERYKAŃSKI sen : nagroda Grammy dla Polaka / Kajetan Prochyra. W: Tyg. Powszechny. – 2014, nr 6, s. 34
2. CZTERDZIEŚCI lat z jazzem / Jan Mazur. W: Odra. – 1996, nr 11, s. 132-133
3. DUŻE jest piękne! / Tomasz Gregorczyk. W: Ruch Muzyczny. – 2016, nr 7/8, s. 24-27
4. JAN Boba: Nie ma swingu – nie ma jazzu / rozm. przepr. Katarzyna Siwiec. W: Gaz. Wyborcza (Kraków). – 2016, nr 50, s. 6-7
5. JAZZ był moim naturalnym wyborem : rozmowa z Szymonem Miką, gitarzystą jazzowym / Monika Waluś. W: Gaz. Wyborcza (Kraków). – 2016, nr 193, s. 12
6. KOMEDA żył szybko, mocno, pięknie : zostawił dźwięki, które nadal poruszają / Tomasz Lach ; rozm. przepr. Robert Migdał. W: Polska (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2016, nr 27, s. 22-23
7. KRZYK nad przepaścią / Kajetan Prochyra. W: Tyg. Powszechny. – 2014, nr 29, s. 56-57
8. ŁĄCZYĆ, ryzykować, robić swoje / Nikola Kołodziejczyk ; rozmawiała Marta Januszkiewicz. W: Ruch Muzyczny. – 2016, nr 7/8, s. 28-31
9. MALEŃCZUK: Głowa to bomba, a w pięści saksofon / Maciej Maleńczuk ; rozm. przepr. Robert Sankowski. W: Gaz. Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2016, nr 80, s. 14
10. MOŻNA oszaleć / Mikołaj Trzaska ; rozm. przepr. Katarzyna Kubisiowska. W: Tyg. Powszechny. – 2014, nr 33, s. 52-55
11. MÓZG aż kipi : chluba Bydgoszczy / Jan Błaszczak. W: Tyg. Powszechny. – 2014, nr 13, s. 38-39
12. MUZYKA jest dla mnie opowieścią... i tylko to mnie interesuje / Bernard Maseli ; rozm. przepr. Ernest Szum. W: Podlaski Kwartalnik Kulturalny. – 2007, nr 1, s. 54-60
13. NOVI znani, zapomniani / Magdalena Osińska. W: W Sieci (Gdynia). – 2016, nr 35, s. 56-57

14. PERKUSISTA i jego jazz / Piotr Maria Budniak ; rozm. przepr. Paweł Hekman. W: *Gaz. Wyborcza* (Zielona Góra). – 2015, nr 301, s. 3
15. PO PIERWSZE: jazzman / Marek Kazana ; rozm. przepr. Monika Pe-tryczko. W: *Elevator*. – 2014, nr 1, s. 198-201
16. POLSCY jazzmani a folklor / Adam Romel. W: *Ruch Muzyczny*. – 2015, nr 8, s. 28-31
17. POLSKA mnie boli / Piotr Baron ; rozm. przepr. Jan Pospieszalski. W: *Do Rzeczy*. – 2015, nr 18, s. 48-49
18. SAMOTNY wilk / Dorota Szwarzman. W: *Polityka*. – 2014, nr 6, s. 74-76
19. STAŃKO zagra z SBB : rozmowa z Tomaszem Stańko / Marta Gruszecka. W: *Gaz. Wyborcza* (Kraków). – 2016, nr 205, s. 12
20. SZALEŃSTWO i tai-chi / Krzysztof Popek ; rozmawiali Tomasz Gregorczyk i Janusz Jabłoński. W: *Ruch Muzyczny*. – 2016, nr 7/8, s. 32-35
21. TAKIEGO skrzyпка nie usłyszycie / Jędrzej Słodkowski. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2016, nr 154, s. 17
22. Z ULICY Okólnik do Los Angeles / Marek Dusza. W: *Aspiracje*. – 2014, [nr] 3, s. 54-57

Netografia:

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Jazz>

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Leonard Cohen
(1934–2016)

Leonard Cohen – ur. 21.09.1934 r., zm. 7.11.2016 – kanadyjski piosenkarz, poeta i pisarz. Urodził się w Montrealu w zamożnej rodzinie żydowskiej. Jego ojciec pochodził z Polski, a matka z Litwy. Dziadek zaś był aktywnym członkiem społeczności kanadyjskich Żydów. Leonard wzrastał w środowisku religijnym; od najmłodszych lat interesował go świat ducha. Modlił się w synagodze, później intrygował go katolicyzm, fascynował buddyzm, scjentologia, studiował pisma żydowskich mistyków i święte księgi hinduizmu.

Cohen ukończył studia w McGill University w Montrealu (1955) z tytułem bakałarza sztuk (Bachelor of Arts). Jeszcze w czasie nauki zdobył prestiżową nagrodę McNaughton Prize za osiągnięcia literackie.

Zadebiutował w 1956 roku tomem poezji „Let Us Compare Mythologies”. Później publikował także powieści. Sławę i powszechne uznanie zyskał jako autor i wykonawca piosenek. Choć wcześniej nauczył się grać na gitarze, to przez wiele lat muzykę traktował hobbystycznie. Popularność jego piosenki „Suzanne” wykonywanej przez Judy Collins zmieniła to nastawienie. Pierwszy raz przed publicznością wystąpił w Nowym Jorku (1967). W tym samym roku wraz z Judy Collins zaśpiewał na Newport Folk Festival. Międzynarodowymi przebojami były też piosenki: Hallelujah, So Long Marianne, Dance Me To the End of Love, I’m Your Man, Take this Waltz, Sisters of Mercy, In My Secret Life. Wiele podróżował po świecie, mieszkał w różnych miejscach; należał do towarzyskiej i finansowej elity.

Cohen na szereg lat przerwał działalność artystyczną. W latach 1994-1999 przebywał w Ośrodku Zen w okolicach Los Angeles. W 2005 roku okradziony przez menedżerkę, zarazem dawną życiową partnerkę, zdecydował się na kolejną trasę koncertową po świecie. Zmarł w Los Angeles, a zgodnie z życzeniem pochowany został w Montrealu.

Songi Cohena znalazły podatny grunt w klimacie „rewolucji 1968 roku”. Ich autor był przeciw piewą wolności. Poruszał często problematykę miłości, rozstania, porażki i bólu. Inne „opiewane” wątki to śmierć, przemijanie, Bóg. W Polsce był odbierany jako przedstawiciel wymarzonego, wolnego świata. To w naszym kraju zyskał największą popularność, choć w rodzimym Kanadzie był traktowany jak dobro narodowe.

Na jego twórczość składają się m.in.: poezja – „Selected poems: 1956-1968” (1971), „Słynny niebieski prochowiec” (wybór – pol. 1991), „Muzyka nieznanego” (1993), „Księża tęsknoty” (2006); powieści – „Ulubiona gra (1963), „Piękni przegrani” (1966); piosenki z albumów – Songs of Leonard Cohen (1967), I’m Your Man (1988), The Future (1992), Ten New Songs (2001), Dear Heather (2004), Old Ideas (2012), Popular Problems (2014), You Want It Darke (2016).

a. Pozycje zwarte

1. DYLAN i Cohen : poeci rocka / David Boucher. – [Warszawa] : Wydawnictwo Niebieska Studnia, cop. 2016. – 293, [1] s. : il.
2. LEONARD Cohen : jestem twoim mężczyzną / Sylvie Simmons. – Warszawa : Wydawnictwo Marginesy, 2013. – 598 s. : il.

Źródła s. [569]-595.

3. LEONARD Cohen : życie sekretne / Anthony Reynolds. – Poznań : In Rock, 2012. – 358 s. : il.
Bibliogr. s. 357-358, dyskogr. s. 339-356, filmogr. s. 358-359.
4. MÓJ Cohen / Maciej Zembaty ; [rys. Łukasz Zembaty]. – Warszawa : Agencja Artystyczna MTJ, 2002. – 232 s. : il. – (Bardowie Świata)
5. RÓŻNE postawy : życie Leonarda Cohena / Ira B. Nadel. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2000. – 308 s. : il. – (Biografie – Prószyński i S-ka)
Bibliogr. s. 301-302, dyskogr. s. 303-304.
6. ULUBIONA gra / Leonarda Cohena ; przeł. Maciej Zembaty. – Warszawa : Spółdzielnia Wydawnicza Anagram, 1994. – 213 s.
Zawiera także teksty piosenek Leonarda Cohena.

b. Artykuły

1. ANI ponurak, ani bard. Spryciarz / Jacek Skolimowski. W: *Dziennik G a z . P r a w n a*. – 2010, nr 197, dod. Kultura (BY), s. k09
2. BARD czasów upadku : mroczny anioł poezji / Hilmar Klute. W: *Forum*. – 2008, nr 43, s. 46-49
3. BOHATER mimo woli : Leonard Cohen – biografia / Beata Chomąłowska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2013, nr 44, s. 32-33
4. COHEN, moja miłość / Anjani ; rozm. przepr. Jacek Cieślak. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2007, nr 78, s. A12
5. COHEN odnalazł harmonię / Jacek Cieślak. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2008, nr 227, s. A34
6. CZAS równoległy / Leonard Cohen, Anjani Thomas ; rozm. przepr. Piotr Kaczkowski. W: *Tyg. Powszechny*. – 2007, nr 14, s. 20
7. FRAZESY i łyż Leonarda : faksem z Tel Awiwu / Kataw Zar. W: *Najwyższy Czas!*. – 2006, nr 46, s. XXII-XXIV
8. GRAMY i spadamy / Daniel Wyszogrodzki. W: *Polityka*. – 2008, nr 28, s. 58-59
9. JESIENNE spotkania z Leonardem Cohenem / Marek Sass. W: *Akant*. – 2010, nr 13, s. 23
10. KIBIC przegranych spraw / Jacek Tomczuk. W: *Newsweek*. – 2016, nr 48, s. 45-47
11. KRES opowieści o miłości i wolności / Krzysztof Masłoń. W: *Do Rzeczy*. – 2016, nr 47, s. 47
12. KSIĄŻKI pokupne / Maciej Świerkocki. W: *Odra*. – 2007, nr 9, s. 140-141
13. LEONARD Cohen jest nasz / Daniel Wyszogrodzki ; rozm. Grzegorz Brzozowicz. W: *Do Rzeczy*. – 2016, nr 35, s. 45-46

14. MISTRZ melancholii wraca na wyżyny popularności / Lucjan Strzyga. W: *Polska* (Metrop. Warsz.). – 2010, nr 213, s. 10-11
15. MNICH powraca, hallelujah / Jacek Skolimowski. W: *Wprost*. – 2012, nr 5, s. 84-85
16. NIE wstydzimy się wciągać Cohena na sztandary / Michał Łanuszka, Michał Kuźmiński ; rozm. przepr. Mateusz Borkowski. W: *Gaz. Wyborcza* (Kraków). – 2014, nr 299, s. 4-5
17. PIEŚNI nad pieśniami / Bartek Chaciński. W: *Polityka*. – 2016, nr 47, s. 84-85
18. PIEWCA depresji / Leonard Cohen ; rozm. przepr. Dorian Lynskey. W: *Forum*. – 2012, nr 7, s. 50-52
19. PIĘKNA depresja / Bartek Chaciński. W: *Polityka*. – 2012, nr 4, s. 73-75
20. POWAGA i żart / Antoni Wrzosek. W: *Nowe Książki*. – 2007, nr 4, s. 20-21
21. RO(C)K Leonarda / Robert Ziębiński. W: *Newsweek Polska*. – 2006, nr 47, s. 102-103
22. STARE idee Leonarda Cohena / Adam Danek. W: *Myśl Polska*. – 2012, nr 13/14, s. 19
23. STARE pomysły są dobre / Robert Sankowski. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2012, nr 23, s. 15
24. SYNDROM Leonarda Cohena / Roman Kołakowski. W: *Gaz. Wyborcza* – Wrocław. – 2008, nr 228, s. 8
25. TRUBADUR smutku. – *Forum*. – 2016, nr 23, s. 32-35
26. URZEKAJĄCY drań / Jacek Cieślak. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2013, nr 162, s. P12-P13
27. WIEM, że mam ponury głos / Leonard Cohen ; rozm. przepr. Christoph Dallach. W: *Forum*. – 2007, nr 19, s. 44-45
28. ZERO Cohena w Cohenie / Grzegorz Cholewa. W: *Gaz. Wyborcza* – Wrocław. – 2008, nr 88, s. 8

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Leonard_Cohen

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

REJS PRZEZ ŻYCIE JÓZEFA KONRADA KORZENIOWSKIEGO, CZYLI PRZYGODA Z LITERATURĄ JOSEPHA CONRADA

Scenariusz imprezy bibliotecznej

W 160. rocznicę urodzin Józefa (Teodora) Konrada Korzeniowskiego (1857-1924), późniejszego Josepha Conrada, chcemy zwrócić uwagę, że jest on pisarzem szczególnie wartym poznania przez współczesną młodzież. Nie tylko dlatego, że był Polakiem i tworzył dobrą literaturę, ale również z tego powodu, że jego proza jest nadal aktualna, a nawet może stać się platformą porozumienia młodych ludzi, mieszkających pod różnymi szerokościami geograficznymi.

To właśnie młodzi ludzie szukają wzorców i autorytetów, budują swój system wartości. Mogą je znaleźć w twórczości Josepha Conrada, który w swoich powieściach i opowiadaniach poruszał sprawy uniwersalne; pisał o dylematach moralnych, o dokonywaniu trudnych wyborów w sytuacjach ekstremalnych, o poszukiwaniu granic między dobrem a złem, między prawdą a fałszem; szukał odpowiedzi na pytanie, czym jest honor człowieka; opowiadał o bohaterstwie i odwadze, ale też o tchórzostwie czy chciwości; zastanawiał się nad problemami, które były tak samo ważne dawniej, jak i dzisiaj.

Jak bardzo proza Conrada jest uniwersalna, niech świadczy też fakt, że... kolejne pokolenia odnajdują w niej bliskie sobie wartości. Polski pisarz Jan Józef Szczepański ogłosił w roku 1957 szkic *Conrad mojego pokolenia*, w którym dawał świadectwo czemuś, co działo się o kilkanaście lat wcześniej – w czasie II wojny światowej. Otóż, Conrad był dla generacji młodych AK-owców autorytetem moralnym: głosicielem zasad honoru, obowiązku i wierności – nawet wobec braku nadziei na zwycięstwo; w losach jego bohaterów współcześni Szczepańskiemu odnajdywali analogie z własnym losem, z „sytuacjami ostatecznymi”, narzucającymi wymóg codziennego podejmowania decyzji, od których zależało życie własne i życie najbliższych. *Jego książki stały się zbiorem praktycznych recept dla ludzi, toczących bój samotnie i w ciemności* – pisał Szczepański o Conradzie.

Ten sam Szczepański stwierdzał: *Jako człowiek Joseph Conrad nigdy się swej polskości nie wyparł, ale: Jako pisarz jednak czuł się Anglikiem.* Fakt, że Conrad pisał w języku angielskim, dawniej w postrzeganiu tego autora w Polsce był pewnym „mankamentem”; później stał się kolejnym walorem. Jest nim też obecnie, bowiem młodzież, dorastająca we wspólnej Europie, uczestnicząca w programach edukacyjnych takich jak Erasmus oraz niemal powszechnie znająca język angielski, może nie tylko „czytać Conrada” w oryginale, ale właśnie „używać” jego literatury jako platformy porozumienia i wymiany zdań z rówieśnikami z innych krajów.

Organizatorzy międzynarodowego Festiwalu Conrada w Krakowie od lat przekonują, że to właśnie *literatura jest najważniejszym medium, za pomocą którego możemy twórczo i krytycznie myśleć o sobie oraz o naszym miejscu w przestrzeni, którą współdzielimy z innymi*, a także jak ważna jest *perspektywa ponadlokalna, ponadnarodowa i wielojęzyczna* (bowiem *lokalność, którą często wnosimy na sztandary, sprawia, że jesteśmy zrozumieli wyłącznie dla samych siebie*). Ostatnia, ósma edycja festiwalu, w 2016 roku, odbyła się pod hasłem „Intensywność”. *Wybierając „intensywność”, chcieliśmy zwrócić uwagę, że im intensywniej, czyli z większym zaangażowaniem, z większą atencją, (...) będziemy czytać literaturę, tym intensywniej (lepiej, uważniej) będziemy żyć w świecie.*

Naszym scenariuszem chcemy zachęcić młodzież, by odkryła że *po blisko stu latach conradowskie teksty wciąż urzekają świeżością i sugestywną siłą przekazu.* Zatem – zapraszamy czytelników do przeżycia swojej przygody z twórczością Josepha Conrada. A ponieważ: *Związek między moimi statkami a twórczością (...) jest faktem* – jak pisał Conrad do przyjaciela Richarda Curle’a – będzie to również rejs przez życie Józefa Konrada Korzeniowskiego.

Cele:

- uczczenie 160. rocznicy urodzin Józefa Konrada Korzeniowskiego
- przypomnienie biografii pisarza polskiego pochodzenia
- przegląd twórczości Josepha Conrada
- pokazanie różnic między dawną a współczesną recepcją pisarza
- zachęta do czytania dobrej literatury
- literatura jako najlepsze medium odbioru rzeczywistości i pretekst do dyskusji o współczesności

Adresaci:

- młodzież gimnazjów, liceów i techników

Materiały metodyczne:

- mapy świata lub globus
- sprzęt komputerowy, tablety, czytniki (do odtworzenia audiobooka – np. *Jądro ciemności* w interpretacji Adama Ferency’ego – lub głośnego czytania treści scenariusza)
- sprzęt audio-wizualny (do nagłośnienia lub wizualizacji, czyli uatrakcyjnienia przekazu)

Czas: 1 godz.

Osoby:

- Narrator („akademik”, sztywniak), Narrator? (ciekawski), Marlow;
- „Lord Jim” (taki „wszystkowiedzący”, trochę niedzisiejszy) i inne osoby, które przyjmują tytuły utworów Conrada lub nazwy w nich zawarte, nie zawsze wiążące się z „charakterystyką książkowej postaci”, a bardziej z rolą w scenariuszu: tj. Wyrzutek, Narcyz;
- Kobieta, czyli Ona

Objaśnienia:

- *czarna kursywa* – tytuły i cytaty
- *kolor niebieski* – didaskalia

Prolog

Osoby uczestniczące w inscenizacji mogą na początku stać, jak na „akademii ku czci”, a później zasiąść przed komputerami lub na siedząco odczytywać treści z książek, tabletek czy też czytników.

NARRATOR: W 2017 roku przypada 160. rocznica urodzin Józefa Konrada Korzeniowskiego. Józef Konrad – syn polskich patriotów: Apollona Korzeniowskiego i Ewy z domu Bobrowskiej...

„LORD JIM”: ...Joseph Conrad: pisarz angielski polskiego pochodzenia; Europejczyk...

NARRATOR: ... urodził się 3 grudnia 1857 roku w Berdyczowie...

„LORD JIM”: ...to nie jest takie pewne. Conrad był podróżnikiem, zanim się narodził...

NARRATOR: ???

„LORD JIM”: W grę wchodzi dwie jeszcze miejscowości: Iwańkowce i Terechowa. Rzecz w tym, że matka pisarza, Ewa, a właściwie Ewelina Korze-

niowska, odbywała na początku grudnia niedaleką podróż z Derebczynki do Terechowy. Po drodze miała zarówno Berdyczów, jak i blisko niego leżące Iwańkowce...

NARRATOR: ...w każdym razie – Józef, Teodor!, Konrad Korzeniowski urodził się w polskiej rodzinie na Ukrainie...

„LORD JIM”: ...a może jednak Teodor Józef Konrad? Kolejność imion też nie jest pewna. A wszystko przez tę zagubioną metrykę pisarza...

NARRATOR: To może tak – Conrad-Korzeniowski w literaturze. To przedstawiciel modernizmu, symbolizmu i impresjonizmu oraz pozytywizmu...

„LORD JIM”: OK, możemy skończyć z tymi „izmami”? Joseph Conrad był zjawiskiem „osobnym” w literaturze światowej, choć próbuje się go wcisnąć do różnych „szufladek”. No, dobra – był romantykiem (pisarz Michał Choromański posługuje się nawet określeniem „Słowacki Wysp Tropikalnych”), choć tworzył na przełomie XIX i XX wieku...

NARRATOR: ...był czołowym przedstawicielem prozy marynistycznej...

„LORD JIM”: Rany, Conrad w grobie się przewraca! Stanowczo oponował przeciwko określeniu jego twórczości mianem „morskiej”, twierdząc że dotyczy to zaledwie jednej dziesiątej jego utworów...

NARRATOR: ...Ale *Murzyn z załogi „Narcyza”* czy *Tajfun* są uważane za wybitne osiągnięcia literatury marynistycznej właśnie!..

„LORD JIM”: Zgoda – to jest właśnie ta jedna dziesiąta. Jednak tłem większości prozy Conrada są lądy: Azja, czyli kraje Dalekiego Wschodu, Afryka i Ameryka Łacińska, a najczęściej Europa – z Francją i Anglią na czele. Z tego względu krytycy literatury stworzyli kolejną „wizytówkę” Conrada jako pisarza „prawdziwie europejskiego”, bo „*podejmuje w swoich książkach tematy ważne i typowe dla naszego kontynentu*”, a bohaterami jego książek są Anglicy, Francuzi, Włosi, Niemcy, Polacy, Norwegowie, Hiszpanie, Holendrzy...

NARRATOR: To może kolega przejmie narrację tej akademii ku czci...

„LORD JIM”: O to chodzi, żeby to nie była akademii ku czci! Joseph Conrad do tego nie pasuje! Bo nawet po stu latach conradowskie teksty wciąż urzekają świeżością i sugestywną siłą przekazu! Jest to zasługą niepowtarzalnego stylu i rewolucyjnych metod literackich Conrada! Zróbmy i my małą rewolucję – po prostu: opowiedzmy o Josephie Conradzie, o jego magicznych opowieściach tak, jak zrobiłby to... Marlow, jego ulubiony narrator nie tylko z „Jądra ciemności”!..

NARRATOR?: Wiem! To będą takie „morskie opowieści”? Takie „szanty”, tak?..

„LORD JIM”: Cha! Cha! Let it be (niech będzie) – szanty!..

„MORSKIE OPowieści”

Osoby siadają w kręgu.

NARRATOR?: No, to zaczynamy! Oddaję głos koledze, który (sięga po książkę *Jądro ciemności* i cytuje) poświęcał swe życie morzu...

„LORD JIM” (kontynuuje ze str. 7): ...Był marynarzem, lecz zarazem wędrowcem...

NARRATOR? (cd. str. 7): *Opowieści Marlowa, mimo iż płynących z marynarskiej pasji, nie można było zaliczyć do typowych. W jego przypadku znaczenie opowiadanej historii nie było ukryte niczym orzech w skorupce, lecz niejako otaczało intrygę, która z kolei podkreślała obecność sensu jak jasność prześwietlająca przez mgłę – na wzór księżycowej aureoli widocznej czasami w mglistą noc.*

„LORD JIM”: Hmm... Te polskie tłumaczenia! Angielski jest jednak bardziej lapidarny.

NARRATOR: Większość przekładów na język polski, autoryzowanych przez Korzeniowskiego, jest dziełem kuzynki pisarza Anieli Zagórskiej.

NARRATOR?: Autorem przekładu z audiobookiem jest Ireneusz Socha.

„LORD JIM”: Czytałem, że podczas tegorocznych Targów Książki w Londynie, prezentowano nowe tłumaczenia *Heart of Darkness*, czyli *Jądra ciemności*: Magdaleny Heydel i Jacka Dukaja. Ciekaw jestem szczególnie tego drugiego – autorstwa „naszej gwiazdy sciencie fiction”, jak Dukaja określił dziennikarz.

Po dłuższej pauzie MARLOW zaczął niepewnie (s. 9): „*Jak zapewne pamiętacie, koledzy, kiedyś pływałem w marynarce śródlądowej.*”

NARRATOR? (kontynuuje czytanie ze strony 9): *Słyszac to, zorientowaliśmy się, że nim zacznie się odpływ, będziemy musieli wysłuchać jednej z licznych (...) opowieści Marlowa.*

„LORD JIM”: Posłuchajcie tych opowieści, tak jak byście słuchali opowieści o samym Conradzie...

„WYRZUTEK”: Konradzie Wallenrodzie?

„LORD JIM”: Cha! Cha! Pewna anegdota mówi o tym, że Konrad Korzeniowski był mylony z tą literacką postacią, choć – poza imieniem – niewiele miał wspólnego z bohaterem romantycznego poematu Adama Mickiewicza. Ale wracajmy do zupełnie innej „bajki”, czyli fikcyjnej opowieści Marlowa, pamiętając o tym, że literatura Conrada to też autobiografia Józefa Konrada Korzeniowskiego.

MARLOW (cd. str. 9): *Wiecie, kiedy byłem mały...*

„LORD JIM”: ...Mały Konradzio (nazywany tak przez babkę, Teofilę Bobrowską), wcześniej osierocony przez rodziców...

NARRATOR: Matka zmarła, gdy miał 7, a ojciec, gdy liczył 11 lat!

„LORD JIM”: ...i wychowywany przez krewnych, był dziecięciem dość samotnym...

MARLOW: *...pasjonowało mnie studiowanie map. Mogłem godzinami wczytywać się w mapy Ameryki Południowej, Afryki lub Australii i zatracalem się w pasji odkrywcy.*

NARRATOR: O! To pewnie to „mapowanie rzeczywistości” za pośrednictwem literatury, o którym mówili podczas Festiwalu Conrada w Krakowie.

„LORD JIM”: Ciii!.. Teraz nie teoria, a praktyka, czyli opowieść Marlowa z „Jądra ciemności”...

MARLOW: *W owym czasie na mapie świata było jeszcze wiele białych plam, więc kiedy znajdowałem jakieś miejsce, które wydawało mi się szczególnie pociągające (a miejsc takich nie brakowało), kładłem na nim palec i mówiłem sobie: „Pojadę tam, kiedy dorosnę”...*

NARRATOR?: I pojechał! Czytałem, że Korzeniowski rzucił gimnazjum w Krakowie, wyjechał jako siedemnastolatek do Francji i zaciągnął się na statek jako marynarz...

„LORD JIM”: Rzeczywiście, w 1874 roku Korzeniowski wyjechał do Marsylii, gdzie zaciągnął się na statek jako marynarz. Dwukrotnie żeglował na Martynikę jako praktykant, później jako steward odwiedził Karaiby oraz Amerykę Południową...

„WYRZUTEK”: Pracował? Po co? Przecież wuj dawał mu ponoć sporą kasę...

„LORD JIM”: Zgadza się – wuj, Tadeusz Bobrowski łożył na jego utrzymanie; później była to kwota 2 tysięcy franków rocznie. Popierał ideę wyjazdu siostrzeńca za granicę i samodzielnego zarobkowania (uważał, że herb Nałęcz i szlachectwo – to za mało), chociaż plany podopiecznego nie do końca go satysfakcjonowały. Ale cóż – młodość! Konrada pociągało morze, przygoda, napędzały marzenia...

„NARCYZ”: *Zamyka się za sobą furtkę chłopięstwa – i wkracza do zaczarowanego ogrodu. Nawet jego cienie lśnią obietnicami.*

„LORD JIM”: To już cytat ze *Smugi cienia*.

„NARCYZ”: *Człowiek idzie naprzód, rozpoznając drogowaskazy poprzedników, podniecony, rozbawiony, przyjmując jednako dobry i zły los – kopniaki i mie-dziaki, jak mówi przysłowie...*

„LORD JIM”: Józef Konrad dostał sporo kopniaków od życia: śmierć najbliższych osób, nieszczęśliwa miłość, utrata pracy...

„WYRZUTEK”: *Pozbawiony tejże popadł w długi i usiłował popełnić samobójstwo* – piszą w Wikipedii. Był też zamieszany w przemyt broni...

„LORD JIM”: Jak mówią – nie miał żyłki do interesów. Najciekawszy był dla niego cel podróży, ludzie, których spotykał. Kolekcjonował obserwacje i opowieści, które później wykorzystał w pracy pisarskiej.

NARRATOR?: Ale zaczął pisać dość późno?

„LORD JIM”: C'est vrai (tłum. **rzeczywiście**) – powiedziałyby po francusku (a władał tym językiem płynnie) Korzeniowski.

NARRATOR?: Po francusku? Przecież zaślęnął z pisania po angielsku?

„LORD JIM”: That's right! (tłum. **Zgadza się!**) Z powodu problemów wynikających z obywatelstwa (jako poddany cara podlegał obowiązkowi służby wojskowej, co uniemożliwiało mu pracę we francuskiej flocie), po wielu perturbacjach (wuj musiał spłacić najpierw jego długi), Konrad rozpoczął służbę w brytyjskiej marynarce handlowej. Zdobywał kolejne stopnie: najpierw drugiego, później pierwszego oficera; wreszcie uzyskał stopień kapitana. Pływał do Australii, do Azji, czyli Bangkoku, Singapuru...

„NARCYZ”: *I popłynął morza ogromem/ Wyzwolony z pęt,/I nie powrócił nigdy do własnego domu... (Bo nie był domem/ Jego dom w hrabstwie Kent).*

„LORD JIM”: Tak pisał w wierszu Conrad Antoni Stonimski. Natomiast sam Joseph Conrad opowiedział o heroicznej walce marynarzy z żywiołem morza oraz o przygodzie z tamtego okresu w opowiadaniu *Młodość* z 1898 roku. Otóż w latach 1882-83 Korzeniowski kilkakrotnie wypływał z Anglii do Bangkoku na starym żaglowcu „Palestine”. Ale te rejsy skończyły się pewnego razu na wodach Oceanu Indyjskiego, gdy „Palestine” splonął po eksplozji wskutek samozapłonu. W opowiadaniu „Palestine” staje się „Judeą”, a opis katastrofy różni się dość znacznie od tej prawdziwej, bo narrator trochę... ubarwił opowieść. *Młodość* zajmuje w twórczości Conrada miejsce szczególne również dlatego, że...

MARLOW: ...po raz pierwszy występuję tu ja – kapitan Charles Marlow!

„LORD JIM”: ...„alter ego” autora, a przy tym „nieposkromiony gaduła”. I nasz narrator! Ale wróćmy do jego twórcy. Korzeniowski przez te wszystkie lata „szlifował” język angielski. Otrzymał także brytyjskie obywatelstwo, a w 1888 roku – nominację na kapitana barku „Otago”, na którym pływał między Australią i Azją, a doświadczenia z pierwszego samodzielnego kapitańskiego rejsu zawarł w powieści *Smuga cienia*.

„NARCYZ”: *I czas też idzie naprzód – aż póki nie dostrzeże się przed sobą granicy cienia, ostrzegającej, że i tę okolicę wczesnej młodości trzeba pozostawić za sobą.*

„LORD JIM”: Exactly! (tł. **dokładnie**) *The Shadow Line*, czyli *Smuga cienia*, to powieść już z XX wieku (dokładnie – z 1917 roku, a więc w tym roku przypada stulecie!). Tymczasem, po dwudziestu latach na morzu, w 1894 roku, Konrad Korzeniowski osiadł w Anglii i – w wieku całkiem dojrzałym – poświęcił się pracy pisarskiej. Pierwszą swoją powieść *Szaleństwo Almayera*, pod pseudonimem Joseph Conrad, który utworzył z imion: Józef i Konrad, ogłosił w roku 1895...

„NARCYZ”: Dobrze liczę? Miał wtedy... 38 lat?!

„LORD JIM”: Exactly right! (tł. **dokładnie tak**) Wkrótce – jeszcze przed czterdziestką – ożenił się z Angielką i osiadł na stałe na wsi niedaleko Londynu...

ONA: O! Nareszcie jakaś kobieta w życiu Conrada. A konkretnie – imię, nazwisko?

„LORD JIM”: Żona Conrada nazywała się Jessie George. Mieli dwóch synów: Borysa (urodził się w 1898) i – osiem lat później – Johna (1906).

ONA: Ale generalnie – coś mało kobiet w życiu i twórczości Conrada. Nie ma żadnej Lady na miarę Lorda Jima ☺

„LORD JIM”: Coś w tym jest. George Orwell stwierdził: *One of the surest signs of his genius is that women dislike his books.* Znaczy...

ONA: OK, nie musisz tłumaczyć; to znaczy: *Jednym z najpewniejszych znaków jego [Conrada] geniuszu jest ten, że jego dzieła nie podobają się kobietom.*

MARLOW: *Uderza mnie to, jak kobietom brakuje poczucia rzeczywistości. Żyją we własnym świecie, który nigdy dotąd nie istniał i istnieć nie może. Jest zbyt piękny, żeby mógł być prawdziwy.*

„LORD JIM”: O, znów nasz przyjaciel Marlow; i ponownie *Heart of Darkness*.

ONA: Nie dość, że unika kobiet, to jeszcze wygłasza szowinistyczne sądy!

„LORD JIM”: Kto? Orwell, Marlow czy Conrad?

ONA: Wszyscy razem! I każdy z osobna! Czy to źle, że kobiety lubią piękno? A wy, twardziele, nic, tylko władza i wojna, a na koniec krzyczycie *Zgroza! Zgroza!* – jak ten okropny Kurtz.

„LORD JIM”: Koleżanka przeczytała lekturę, a konkretnie – *Jądro ciemności*...

NARRATOR?: ...książkę czy streszczenie?

ONA: Dziewczyny, w przeciwieństwie do chłopaków, czytają książki!

„LORD JIM”: A *Szaleństwo Almayera* też koleżanka czytała?

ONA: ...

„LORD JIM”: Nie? A szkoda. Bo akcja debiutanckiej powieści Conrada *Szaleństwo Almayera* łączy w sobie elementy przygodowej powieści i romansu, rozgrywa się w egzotycznej scenerii, w pejzażach wyspy Borneo, gdzie osiadł główny bohater utworu, holenderski kupiec Kaspar Almayer. To opowieść m.in. o zmaganiu się jednostki ze światem reprezentowanym przez siły natury. Jest tam Nina, córka tytułowego bohatera, Kaspara Almayera – pół Europejka, pół Malajka. I jest marzenie – tytułowe szaleństwo bohatera, który w sercu dżungli pragnie zbudować ogromny dom według założeń architektury europejskiej, czym naraża się na śmieszność w lokalnym środowisku...

ONA: Taki „szklany dom” jak z Żeromskiego?

„LORD JIM”: Raczej – wiecznie niedokończony, popadający w ruinę, nim został zbudowany. Krytycy doszukiwali się w tym domu metafory człowieka żyjącego na styku oddziaływania dwóch kultur, Zachodu i Wschodu, którym z tej racji targają sprzeczne ambicje i uczucia. (A nawiasem mówiąc Żeromski był wielkim admiratorem twórczości Conrada).

ONA: A co z Niną?

„LORD JIM”: Śmieszność i pogardę wywołuje również pragnienie Almayera zapewnienia ukochanej córce statusu społecznego i majątku, mimo iż Nina jest niechętnie widzianą w towarzystwie pół-Malajką.

ONA: No, dobrze – ale wydaje się, że Nina była tu narzędziem Almayera, a nie główną bohaterką...

„LORD JIM”: No tak... ma koleżanka trochę racji. Ale Conrad opisywał ówczesną rzeczywistość... Chociaż i panie lubiły jego książki...

„NARCYZ”: Podobno panie kochały się w kapitanie Lingardzie z *Ocalenia* Conrada. I to zachwycona prozą Conrada niewiasta miała go nazwać Słowackim Wysp Tropikalnych, co wykorzystał Michał Choromański taki tytuł nadając swojej powieści...

„LORD JIM”: U Choromańskiego wszystko kojarzy się z Conradem. Na przykład główny bohater zauważa – jego zdaniem – *łudzające podobieństwo* warszawskiego brzegu Wisły i... wysp tropikalnych służących za scenerię *Zwycięstwa* autorstwa Josepha Conrada! A mianem „Słowackiego Wysp Tropikalnych” miał określić Conrada u progu kariery literackiej dyplomata okresu międzywojennego, Jan Perłowski – twierdzi conradolożka, Barbara Koc.

„NARCYZ”: Conradolożka?

„LORD JIM”: Współczesną modą – nadałem żeńską formę pani conradolog, czyli badaczce Conrada i autorce „opowieści biograficznej” o pisarzu.

„NARCYZ”: Czyli kolejna zauroczona Conradem kobieta...

ONA: Kocówna napisała też „Opowieść biograficzną” o Władysławie Reymoncie.

NARRATOR?: Dziwna kobieta...

ONA: Mężczyźni też bywają dziwni! A ty, dlaczego wybrałeś sobie ksywkę „Lord Jim”? To chyba... niejednoznaczna postać?

„LORD JIM”: Jim... jest romantykiem. I marzycielem. Pragnie żyć pięknie, ale... jego pragnienie zostaje zahamowane wskutek nieszczęsnej historii z „Patną”. Niesława czynu wlecze się za nim. Ale on nie przestaje marzyć, wiecznie podąża za swym marzeniem – *to follow the dream, and again to follow the dream – and so – always – usque ad finem* – aż do końca. *Lord Jim* to też historia ludzkiego marzenia o poczuciu własnej wartości, o honorze jako najwyższej wartości...

NARRATOR: To takie... polskie! Ujawniają się polskie korzenie Korzeniowskiego!

„LORD JIM”: Każde źdźbło trawy ma swe miejsce na ziemi, skąd czerpie swe życie i siłę; tak i człowiek ma swe korzenie w kraju, z którego ciągnie wraz z życiem wiarę swoją – to kolejny cytat z Lorda Jima, w tłumaczeniu Emilii Węśławskiej. Powieść Conrada to jednak zupełnie inna historia niż sienkiewiczowskie „Bóg, honor i ojczyzna” ku pokrzepieniu serc; to opowieść o utraconym i odzyskanym honorze, fakt – głęboko zakorzeniona w literaturze romantycznej, ale bez happy endu.

„WYRZUTEK”: Czytałem, że *Lord Jim* był ostatnią lekturą Józefa Piłsudskiego przed śmiercią; książkę znaleziono na stoliku w pokoju, w którym Marszałek umarł...

„LORD JIM”: Podobno... Ale pamiętajmy, że Jim był Anglikiem, synem pastora, który pracował najpierw jako oficer marynarki handlowej, a potem w portach południowo-wschodniej Azji...

NARRATOR?: ...czyli tak jak Conrad.

„LORD JIM”:... by wreszcie zdobyć rolę przywódcy na Borneo. Najbardziej uderza w tej historii wielość narratorów i związana z tym zmienność punktów widzenia oraz różnorodność perspektyw czasowych. Wyjątkowość *Lorda Jima* wynika również z faktu, że wywodzi się z różnych rodzajów literatury. Anyway (tł. *tak czy inaczej*), warto pamiętać, że *Lord Jim*, powieść wydana w 1900 roku, uważana jest za jedno z najwybitniejszych dzieł Josepha Conrada.

„NARCYZ”: I że w filmowej wersji Richarda Brooksa, z 1965 roku, w rolę Lorda Jima wcielił się Peter O’Toole!

„WYRZUTEK”: Ale nikt nie przebije Marlona Brando w *Czasie apokalipsy!*

ONA: A co *Czas apokalipsy* ma wspólnego z *Lordem Jimem*?

„LORD JIM”: Wspólnego autora – Josepha Conrada.

ONA: ???

„LORD JIM”: Film Francisa Forda Coppoli *Czas apokalipsy*, powstał na podstawie *Jądra ciemności* Conrada, tyle że Wolne Państwo Kongo zastąpił Wietnam. Ale także film opowiadał o ponurych aspektach „kolonializmu”. A Marlon Brando mistrzowsko kreował Kurtza...

„WYRZUTEK”: Jest też film „Jądro ciemności” z 1993 roku z Johnem Malkowiczem jako Kurtzem i Timem Rothem w roli Marlowa!

„LORD JIM”: Odniesień do utworu Conrada było więcej, np. odnajdziemy je w *Marzeniu Celta* Mario Vargasa Llosy z roku 2010. Z *Jądra ciemności*, a właściwie z *Heart of Darkness* pochodzi mój ulubiony cytat: *We live as we dream – alone*, czyli: *Żyjemy tak jak śnimy – samotnie*.

NARRATOR: Nie zanadto „odpłynęliście” od biografii Conrada?

„LORD JIM”: Tylko pozornie. Conrad korzystał z własnych doświadczeń zdobytych podczas podróży do Ameryki Środkowej i Południowej w innej swojej słynnej powieści pod tytułem *Nostromo* (pseudonim jednego z bohaterów, wł. *nostro uomo* – nasz człowiek). Choć akcja powieści rozgrywa się w II poł. XIX wieku w portowym mieście Sulaco, leżącym w Zachodniej Prowincji w fikcyjnym latynoskim państwie Costaguana, to jednak na treść utworu miało wpływ prawdziwe wydarzenie historyczne – oderwanie się w 1903 roku Panamy od Kolumbii...

„WYRZUTEK”: My tak sobie gadu-gadu, a wy nic nie mówicie o kasie...

„LORD JIM”: To znaczy? Co kolega ma na myśli?

„WYRZUTEK”: No, nic nie mówicie, czy ten Conrad miał z tego pisania jakąś kasę...

„LORD JIM”: Cha! Cha! Fakt! Kolega nas sprowadził na ziemię. Cóż, gdy Joseph Conrad opublikował *Nostromo*, w 1904 roku, ani znacznie wcześniej – w 1896 roku, kiedy to wydał swoją drugą powieść – *nomen omen* – pod tytułem *Wyrzutek*, pisarstwo nie było jeszcze dla niego zbyt dochodowym zajęciem. Pomimo, iż powstawały kolejne powieści, między innymi *Murzyn z załogi* „Narcyza” (1897), *Spadkobiercy* (1901) czy *W oczach Zachodu* (1911) oraz kolejne zbiory opowiadań (np. *Tajfun i inne opowiadania*, 1903), to dopiero *Gralos* w 1913 roku przyniosła sukces finansowy i sprawiła, że Conrad przestał się zamartwiać sprawami materialnymi. Czy ta odpowiedź kolegę satysfakcjonuje?

„WYRZUTEK”: No... OK!

Epilog

NARRATOR: No, a Polska?

„NARCYZ”: Co z tą Polską?

NARRATOR: Znaczy – Conrad a Polska!?

„LORD JIM”: Ooo, na ten temat napisano tomy, więc nie sądzę, żeby udało nam się w kilku słowach...

NARRATOR: Kolega unika odpowiedzi...

„LORD JIM”: Wcale nie! Tylko naprawdę na ten temat mówiono i pisano bardzo dużo...

NARRATOR: Na przykład?

„LORD JIM”: Na przykład *Conrad Polak, żeglarz, pisarz* Zdzisława Najdera, *Conrad a Polska* – kilka tomów serii pod redakcją Wiesława Krajki...

„WYRZUTEK”: A w skrócie?

„LORD JIM”: Stefan Żeromski pisał o Conradzie przed laty „Autor-rodak”, oficjalnie rewindykując w ten sposób jego dzieło na rzecz polskiej kultury...

NARRATOR: Nie ulega kwestii, że urodził się Polakiem, w rodzinie o niepodległościowych tradycjach, ale czy Wielkim Polakiem był? Czy walczył o Polskę?

„WYRZUTEK”: A ja słyszałem, że nie przystąpił pod koniec I wojny światowej do Komitetu Niesienia Pomocom Ofiarom w Polsce, który obradował w Vevey, a w którym zasiadali Henryk Sienkiewicz i Ignacy Jan Paderewski... Zdrajca?

„LORD JIM”: No, co też kolega! Wypowiada się kolega jak pensjonariuszka z początku XX wieku! Ten sam Conrad napisał w 1916 roku artykuł-memorandum *A Note on the Polish Problem* oraz *The Crime of Partition (Zbrodnia rozbiorów)*. A najważniejsze, że nigdy nie wyrzekł się swojej polskości i nazwiska Korzeniowski, choć na całym świecie niemiłosiernie to nazwisko przekręcano i pewnie łatwiej byłoby mu używać również prywatnie pseudonimu Conrad...

ONA: A ja sądzę, że dzisiaj takie rozważania są przestarzałe. Przez cały ten czas koledzy udowodniali, że „Conrad wielkim pisarzem był”. I to najważniejsze!

„LORD JIM”: Exactly! Ważne, jaki miał wpływ na literaturę światową! A miał olbrzymi! His narrative style and anti-heroic characters have influenced many authors, including (jego narracyjny styl i antywojenni, antybohaterscy bohaterowie wpłynęli na wielu autorów, w tym) F. Scott Fitzgerald, William Faulkner, Ernest Hemingway, André Malraux, George Orwell, Graham Greene,

Gabriel García Márquez, John le Carré, V. S. Naipaul, Philip Roth, J. M. Coetzee, and Salman Rushdie...

ONA: OK! W porządku! Te nazwiska mówią dużo we wszystkich językach, nie tylko po angielsku...

„LORD JIM”: Sorry! Gdy się denerwuję, to mówię po angielsku...

Dzwoni dzwonek

NARRATOR: Koniec lekcji! Akademię ku czci... To znaczy – specjalną lekcję z okazji 160. rocznicy urodzin Józefa Konrada Korzeniowskiego uważam za zakończoną!

„LORD JIM”: No, to dopłynęliśmy do portu... Dodam tylko, że Joseph Conrad Korzeniowski zmarł 3 sierpnia 1924 w Oswalds, pod Canterbury w Anglii...

NARRATOR?: A nie w Bishopsbourne?

„NARCYZ”: W każdym razie... *nie powrócił nigdy do własnego domu... / Bo nie był domem/ Jego dom w hrabstwie Kent...*

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. CONRAD : opowieść biograficzna / Barbara Koc. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1977. – 345 s.
2. CONRAD a Polska / pod red. nauk. Wiesława Krajki. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2011. – 367 s.
3. CONRAD – dotknięcie Wschodu / Andrzej Braun. – Warszawa : Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne, 1970. – 268 s.
4. CONRAD : Polak, żeglarz, pisarz / Zdzisław Najder, Wanda Perczak, Bohdan Ryszewski. – Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1996. – 57 s.
5. DZIEŁA wybrane. 1, Szaleństwo Almayera... / Joseph Conrad ; przekł. Aniela Zagórska... – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1987. – 571 s.
6. JĄDRO ciemności / Joseph Conrad. – Kraków : Wydawnictwo Zielona Sowa, 2009. – 103 s.
7. LORD Jim / Joseph Conrad ; przekł. Aniela Zagórska. – Kraków : Wydawnictwo GREG®, 2008. – 262 s.
8. SŁOWACKI Wysp Tropikalnych / Michał Choromański. – Wyd. 3. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1990. – 543 s.

9. SMUGA cienia / Joseph Conrad ; przekład i postowie Jan Józef Szczepański. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Ossolineum, 1994. – 174 s.

Artykuły:

1. CONRAD w starciu z Leśmianem / Krzysztof Masłoń. W: *D o R z e c z y .* – 2017, nr 11, s. 48-49
2. FESTIWAL Conrada : instrukcja obsługi / Grzegorz Jankowicz. W: *T y g . P o w s z e c h n y .* – 2016, nr 43, s. 23-25
3. POLAK w kongijskim piekle : jak powstało *Jądro ciemności* Josepha Conrada / Mateusz Będkowski. W: *M ó w i ą W i e k i .* – 2013, nr 10, s. 31-33.

Netografia:

<http://culture.pl/pl/tworca/jozef-teodor-konrad-korzeniowski-joseph-conrad>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Joseph_Conrad

https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Conrad

<https://www.tygodnikpowszechny.pl/festiwal-conrada-2016-intensywnosc-35003>

<http://conradfestival.pl/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%85dro_ciemno%C5%9Bci

https://pl.wikipedia.org/wiki/Szale%C5%84stwo_Almayera

[https://pl.wikipedia.org/wiki/M%C5%82odo%C5%9B%C4%87_\(opowiadanie\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/M%C5%82odo%C5%9B%C4%87_(opowiadanie))

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Nostromo>

<http://www.polskieradio.pl/9/5390/Artykul/1732191,Porozmawiamy-o-Josephie-Conradzie>

<http://www.omp.org.pl/artukul.php?artykul=34>

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

ARCHITEKTURA Teatru im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu / Dariusz Błaszczyk. – Kalisz: Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego, 2016. – 157 s. : fot.

Dot. także historii odbudowy teatru po pożarze w 1914 r.

ARCHIWUM Państwowe w Kaliszu : przewodnik po zasobie archiwalnym / oprac. Grzegorz Waliś. – Kalisz: Archiwum Państwowe w Kaliszu, 2016. – 837 s. : fot.

[CZTERDZIEŚCI] 40 LAT Miejskiego Biura Wystaw Artystycznych w Lesznie : [katalog] / fot. Bogdan Marciniak. – Leszno: MBWA, 2016. – 32 s. : fot.

DOKTORZY honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. T. 3, 1980-2000 / oprac. Stanisław Sierpowski, Józef Malinowski; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2016. – 197 s. : il.

Bibliografia s. 189-193

Słownik biograficzny

DZIEDZICTWO kulturowe miasta Kalisza i regionu południowej Wielkopolski. T. 5. / red. nauk. Samanta Kowalska. – Poznań; Kalisz: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, 2016. – 295 s. : fot., mapy, portr., tab.

[DZIEWIĘDZIESIĄT PIĘĆ] 95 LAT działalności Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Bukówcu Górnym (1921-2016) / Rafał Szubert, Jędrzej Zaśc. – Poznań: Wydawnictwo Nauka i Innowacje, 2016. – 188 s. : il.

FREDA wciąż żywa legenda : Alfred Smoczyk (1928-1950) / Wiesław Dobruszek. – Leszno: Urząd Miasta Leszna, 2016. – 152 s. : fot. – (Cives Nostris; t. 5) Żużlowiec Klubu Sportowego „Unia” w Lesznie

GENERAL. Michał Gutowski (1910-2006) : wybór relacji, wspomnień i dokumentów / oprac. Zenon Józwiak; Urząd Miasta Leszna. – Leszno: Urząd Miasta, 2016. – 243 s. : fot. – (Cives Nostris; t. 4)

Generał brygady Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, oficer 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich w Lesznie, jeździec, olimpijczyk, związany z ziemią leszczyńską w okresie międzywojennym

GRODZISKO wczesnośredniowieczne w Sławiu, woj. wielkopolskie : wyniki badań archeologicznych / pod red. Michała Brzostowicza. – Poznań: Muzeum Archeologiczne, 2016. – 142, [4] s., [100] s. tabl., [4] k. tabl. złoż. luz. : fot., mapy, rys., tab., wykr. – (Biblioteka Fontes Archaeologici Posnanienses; t. 17)

Bibliografia s. 127-138

III Wielkopolski Festiwal Fotografii im. Ireneusza Zjeżdżałki : 10-30 października 2016 / red., oprac. graf. Władysław Nielipiński; współpr. Mateusz Kiszka. – Poznań: Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2016. – 123 s. : fot., tab.

KALISZ 2017 : informator : kultura, sport, rekreacja, turystyka / oprac. Maria Kubacka-Gorwecka, Monika Sobczak-Waliś; Urząd Miejski w Kaliszu. Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki. – Kalisz: Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka, 2017. – 226 s.

Informator o imprezach kulturalnych i sportowych oraz obchodach rocznic i wydarzeń planowanych w 2017 r.

KATALOG starych druków Archiwum Państwowego w Poznaniu / Michał Janeczek. – Poznań: Archiwum Państwowe; [Warszawa]: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2016. – 420 s., [48] s. tabl. : il.

KRZYSZTOF Skubiszewski i dyplomacja czasów przełomu / red. Małgorzata Maruszkin, Karol Szaładziński. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Posnania, 2016. – 424, [7] s. : fot., portr.

Prawnik, profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, były minister spraw zagranicznych (1926-2010)

MAKSYMILIAN Ciężki : architekt triumfu nad Enigmą / Marek Grajek. – Szamotuły: Muzeum Zamek Górków, 2016. – 80 s. : fot., portr., rys.

Powstaniec wielkopolski z Szamotuł, kryptolog, oficer Wojska Polskiego związany z operacją „Enigma” w okresie międzywojennym

MATERIAŁY archiwalne do dziejów Kościana / Barbara Ratajewska, Emilian Prałat, Miron Urbaniak. – Leszno: Archiwum Państwowe; [Warszawa]: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2016. – 262 s. : fot., mapy
Bibliografia s. 257-262

MIESZKAŃCY gminy Suchy Las i okolic w Powstaniu Wielkopolskim / Ryszard Chruszczewski. – Poznań: Wydawnictwo eMPI2 Mariana Pietraszewskiego, 2016. – 191 s., [20] s. tabl. : fot., portr.

MÓJ Poznań : dzienniki 1975-1988 / Józef Banaszak. – Poznań: Wydaw. Poznańskie, 2017. – 480 s. : fot.

Biolog związany z Zakładem Biologii Rolnej i Leśnej PAN w Poznaniu

NADLEŚNICTWO Łopuchówko : rys historyczny / red. Tomasz Sobalak, Bartosz Perz. – Łopuchówko: Nadleśnictwo Łopuchówko, 2016. – 268 s. : fot., mapy, pl., tab.

Zawiera m.in. noty biograficzne leśników

NSZZ „Solidarność” Region Konin : wybór dokumentów. T. 2, (1981-1989) / red. Konrad Białecki. – Poznań: Oddział Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu, 2016. – 563 s., [8] s. tabl. : fot., tab. – (Studia i Materiały Poznańskiego IPN; t. 39)

OBRAZKI z Pniew – i nie tylko / Marek Jędraszewski. – Wyd. 3. – Poznań: „Pallottinum”, 2016. – 227, [5] s., [16] s. tabl. : il.

Dot. Urszuli Ledóchowskiej (1865-1939), założycielki Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego w Pniewach

PIERWSZY przewodniczący NSZZ „Solidarność” w Lesznie : Stanisław Chojcecki (1926-2015) / Waldemar Handke. – Leszno: Urząd Miasta Leszna, 2016. – 103 s. : fot. – (Cives Nostris; t. 6)

POWIAT czarnkowsko-trzcianecki / Mikołaj Smykowski. – Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2015. – 177, [6] s., [46] s. tabl. : fot., mapy. – (Atlas Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wsi Wielkopolskiej; t. 2)

POWIAT gnieźnieński / Aleksandra Paprot. – Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2015. – 188, [5] s., [38] s.

tabl. : fot., mapy. – (Atlas Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wsi Wielkopolskiej; t. 3)

POWIAT międzychodzki / Izabela Czerniejewska. – Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2015. – 152, [5] s., [24] s. tabl. : fot., mapy. – (Atlas Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wsi Wielkopolskiej; t. 4)

POWIAT nowotomyski / Agata Stanis. – Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2015. – 207, [4] s., [28] s. tabl. : fot., mapy, tab. – (Atlas Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wsi Wielkopolskiej; t. 5)

POWIAT obornicki / Marta Machowska. – Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2015. – 192, [5] s., [22] s. tabl. : fot., mapy, tab., wyk. – (Atlas Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wsi Wielkopolskiej; t. 6)

POWIAT szamotulski / Teresa Palacz. – Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2015. – 156, [5] s., [32] s. tabl. : fot., mapy. – (Atlas Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wsi Wielkopolskiej; t. 7)

POWIAT wągrowiecki / Karolina Echaust. – Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, 2015. – 171, [4] s., [30] s. tabl. : fot., mapy. – (Atlas Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Wsi Wielkopolskiej; t. 8)

POZNAŃSCY saperzy 1919-1939 / Władzimir Becker, Franciszek Idkowiak. – Poznań; Leszno: Instytut im. Generała Stefana „Grota” Roweckiego, 2016. – 234 s. : il. – (Biblioteka „Grota”; nr 60)

POZNAŃSKI Czerwiec 1956 : wybór dokumentów. T. 2 / oprac. Stanisław Jankowiak, Rafał Kościański, Rafał Reczek. – Poznań: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2016. – 657 s.: fot., portr., tab. + 1 płyta CD. – (Studia i Materiały Poznańskiego IPN. Dokumenty; t. 38)

POZNAŃSKIE apteki [od XV w.] : wnętrza, historia, wyposażenie / Hanna Cytryńska. – Poznań: Wielkopolska Okręgowa Izba Aptekarska, 2016. – 154 s. : fot. Dot. także aptekarzy

PROFESOR Teofil Ciesielski : pszczelarz, działacz i uczonek : praca wydana z okazji setnej rocznicy śmierci Profesora / Jerzy Gnerowicz. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk; [Warszawa]: Polski Związek Pszczelarski, 2016. – 220 s. : fot.

Botanik, pszczelarz urodzony w Grabowie nad Prosną (1846-1916)

RAPORT o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2015 / red. Maria Pułyk; Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu. – Poznań: WIOŚ, 2016. – 128 s. : fot., mapy, tab. – (Biblioteka Monitoringu Środowiska)

RÓD historii – historia rodu : archiwum kopaszewskie Chłapowskich / Emilia Prałat. – Leszno: Archiwum Państwowe w Lesznie; Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2016. – 250 s. : fot., il.

Zawiera biografie wybranych przedstawicieli rodu oraz listy Dezyderego Chłapowskiego

[STO] 100 lat wronieckiego harcerstwa / red. Krystyna Tomczak. – Wronki: Towarzystwo Miłośników Ziemi Wronieckiej, 2016. – 212 s. : fot., portr.

[SZEŚĆSET] 600 lat parafii farnej w historii Śmigła / Tadeusz Dekiert. – Śmigiel: Drukarnia HAF Hanna i Aleksander Florczak, 2016. – 311 s. : fot., portr., tab.

WIELKOPOLSKIE kreatywne perspektywy : [informator]. – Bydgoszcz: Negatyw, 2016. – 212 s. : il.

Tekst także w jęz. angielskim

WOJEWÓDZTWO Wielkopolskie w liczbach : 2016 / Urząd Statystyczny w Poznaniu. – 2016. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2016. – 30 s. : il.

Tekst także w jęz. angielskim

Informacje statystyczne za rok 2015

WOKÓŁ początków Kalisza : 60 lat Stacji Archeologicznej Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Kaliszu / red. Adam Kędziński. – Kalisz; Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 2016. – 190 s. : il.

WYBÓR i konieczność : kolekcje polskiej arystokracji w Wielkopolsce na przełomie XIX i XX wieku / Kamila Kłudkiewicz; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama

Mickiewicza w Poznaniu, 2016. – 399 s. : fot., rys., wykr. – (Historia Sztuki / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 41)

Bibliografia s. 334-381

XIX Prezentacje – Leszno 2016 : 19 Prezentacje – Leszno 2016 : sztuka czy sztuczki : 15 października – 19 listopada 2016 : [katalog]. – Leszno: Miejskie Biuro Wystaw Artystycznych, 2016. – 68 s. : il.

Katalog wystawy prac artystów z dawnego województwa leszczyńskiego w MBWA w Lesznie

Z KRĘPY do Lwowa : droga profesora Antoniego Kaliny : materiały konferencji popularnonaukowej w Ostrowie Wielkopolskim / pod red. Andrzeja Lera-czyka. – Ostrow Wielkopolski : Republika Ostrowska, 2016. – 47 s. : fot., portr.

Sławista, profesor Uniwersytetu Lwowskiego (1846-1906) urodzony w Krępie. Dot. także I Liceum Ogólnokształcącego w Ostrowie Wlkp.

ZAMEK Przemysła II w Rogoźnie na tle umocnień obronnych miasta i jego zaplecza od IX do XVIII wieku / Mieczysław Brust. – Rogoźno: Towarzystwo Przyjaciół Rogoźna, 2016. – 275 s. : fot., mapy, pl., tab. – (Biblioteka Rogozińskich Zeszytów Historycznych; nr 4)

Bibliografia s. 250-268

ŻOŁNIERZ niezłomny Kościoła : dowody prześladowania arcybiskupa Antoniego Baraniaka : kontynuacja filmu „Zapomniane męczeństwo” / Jolanta Hajdasz. – Wyd. 2 popr. – [B.m.: b.w., b.r.] – 43 s. : fot., portr. + 1 płyta DVD

Antoni Baraniak (1904-1977), arcybiskup, metropolita poznański

Na płycie film dokumentalny „Żołnierz Niezłomny Kościoła” w reżyserii Jolanty Hajdasz

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(grudzień 2016–luty 2017)

Biblioteki publiczne w województwie wielkopolskim organizowały imprezy z okazji św. Mikołaja, świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku. Odbýwały się spotkania oplatkowe, podczas których śpiewano kolędy, wystawiano jasełka oraz zapoznawano się z tradycyjnymi zwyczajami i obrzędami. Dzieci wykonywały ozdoby choinkowe, dekoracje i kartki świąteczne.

Podczas ferii zimowych proponowano dzieciom i młodzieży m.in. zajęcia plastyczne, gry i zabawy, konkursy, najczęściej jednak głośne czytanie. Uroczyście obchodzono Dzień Babci, Dzień Dziadka oraz walentynki.

Odbýwały się spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki, rozwijały się Dyskusyjne Kluby Filmowe. Kontynuowana jest akcja „Cała Polska czyta dzieciom”.

Liczne formy popularyzatorskie poświęcone były obchodom rocznic pisarzy.

Grudzień

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Piątki z Planszówkami” (także w styczniu i lutym)
- „Królowa śniegu” – spektakl teatralny dla dzieci w wykonaniu aktorów Teatru KRAK-ART
- „Bombka choinkowa” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego oraz wystawa pokonkursowa
- Koncert kolęd w wykonaniu Pauliny Kaletki i Grzegorza Hermana
- „Boże Narodzenie na pocztówkach minionego wieku” – wystawa kartek świątecznych od pocz. XX w. do współczesności ze zbiorów Anny Stachowiak z Gołaszyna

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Gdzie jesteś Święty Mikołaju?” – spektakl teatralny dla dzieci
- Poniedziałkowe Gry Popołudniowe – spotkanie miłośników gier planszowych
- Wystawa „Zwyczaje i obrzędy bożonarodzeniowe w różnych krajach”

Cienin Kościelny (pow. Słupca)

- W cyklu „Spotkania z ciekawymi ludźmi” – spotkanie z kapitanem żeglugi Jackiem Podgórskim
- „Poznajemy polskie obrzędy i zwyczaje” oraz „Poznajemy polskie tradycje i obyczaje” – wycieczki edukacyjne dla klas IV-VI (także w styczniu i lutym)

Czempiń (pow. Kościan)

- Jarmark Bożonarodzeniowy dla mieszkańców Czempinia – warsztaty dla dzieci „Gwiazdka”
- „Gwiazdka na choinkę” – konkurs plastyczny
- „Czytaj dużo, będziesz wielki” – uroczyste rozstrzygnięcie konkursu literacko-czytelniczego
- „Święta tuż, tuż” – spotkanie literacko-plastyczne dla przedszkolaków
- „Święta już blisko” – zajęcia dla przedszkolaków (Filia w Gołębinie Starym)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- „Zima – lubię to” – zajęcia dla dzieci
- Noc w Bibliotece pt. „W Krainie Lodu” – impreza dla dzieci
- „Świąteczne wianki” – warsztaty artystyczne dla dorosłych (Filia w Żydowie)
- „Anioły w Bibliotece” – piątkowe zajęcia dla dzieci (Filia w Żydowie)

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Mikołajkowa niespodzianka dla członków Koła Emerytów i Rencistów – słodki piernik dla każdego i życzenia św. Mikołaja
- „Zimowa afera, ktoś porwał renifera” – przedstawienie Teatru Maska dla przedszkolaków z Doruchowa

Gniezno

- „Mikołajki jak z bajki” – impreza czytelnicza zorganizowana w ramach Jarmarku Bożonarodzeniowego na gnieźnieńskim Rynku
- „Alfabet Madagaskaru. Anegdoty i opowieści z wyspy na końcu świata” – spotkanie autorskie z podróżnikiem i dziennikarzem Michałem Szulimem zorganizowane we współpracy z Miejską Radą Seniorów
- „Mikołajki z Książkami” – impreza czytelnicza dla dzieci o specjalnych potrzebach czytelniczych
- „Opowieści Pana Szekspira” – impreza czytelnicza w eSTeDe z cyklu „Czytajki z naszej bajki”
- „Ocalić od zapomnienia” cz. 2 – wernisaż wystawy Pawła Trygalskiego

Gostyń

- „Jesteśmy wśród Was” – podsumowanie XVI Powiatowego Konkursu Plastycznego oraz wystawa pokonkursowa (współpraca z PCPR i Stowarzyszeniem „Dziecko”)
- „Machiną przez Chiny” – spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim
- Wystawa prac Środowiskowego Domu Samopomocy
- Wieczór kolędowy z zespołem „Mus Trio” oraz tekstami Sabiny Klak i Gabriela Roszaka
- „W bibliotece sensownie spędzamy czas” – zajęcia dla dzieci
- „Moliki książkowe” – zajęcia dla dzieci (współpraca ze Szkołą Podstawową nr 1)
- „Rodzinne granie” – spotkanie miłośników gier planszowych (współpraca z Klubem Fantastyki „Kopuła Zapomnienia”; również w lutym)

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Jakie tajemnice kryje nasza Biblioteka” – spotkanie z uczniami klas II i IV szkoły podstawowej – zajęcia z wykorzystaniem dramy
- „Dzwonią dzwonki” – podsumowanie konkursu plastycznego, spotkanie z laureatami, wystawa

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Zajęcia plastyczno-techniczne dla dzieci – wykonanie z papieru bombki Aladyna w formie przestrzennej (Filia w Dubinie)
- Warsztaty plastyczne – wykonanie świątecznych ozdób techniką origami płaskiego (Filia w Szkaradowie)
- Wystawa ozdób świątecznych – prace rękodzielnicze mieszkańców (Filia w Szkaradowie)
- Konkurs Głośnego Czytania dla uczniów klas IV szkoły podstawowej

Kalisz

- „Biblioteka przestrzeni małego człowieka” – spotkanie dla uczniów kl. I i II szkoły podstawowej
- „Spotkanie świąteczne” – pogadanki oraz zajęcia plastyczne dla dzieci przedszkolnych (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
- „Tradycje bożonarodzeniowe” – pogadanka dla dzieci przedszkolnych (Filia nr 2)
- „Świąteczny czas” – pogadanka i głośne czytanie dla dzieci przedszkolnych (Filia nr 2)
- Spotkanie podsumowujące projekt „MIEJSCOWNIK – lokalne warsztaty książkowe” z podopiecznymi Domu Dziecka w Kaliszu (Filia nr 5)

- „W mikołajkowym nastroju” – warsztaty tradycji i ozdób świątecznych (Filia nr 7)
- „Metamorfozy miasta” – prelekcja Moniki Sobczak-Waliś oraz pogadanka policjantów na temat „Bezpiecznego seniora” (Filia nr 16)
- Wystawy:
 - ~ „Ozdoby bożonarodzeniowe” – wystawa prac uczniów Szkoły Przystosowanej do Pracy Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 (Filia nr 1)
 - ~ „Drugie życie szkła” – wystawa pokonkursowa uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 (Filia nr 1)
 - ~ Światowy Dzień Pluszowego Misia – wystawa dziecięcych prac plastycznych (Filia nr 1 Oddział dziecięcy)
 - ~ „Bożonarodzeniowa magia” – wystawa kartek i ozdób bożonarodzeniowych wykonanych przez dzieci przedszkolnych (Filia nr 2)
 - ~ Międzynarodowy Dzień Osób Niepełnosprawnych (Filia nr 3)
 - ~ „Choinka poetycka na Majkowie – 13 lat we wspomnieniach” – wystawa fotografii (Filia nr 7)
 - ~ 80. rocznica urodzin Krystyny Boglar – wystawa (Filia nr 16)

Kielczewo (pow. Kościan)

- „Świąt pachnących choinką” – przedświąteczne spotkania z przedszkolakami
- Szkolny konkurs recytatorski pt. „Michał Rusinek” – Stare Oborzyska
- Świąteczne kolędowanie – występ Koła teatralnego z Gimnazjum im. Polskich Olimpijczyków w Racocie (Filia Racot)
- „Konfrontacje z haftem” – spotkania kółka hafciarskiego w bibliotece (Filia Stary Lubosz; także w styczniu i lutym)
- „Świąteczny czas w bibliotece!” – zajęcia plastyczne dla uczniów nauczania zintegrowanego (Filia Stary Lubosz)
- Spotkanie seniorów w bibliotece – wykonywanie stroików świątecznych przez członków Klubu Złotej Jesieni (Filia Turew)
- „Mój wymarzony prezent pod choinkę” – dyskusja w celu przekonania dzieci, że najpiękniejszymi prezentami są: czas spędzony z rodziną, tradycja, ciepło domowego ogniska; słuchanie wierszy i piosenek o tematyce świątecznej (Filia Widziszewo)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie opłatkowe dla członków stowarzyszenia Stoneczny Promyk (współorganizacja)

Kłecko (pow. Gniezno)

- Mój Biblioteczny Dzień – warsztaty plastyczne (także w styczniu)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Zdrowe Mikołajki z Biblioteką” – spotkanie promujące książki z zakresu ziołolecznictwa, medycyny oraz zdrowy tryb życia (Filia Łagiewniki)
- „Boże Narodzenie” – zajęcia plastyczne z najmłodszymi czytelnikami; wykonywanie ozdób świątecznych (Filia w Łagiewnikach)
- „Koronki szydełkowe Elżbiety Walczak” – świąteczna wystawa prac szydełkowych
- „Ewa Nowak – 50. rocznica urodzin” – wystawa (Filia w Smolicach)
- „Powstanie Wielkopolskie” – wystawa (Filia w Smolicach)
- „Powstanie Wielkopolskie na terenie ziemi kobylińskiej i okolic” – wystawa publikacji regionalnych
- „Ludwik Jerzy Kern – 95. rocznica urodzin” – wystawa (Filia w Smolicach)

Koło

- Język angielski dla seniorów
- Konkurs „Ziemia kolska”
- Koncert świąteczny – kolędy oraz utwory Marka Grechuty w wykonaniu Dariusza Bagińskiego i Jarosława Kołodziejka
- Wizyta bibliotekarek w Domu Pomocy Społecznej w Kole – głośne czytanie, świąteczne pierniki
- Zajęcia z elementami biblioterapii – głośne czytanie, prace manualne (Filia dla Dzieci; także w styczniu i lutym)
- Akademia Plastyki – głośne czytanie, prace manualne, zajęcia rozwijające aktywność twórczą (Filia dla Dzieci; także w styczniu i lutym)
- „Bajarka” – głośne czytanie, wykonanie ozdób na choinkę (Filia dla Dzieci; także w styczniu i lutym)
- „Najwierniejsi przyjaciele” – konkurs plastyczny (Filia dla Dzieci)

Kościan

- „Odkrywamy tajemniczy świat Muminków i ich przyjaciół” – spotkanie dla grup przedszkolnych z książką Tove Jansson
- Wieczór autorski i promocja książki „Barwy uczuć” Romana Potoka
- „Dziadek do orzechów” – spektakl dla dzieci w wykonaniu Teatru Duet
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Działalność Stowarzyszenia Oświatowego im. Dezyderego Chłapowskiego – między tradycją a wyzwaniem teraźniejszości” – wykład dr. Cezarego Trościaka
- Warsztaty plastyczne „Do dzieła!” – wykonywanie artystycznej choinki z papieru

- Spotkanie z cyklu „Z historią przy kawie”: „Boże Narodzenie w sztuce” – wykład dr. Emiliana Prałata
- Świąteczna kartka bożonarodzeniowa – konkurs plastyczny dla uczniów klas IV-VI i gimnazjum

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Ku pokrzepieniu serc...” – wieczór literacki z okazji Roku Henryka Sienkiewicza
- „Historie o Bożym Narodzeniu” – comiesięczne spotkanie z książką w cyklu „Czytamy w Przedszkolu”

Krobia (pow. Gostyń)

- „Ozdoby Bożonarodzeniowe” – konkurs plastyczny oraz wystawa pokonkursowa

Krotoszyn

- „Maraton z Biblią” (organizacja: KBP, Famuła, Muzeum Regionalne, KOK)
- XVI Koncert „Wieczór wigilijny – śpiewamy kolędy” – prezentacja wierszy przez Urszulę Zyburę, poetkę i aforystkę (organizacja: Społeczne Ognisko Muzyczne, Uniwersytet Trzeciego Wieku)
- Wernisaż wystawy „Ekslibrisów” z kolekcji dra Józefa Zdunka, z okazji 500-lecia ekslibrisu polskiego
- Wystawa prac wykonanych techniką mieszaną pod kierunkiem Kamili Żaruk z Pracowni Artystycznej „Rumiankowo” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Na jesienną aurę – najlepsza rodzinka” – wystawa pokonkursowa (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub Świata Ciekawych – cykliczna, indywidualna wymiana książek przez uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Świąteczne drzewko” – integracyjne warsztaty plastyczne dla dzieci (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską – dla gimnazjalistów (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Najpiękniejsza bombka świąteczna” – wystawa prac pokonkursowych (Filia Orpiszew)
- „Spotkajmy się w bibliotece” – spotkanie z dziećmi (Filia Orpiszew)
- „List do Świętego Mikołaja” – warsztaty plastyczne (Filia Orpiszew)
- „Mój wymarzony prezent od Mikołaja” – konkurs plastyczny (Filia Chwaliszew)
- „Zakładka do książki” – konkurs plastyczny (Filia Benice)

- Spotkanie autorskie z Janem Grobelnym, autorem książki o Benicach „Ocalić od zapomnienia. Benice 1358-2014 r.” (Filia Benice)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Miś Ambroży” – spektakle dla dzieci
- Zajęcia plastyczne: choinka, stroik świąteczny (Filia w Garzynie)
- Wieczór poetycko-kolędowy z Sabiną Klak, Gabrielem Roszakiem oraz zespołem MUS TRIO i Sarą Kicińską (Filia w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Spotkanie autorskie z Wojciechem Sumlińskim – dziennikarzem śledczym
- X Przegląd Twórców „Krzywiniacy dla Krzywina” poświęcony zespołowi tanecznemu „Alemana” działającym przy bibliotece – z okazji 10-lecia jego istnienia
- „Strefa Malucha” – zajęcia dla młodych mam i ich pociech: wspólna zabawa dzieci w specjalnie przygotowanym kąciku oraz wymiana doświadczeń rodziców przez rozmowę i książki
- „Pakowanie prezentów” – warsztaty (Filia Bieżyń)
- „Robimy choinki z tektury” – spotkanie z najmłodszymi (Filia Bieżyń)
- Spotkanie przedświąteczne z mieszkańcami DPS Mościszki (Filia Bieżyń)
- „Kolędy niebiańskim piórem pisane” – wystawa z okazji świąt Bożego Narodzenia (Filia Jerka)
- „Boże Narodzenie w Polsce i na świecie” – pogadanki nt. tradycji świątecznych dla dzieci z przedszkola (Filia Jerka)
- „Wszystkie książki mówią” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami w celu popularyzacji literatury popularnonaukowej (Filia Lubiń)
- „Aniołki” – wykonanie przez dzieci na zajęciach papierowych aniołków zdobiących corocznie żłóbek w Opactwie Benedyktynów w Lubiniu (Filia Lubiń)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Moje miejsce na ziemi” – wystawa pokonkursowa oraz podsumowanie i wręczenie nagród w konkursie sztuk plastycznych zorganizowanym przez Leszczyńskie Stowarzyszenie Dzieciom Niepełnosprawnym („Galeria za Regałami”)
 - ~ „Boliwia” – wystawa fotografii Jagienki Kołpowskiej z wyprawy do boliwijskiej dżungli („Galeria Lochy”)
- Koncert Sary Kicińskiej z zespołem Mus Trio – w ramach cyklu Biblioteka Jazzu
- „Tajemnice misyjnego baroku” – spotkanie z ks. prof. Piotrem Nawrotem

- Dyskusja nad książką „Drezdeński szafot” pod redakcją naukową Rafała Sierchuły z udziałem Aleksandry Pietrowicz, ks. dr. Jarosława Wąsowicza SDB i Jerzego Zielonki – w ramach cyklu „Przystanek Historia” współorganizowanym z Centrum Edukacyjnym IPN
- „Biblioteczne skrzaty organizują zimowe warsztaty” – cykl warsztatów plastycznych dla dzieci
- Promocja książki Jolanty Bartoś „Niepokorna”
- „Idą święta” – pastoralki polskie w wykonaniu zespołu Boogie Bron Band i gości – koncert z cyklu „Wieczór u Brona”
- „W przeddzień powstania wielkopolskiego. Polski Sejm Dzielnicowy w Poznaniu 3-5 grudnia 1918 r.” – wykład dr. Marka Rezlera podczas otwartego spotkania Koła Polskiego Towarzystwa Historycznego w Lesznie
- Koncert świąteczno-noworoczny w wykonaniu Tria Stroikowego Zamku w Rokosowie

Lipno (pow. Leszno)

- „Tango w Bibliotece” – wieczorek muzyczny z pokazem tańca, a także wystawa poświęcona tangu w filmie, muzyce i literaturze

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Ozdoba świąteczna” – konkurs plastyczny
- Powstanie Wielkopolskie – wystawa plakatów i książek
- „Złota Rybka” – teatr dla dzieci

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Trójwymiarowa ilustracja do bajki” oraz „Święta w ilustracji” – konkursy plastyczne

Nowy Tomyśl

- Z cyklu: Świąteczne opowieści pełne magicznych treści – zajęcia czytelnicze dla dzieci o tematyce świątecznej prowadzone przez młodzież Zespołu Szkół Zawodowych i Licealnych im. dr. K. Hołogi w Nowym Tomyślu
- „Harmoniczne” – otwarcie wystawy prac poznańskiej plastyczki Ewy Muszalskiej (Galeria na Piętrze)
- „Aromatyczne mydełka” – warsztaty tworzenia mydełek prowadzone przez Lucynę Streich i Tomasza Głuszkiewicza z poznańskiej Pracowni Edukacyjnej WIATRAC
- „Noc w Fabryce Czekolady” – zabawa dla dzieci zainspirowana powieścią Roalda Dahla pt. „Charlie i fabryka czekolady”, która posłużyła młodzieży za inspirację w przygotowaniu dekoracji, przebrań i zadań dla dzieci
- „Grudzień z Tupciem Chrupciem” – zajęcia czytelnicze dla grup przedszkolnych, organizowane w Strefie Koloru

- „Wigilijne wspomnienia” – opłatkowe spotkanie miłośników historii wsi Bukowiec, podczas którego wspomniano dawne świąteczne tradycje i porównywano je z obecnymi (Filia w Bukowcu)
- Przedświąteczne warsztaty plastyczne – tworzenie świątecznych kartek oraz rozmowy o świątecznych tradycjach i zwyczajach (Filia w Jastrzębsku Starym)

Oborniki

- „Magiczne Indie” – wystawa fotografii Jerzego Molińskiego
- „Pójdźmy wszyscy do stajenki” – wieczór poetycko-muzyczny
- „Kiedy warto się badać, czy w ogóle warto?” – wykład Joanny Kufel-Grabowskiej (UTW)
- Warsztaty z Mądrą Sową:
 - ~ „Poznajmy zawód górnika i Basię – bohaterkę książek Zofii Staneckiej”
 - ~ „Witamy zimę i piękny świąteczny czas”
- Warsztaty decoupage dla czytelników – tworzenie świątecznych zakładek
- „Pierdoły o Obornikach” – wspomnienia o stowarzyszeniach i organizacjach społecznych, które istniały i istnieją na terenie Obornik
- Biblioteczny Kącik Malucha „Magia świąt”
- „Piernikowe cuda” – wystawa prac uczniów Zespołu Szkół im. A. Mickiewicza w Objezierzu

Ostrowite (pow. Słupca)

- Kurs języka angielskiego dla dorosłych
- Warsztaty zdobienia bombek choinkowych
- „Zimowa afera – ktoś porwał renifera” – przedstawienie teatralne

Ostrzeszów

- „Tu zaczyna się Polska” – organizacja Dni Wielkopolski w Ostrzeszowie wraz z Towarzystwem Przyjaciół Ziemi Ostrzeszowskiej
- „Integracja z książką” – spotkanie z cyklu spotkań integracyjnych z udziałem wychowanków ostrzeszowskich przedszkoli oraz Ośrodka Szkolno-Wychowawczego
- „W pracowni Świętego Mikołaja” – zajęcia literacko-plastyczne dla uczniów III klasy szkoły podstawowej
- „Świąteczne spotkanie” – czytanie bożonarodzeniowych historii, tworzenie aniołków i reniferów z rolki papieru toaletowego (Filia w Rogaszycach)

Piaski (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Ewą Rosolską dla młodzieży (Filia w Szelejewie)

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Ewą Rosolską dla młodzieży

Rawicz

- „Kartki z kalendarza zrywamy, święta nietypowe poznamy” – warsztaty plastyczne dla przedszkolaków (także w styczniu)
- „Ciuchy dla muchy” – warsztaty literacko-plastyczne dla klas III szkoły podstawowej
- „Droga do Betlejem” – koncert świąteczny w wykonaniu Oli Kiełb z zespołem „Wyspa”
- „Zakupy planujemy, rodzicom pomożemy” – warsztaty literacko-plastyczne dla klas II i III szkoły podstawowej
- Koncert świąteczny rodziny Matylów (Dębno Polskie)
- „Wokół świątecznego stołu, czyli jak zrobić wrażenie na gościach” – warsztaty (Słupia Kapitulna)
- „Co się stało z Mikołajem” – spektakl w wykonaniu aktorów Teatru „TAK” z Krakowa – edukacja teatralna
- Galeria Jednego Obrazu: „Kwiaty” oraz „Dom Kultury” – H. Murkowska

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Mikołajki w Bibliotece” – spotkanie z Krystyną Śmigielką, autorką książek dla dzieci

Słupca

- Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego „Kartka świąteczna”

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Trylogia norweska” – wykład przewodnika psich zaprzęgów Krzysztofa Nowakowskiego
- „Królewna Śnieżka i siedmiu krasnoludków” – sztuka dla najmłodszych w wykonaniu Teatru ART-Re z Krakowa
- Nauka języka niemieckiego i angielskiego dla słuchaczy Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku (także w styczniu i lutym)
- Zajęcia z informatyki dla słuchaczy Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku (także w styczniu i lutym)
- Zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS w Strzałkowie (także w styczniu)

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie z Mikołajem „Święta tuż, tuż...” – przedstawienie Teatru Duet z Krakowa
- Konkurs na kartkę bożonarodzeniową

- „Skąpiec” – przedstawienie Teatru Młodego Pokolenia z Białegostoku
- „Światowy Dzień Praw Człowieka” – wystawa skibek

Swarzędz (pow. Poznań)

- Spotkanie dla dzieci z poetką i pisarką Agatą Wιδzowska
- „Podłazniczka – babcia choinki” – spotkanie pokoleń, w cyklu: Mały Kolberg
- „Tradycje bożonarodzeniowe” – spotkanie z podopiecznymi Warsztatów Terapii Zajęciowej im. Leszka Grajka w Swarzędzu
- „Cień liliowej Lilki” – Maria Pawlikowska-Jasnorzewska w interpretacji Michała Grudzińskiego i Kaliny Izabeli Zioly

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Śmigielaczek” – zajęcia dla dzieci w wieku od 1 do 2 lat i ich rodziców (także w styczniu i lutym)
- „Klub Maluszka” – zajęcia dla dzieci w wieku od 2 do 3 lat i ich rodziców (także w styczniu i lutym)
- „Spotkania z Seniorami – Coraz bliżej świąt” – wykonanie wazoników świątecznych
- „Wieczór Wigilijny – dyktando graficzne” – warsztaty dla uczniów kl. IV oraz uczniów Szkoły Specjalnej z Kościana

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Lampion bożonarodzeniowy” – konkurs

Trąbczyn (pow. Słupca)

- Nowe metody robienia stroików świątecznych – warsztaty we współpracy ze SKGW w Trąbczynie

Trzcianka

- Powiatowe spotkanie przy choince – warsztaty decoupage – ozdabianie bombek, przedstawienie teatralne „Bajkowa szopka” w wykonaniu Teatru Pod Orzełkiem
- VI Ogólnopolski Konkurs Recytatorski im. Romana Brandstaettera:
 - ~ Warsztaty artystyczne dla uczestników konkursu prowadzone przez Jana Zdziarskiego z Akademii Teatralnej w Warszawie i Krzysztofa Skibskiego z UAM
 - ~ Spektakl teatralny „Ćma” przygotowany przez Zespół Teatralny Lotka; wystąpiły: Krystyna Kadow w roli K. Iłłakowiczówny i Marzena Felsmann jako Ola studentka
 - ~ Koncert zespołu „Wolna Grupa Bukowina”

- Spotkanie z Maciejem Lewkowiczem – niepełnosprawnym, autorem książki „Sprawność w niepełnosprawności”
- Decoupage – warsztaty świąteczne
- „Na końcu świata – w Japonii i Korei Południowej” – opowieści z Korei Południowej i Kraju Kwitnącej Wiśni oraz degustacja japońskiej herbaty – Edwin Klessa
- Świąteczne spotkanie dla najmłodszych – polska tradycja i zwyczaje świąteczne (Filia w Rychliku)
- „Człowiek – przyjaciel czy wróg zwierząt” – konkurs ekologiczno-literacki (Filia w Siedlisku)
- Mikołajki w bibliotece – zajęcia plastyczne, dekoracje bombek (Filia w Łomnicy)

Turek

- Spotkanie autorskie z prof. Andrzejem Piaseckim
- Bibliosmyki – gry planszowe, logiczne
- Robotyka WeDo dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- Program 50+:
 - ~ Warsztaty rękodzieła (także w styczniu i lutym)
 - ~ „Leki z Bożej apteki” ziołolecznictwo i zdrowa żywność – spotkanie z Małgorzatą Baraniecką

Wągrowiec

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Mikołajkowe spotkanie w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu
- Spotkanie Wigilijne w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu
- „Świąteczne warsztaty plastyczne z książką” – zajęcia z elementami biblioterapii z młodzieżą z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Antoniewie
- „Fantastyczne spotkanie” – zajęcia z elementami biblioterapii z młodzieżą z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego
- „Spotkania z literaturą” w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu – gry i zabawy aktywizujące (także w styczniu i lutym)

Wijewo (pow. Leszno)

- „Książki pod choinkę” – wystawa

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Królewna Śnieżka i siedmiu krasnoludków” – przedstawienie teatralne dla dzieci szkolnych i przedszkolnych
- „Dobre manierey” – zajęcia edukacyjno-literackie dla dzieci

- „Dobre maniere. Kindersztuba na zakupach” – zajęcia edukacyjno-literackie dla dzieci

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Kartka bożonarodzeniowa” – konkurs plastyczny dla klas I-III szkoły podstawowej oraz wystawa pokonkursowa
- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ 90. rocznica śmierci Władysława Reymonta
 - ~ 85. rocznica urodzin Krystyny Boglar
 - ~ 95. rocznica urodzin Ludwika Jerzego Kerna
- „Królowa śniegu” – pokonkursowa wystawa plastyczna (Filia w Bukówcu Górnym)
- „Świąteczna choinka” – wystawa pokonkursowa prac plastycznych (Filia w Krzycku Wielkim)

Zagórów (pow. Sępca)

- Spotkanie autorskie z lokalnym twórcą Andrzejem Grzeszczakiem, promocja jego najnowszej książki „Zabite trio Beethovena”

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Akademia Poligloty 50+ kurs języka angielskiego (także w styczniu)
- „Książka moim przyjacielem!” – spotkanie w ramach cyklu: „Mocni w czytaniu”
- „Święta Bożego Narodzenia w literaturze dla dzieci” – spotkanie dla klas II i III szkoły podstawowej (Baszków)

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- „Spotkanie z Mikołajem i Elfami” – przedstawienie teatralne dla dzieci w wykonaniu aktorów Teatru Edu-Artis

S t y c z e ń

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Spektakle teatralne: „O pchle, co manier nie miała”, „Dzikie łabędzie”
- „Radosna twórczość przedszkolaków” – wystawa prac dzieci z grupy „Pajacyki”, uczestników kółka plastycznego w przedszkolu

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Między niebem a wodą – Portugalia” – spotkanie z podróżniczką Wiesławą Gaszkowiak, dla Klubu Miłośników Książek i młodzieży gimnazjalnej
- Zajęcia w ramach Akademii Młodego Czytelnika – „Zima Mikołajka” Rene Gosciny

- Edukacyjne gry planszowe dla dzieci
- Światowy Dzień Kubusia Puchatka – zajęcia literacko-edukacyjne dla dzieci

Czajkowo (pow. Ostrzeszów)

- „VI Przegląd Kolęd i Pastoralek”

Czempiń (pow. Kościan)

- Ferie w bibliotece dla małych i dużych: „Sztrykowanie na dywanie” – warsztaty robótek na drutach dla dzieci od 10 lat – z wykorzystaniem literatury popularno-naukowej znajdującej się w bibliotece; „Każde dziecko coś potrafi” – zajęcia plastyczne dla dzieci od 6-10 lat oparte na czytanej literaturze i oglądanych filmach
- „Zimą dzieci się nudzą” – zajęcia literacko-plastyczne
- Wystawa w 105. rocznicę urodzin Alfreda Szklarskiego (Filia w Borowie)
- „Dlaczego pingwiny nie latają?” – ciekawostki z życia ptaków, rebusy, kalambusy (Filia w Borowie)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- „Elfy kontra krasnoludy” – zajęcia dla dzieci z okazji 125. rocznicy urodzin J.R.R. Tolkiena
- Dzień wiedzy o pingwinach – zajęcia dla dzieci

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie czytelniczek z autorką książki „Piękna każdego dnia...” Alicją Bogdan oraz położną M. Chróścik i rehabilitantką A. Kempą

Gniezno

- „Bo we mnie jest... inspiracja... Gnieźnianie w Machinie Czasu” – wernisaż wystawy fotograficznej Teresy Ryczkowskiej
- „Mądre słowa i słówka Kubusia Puchatka – akcja czytelnicza skierowana dla dorosłych czytelników
- „Wielka księga małego kinomana” – zajęcia czytelnicze dla dzieci w okresie ferii zimowych
- „Bajkowy świat na kiju” – spotkanie czytelnicze z elementami biblioterapii dla dzieci z upośledzeniem umysłowym
- „Latać jak ptak, jak ryba skoczyć, usiąść i sobie życzyć” – spotkanie czytelnicze dla dzieci przedszkolnych z okazji Dnia Kubusia Puchatka”
- „Noworoczne czytajki z księżniczkami i smokami” – impreza czytelnicza w eSTeDe z cyklu „Czytajki z naszej bajki”

Gostyń

- Wystawa „Kraina mlekiem i miłością płynąca”

- Wystawa „Las wokół nas”
- Promocja książki „Smak błękitu” Grzegorza Skorupskiego
- „Wojtek strażak” – spektakl Teatryku Duet
- Moliki książkowe: „Zimowe historyjki i zabawy”

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Dzikie Łabędzie” – spektakl teatralny dla uczniów klas II-IV szkoły podstawowej
- „Zimowy pejzaż” – konkurs rysunkowy (Filia w Dubinie)

Kalisz

- Spotkanie autorskie z prof. Michałem Jarneckim, promocja książki „Agaton Giller 1831-1887” (z serii „Kaliszanie”)
- „Ze skarbnicy Asnykowskiej Książnicy” – prelekcja dla uczniów gimnazjum
- Wystawy:
 - ~ Zima – wystawa dziecięcych prac plastycznych uczniów ze szkoły podstawowej (Filia nr 1 oddział dziecięcy; także w lutym)
 - ~ 140. rocznica urodzin Bolesława Leśmiana (Filia nr 2)
 - ~ W krainie Tomka Wilmowskiego – wystawa z okazji 105. rocznicy urodzin Alfreda Szklarskiego (Filia nr 3)
 - ~ Chłopcy malowani. Poezja i proza Legionów Polskich – wystawa w ramach obchodów Roku Józefa Piłsudskiego (Filia nr 5)
 - ~ 125. rocznica urodzin Melchiora Wańkowicza (Filia nr 16)

Kielczewo (pow. Kościan)

- „Moje ulubione sporty zimowe” – pogadanka i zajęcia plastyczne dla dzieci (Filia Widziszewo)

Kłeco (pow. Gniezno)

- „Jarzębinka” – przedstawienia dla dzieci w wykonaniu Teatru Cieni Latarkenka
- Warsztaty wykonywania biżuterii – dla młodzieży

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawa książek z okazji 125. rocznicy urodzin J. R.R. Tolkiena (Filia w Smolicach)
- Dzień Babci i Dziadka – prezentacja wierszy, wystawa książek (Filia w Smolicach)
- Ferie w Bibliotece:
 - ~ zajęcia plastyczne pod kierunkiem Ireny Majnert: wykonywanie kartek okolicznościowych oraz zajęcia ruchowe (Filia w Łagiewnikach)

- ~ zajęcia teatralne prowadzone przez Krystynę Niedzielę (Filia w Łagiewnikach)

Koło

- Spotkanie autorskie z Kamilem Gołębowskim
- Promocja „Rocznika Kolskiego Nr 9/2016” – w Ratuszu miejskim
- Bal karnawałowy „W świecie baśni” – impreza dla 5-7 latków
- „Alicja w Krainie Czarów” – konkurs plastyczny

Kościan

- Spotkanie „Szukamy Pani Zimy” i zabawy z książką – dla uczniów klas I-III
- „Miasta idealne, miasta ogrody – utopijny sen o mieście piękna” – wykład dr. Emiliana Prałata
- „Do dzieła!” – warsztaty plastyczne dla dzieci w wieku 6-12 lat (także w lutym)
- „Zwyciężyć znaczy przeżyć – góry Aleksandra Lwowa” – spotkanie z polskim alpinistą i himalaistą
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Wstępne wyniki badań archeologicznych i antropologicznych na cmentarzu kościoła Bożego Ciała w Kościanie” – wykład mgr. Janusza Grupińskiego

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Promocja książki metodą sleeveface” – wystawa zdjęć uczniów gimnazjum

Krobia (pow. Gostyń)

- „Mój dziadek, moja babcia” – wystawa prac plastycznych

Krotoszyn

- Spotkanie autorskie z Jolantą Bartoś, autorką powieści „Niepokorna”
- „Pożegnanie z kolędą” – spektakl słowno-muzyczny z okazji Dnia Babci i Dziadka (organizacja: Stowarzyszenie „Razem”, KBP, Parafia pw. św. Jana Chrzciciela)
- Warsztaty plastyczno-literackie na podstawie książki „Wróżka Amelka i detektyw Gucio” – Szkoła Podstawowa w Gorzupi klasy I- VI (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „W krainie Smerfów” – warsztaty dla dziecka oraz Mamy i Taty (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Ferie Zimowe (Oddział dla Dzieci i Młodzieży; również w lutym)
 - ~ fitness; zajęcia taneczne prowadzone przez Andżelikę Szydłak-Milewską, instruktorkę tańca,

- ~ zajęcia sportowe prowadzone przez Dawida Kujawskiego, instruktora LAB KROTOSZYN,
- ~ „Bądź Bezpieczny” – zajęcia z zakresu bezpieczeństwa na kolei prowadzone przez Jarosława Grabię, przedstawiciela Polskich Linii Kolejowych S.A. i Straży Ochrony Kolei
- ~ bal przebierańców
- ~ wizyta w „Bajkowej Krainie”
- ~ „Foszek czyścioszek” – przedstawienie w wykonaniu Teatru Duet z Krakowa
- ~ „Strachy duszki i czarodzieje” – spotkanie autorskie z Moniką Jagodzińską, autorką książki „Cykl”
- ~ Bezpieczne ferie zimowe ze Strażą Miejską
- ~ „Sałatkowy zawrót głowy” – zajęcia kulinarne z kucharzem
- ~ Dzień Bezpiecznego Internetu – Lepszy Internet zależy od Ciebie
- ~ Komputerowy Świat – Dzień komputerów w Bibliotece: prezentacje najnowszych gier, konkursy, oglądanie filmów, bajek na dużym ekranie (organizacja: firma komputerowa Harbit)
- ~ Kreatywna Pracownia Biblioteki: wykonywanie kartek i papierowych dekoracji podczas warsztatów plastycznych prowadzonych przez Kamilę Żaruk
- „Bajczkowy konkurs czytelniczy” dla dzieci z przedszkola – z okazji Międzynarodowego Dnia Kubusia Puchatka (Filia Chwaliszew)
- „Czy znam te wiersze?” – konkurs czytelniczy dla uczniów klas I-IV szkoły podstawowej (Filia Chwaliszew)
- „Ferie z biblioteką – zabawy z książką i nie tylko”: „W świecie Jana Brzechwy” – spotkanie dla uczniów klas I-IV szkoły podstawowej (Filia Chwaliszew)
- „Laurka z wierszem dla Babci i Dziadka” – konkurs plastyczny (Filia Chwaliszew)
- „Dzień Ofiar Holokaustu” – pogadanka, przygotowanie gazetki tematycznej (Filia Chwaliszew)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Chwała powstańcom” – wystawa
- „Śladami naszych przodków” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Dzień Babci i Dziadka” – inscenizacja (Filia w Garzynie)
- „Na zewnątrz bałwan i sanki, a u nas literackie hulanki” – spotkanie czytelników dla dzieci (Filia w Pawłowicach)
- „Zima w kuchni” – wystawa (Filia w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Nigdy się nie nudzę...” – cykliczne spotkania Klubu Kobiet z Pasją: robótki na drutach połączone z rozmową o książkach
- „Klub Melomana” – spotkanie miłośników muzyki, poświęcone artystom, którzy odeszli w minionym roku
- „Z Andersenem za pan brat” – rozmowa o baśniach, quizy, krzyżówki, puzzle, pytania; spotkanie z cyklu „Ferie z Biblioteką”
- „Krzywiń Marzeń” – wspólne tworzenie przez uczestników makiety; spotkanie z cyklu „Ferie z Biblioteką”
- „Cienką kreską malowane” – wystawa prac mieszkanki DPS Sylwii Kunc (Filia Bieżyń)
- „Bałwanki, które lubią ciepło” – wykonywanie przez dzieci prac z kul styropianowych (Filia Bieżyń)
- „Warcaby” – zorganizowanie mini teleturnieju z nagrodami (Filia Bieżyń)
- „Wszystkie książki mówią” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami w celu popularyzacji literatury popularnonaukowej (Filia Lubiń; także w lutym)
- „Bajkowe ferie” – przypomnienie popularnych bajek w różnej formie: wykonanie makiety (Czerwony Kapturek), stworzenie chatki z piernika (Jaś i Małgosia) (Filia Lubiń)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Tracone/Przetworzone” – wystawa grafik Darii Grabsztunowicz, absolwentki Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, pracownika Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lesznie („Galeria Recto Verso”)
 - ~ „150. rocznica powstania Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, „dr Mieczysław Opatrny”, „Słodki i Kwaśny. Bracia Jan, Józef Górecki” – wystawy patriotyczne z okazji 150 rocznicy Sokoła oraz upamiętniające zasłużonych mieszkańców Leszna („Galeria Lochy”)
 - ~ „Droga ku Niepodległej” – wystawa ze zbiorów Janusza Skrzypczaka („Galeria za Regałami”)
 - ~ „O dniu ty jasny, tak sercu miły...: 17 stycznia 1920” – wystawa ze zbiorów MBP dokumentująca powrót Leszna do Macierzy, towarzysząca otwarciu Biblioteki Dworcowej (Dworzec PKP)
- Otwarcie Biblioteki Dworcowej na leszczyńskim dworcu
- Spotkanie z okazji 150. rocznicy powstania Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”
- Spotkanie z cyklu „Bezglutenowe skarby w Bibliotece” (współorganizowane z leszczyńskim oddziałem Polskiego Stowarzyszenia Osób z Celiakią i na Diecie Bezglutenowej)

- Koncert muzyki polskiej w wykonaniu Tria Stroikowego Zamku w Rokosowie
- Wykład Janiny Małgorzaty Halec poświęcony literaturze
- Spotkanie z Ewą Przydrygą, autorką książki „Motyle i ćmy”
- Spotkanie z pisarzem i publicystą Piotrem Semką

Łubowo (pow. Gniezno)

- WOŚP – współorganizacja

Nowy Tomyśl

- Z cyklu: Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne: „Czas nas uczy pogody” – koncert noworoczny w wykonaniu: Diany Rusinek (wokal), Adama Rusinka (instrumenty klawiszowe) i Maksymiliana Łapińskiego (gitara)
- Z cyklu: Spotkania z przyrodą – Adam Rybarczyk i Rafał Putz mówili o potrzebie ochrony miejsc przyrodniczo i kulturowo cennych
- Z cyklu: Językowe pogotowie – spotkania z językiem polskim dla cudzoziemców (także w lutym)
- „Być... Szekspir & Cervantes w polskiej sztuce plakatu z kolekcji Jacka Jaroszyka” – otwarcie wystawy plakatu filmowego i teatralnego (Galeria na Piętrze)
- „Batikowe szaleństwo” – warsztaty sztuki zdobienia tkanin prowadzone przez Joannę Hanć, artystkę plastyka z Zielonej Góry
- „Uśmiech dla babci i dziadka” – artystyczne niespodzianki sprawione przez wnuki (Filia w Bukowcu)
- Dzień Bezpiecznego Internetu – spotkanie z Dariuszem Borowskim, programistą, entuzjastą technologii internetowych, prezesem nowotomyskiego stowarzyszenia „Paruzja” (Filia w Borui Kościelnej)

Oborniki

- „Wędrownicy-koleźnicy z gwiazdą na patyku” – spotkanie z zespołami koleźników ze szkół podstawowych w Sycynie, Chrustowie, Obornikach
- Warsztaty z Mądrą Sową:
 - ~ Karnawał
 - ~ Pamiętamy o babci i dziadku
- Biblioteczny Kącik Malucha „Zima z bohaterami baśni i bajek”
- Przegląd poezji ks. Jana Twardowskiego
- „Piękno dostrzegamy i je uwieczniamy” – wystawa prac plastycznych obornickich twórców amatorów

Ostrowite (pow. Słupca)

- Warsztaty świec żelowych
- Warsztaty plastyczne

Ostrzeszów

- Ogłoszenie XI Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Stanisława Czernika
- „Żyj zdrowo – żyj kolorowo” – warsztaty ekologiczne dla gimnazjalistów
- „Noworoczny wieczór kolęd” z lokalnym zespołem „Rogaszanie” połączone z otwarciem wystawy „Rękodzieła bożonarodzeniowe”
- „Stefan Szajdak – poeta autentyczności” – spotkanie o życiu oraz twórczości poety wywodzącego się z ziemi ostrzeszowskiej prowadzone przez jego syna – profesora Lecha Szajdaka
- „Jordania, Palestyna, Izrael, Ziemia Święta – spotkanie autorskie z podróżnikiem Bolesławem Grabowskim
- „Stanisław Kulawiak – fotograf autentyczny” spotkanie promujące wydawnictwo z cyklu „Fotografia w Wielkopolsce”

Pępowo (pow. Gostyń)

- Warsztaty wykonywania laurek na Dzień Babci

Piaski (pow. Gostyń)

- Kalambury, gry stolikowe i towarzyskie oraz „Zgaduj-zgadula” – zajęcia dla dzieci

Powidz (pow. Słupca)

- „Czarodziej i wróżka” – balik karnawałowy dla oddziału przedszkolnego i zerówki przeprowadzony przez artystów z Edu-Artis z Krakowa
- Ferie w bibliotece we współpracy z Domem Kultury i Świetlicą Opiekuńczo-Wychowawczą w Powidzu – zajęcia czytelnicze, plastyczne, ognisko z zajęciami sportowymi, warsztaty taneczne, podchody, wyjazd do kina i na basen, karaoke, balik karnawałowy poprowadzony przez Filharmonię Pomysłów z Poznania (także w lutym)

Rawicz

- Ferie w Bibliotece „Zima puka do drzwi”:
 - ~ „Z Gwiazdami przez ferie” (gwiazda nocna; gwiazda rolkowa; gwiazda śniadaniowa; gwiazda witrażowa) – warsztaty plastyczno-manualne
 - ~ „Bezpieczna zima” – spotkanie z Katarzyną Starczewską, policjantką z KPP
- Galeria Jednego Obrazu: „Czapla” – K. Formanowicz oraz „Kot” – D. Wiątrowski

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Gry jakich nie znacie” – spotkanie dla miłośników gier planszowych, rozgrywki, turnieje, wystawa grafiki Rosińskiego: Thorgal, Yans, Shninkiel (współorganizacja z Klubem Fantastyki „Kopuła Zapomnienia”)

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Z liną przez świat” – wykład taternika i alpinisty Andrzeja Janki

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Wystawy:
 - ~ „Dzień Babci i Dziadka”
 - ~ „Książki polecane przez czytelników”

Swarzędz (pow. Poznań)

- Wystawa malarstwa Ryszarda Białka
- Wspólne kolędowanie z uczestnikami Warsztatów Terapii Zajęciowej
- „Pomiędzy dwoma światami” – spotkanie poetycko-muzyczne z udziałem wietnamskiego poety Nguyena Chi Thuena
- Promocja książki Aurelii Bartoszek i Andrzeja Przygodzkiego „Swarzędz, ludzie, ule. Przyczynek do historii miasta”

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Zimowe spotkania z dziećmi” – zabawy, malowanie, zajęcia ruchowe dla dzieci w ramach ferii (Filia w Starym Bojanowie)
- Maluszki – zajęcia grupy zabawowej: malowanie farbami (Filia w Czaczu)

Trzcianka

- Dzień Babci i Dziadka – występy dzieci, wspomnienia dziadków (Filia w Niekursku)
- Spotkanie Związku Emerytów i Rencistów z okazji Dnia Babci i Dziadka (Filia w Białej)

Turek

- Spotkanie autorskie z pisarką, tancerką i aktorką Elżbietą Bednarczyk (także w ramach Programu 50+)
- „Pejzaż śniegiem malowany” – warsztaty plastyczne dla dzieci
- Multimedialny turniej gier zimowych
- „Coś z niczego” – zimowe warsztaty recyklingowe dla dzieci
- „My się zimy nie boimy – z pingwinami się bawimy” – warsztaty plastyczne dla dzieci
- Wystawy:
 - ~ Laureaci literackiej Nagrody Nobla
 - ~ 2017 Rokiem Josepha Conrada Korzeniowskiego

Wągrowiec

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Poetycki wieczór wspomnień o Jolancie Nowak-Węklarowej

- Podróże z biblioteką – zajęcia z elementami biblioterapii z młodzieżą z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego

Wijewo (pow. Leszno)

- Wystawy rocznicowe:
 - ~ 25. rocznica śmierci Alfreda Szklarskiego
 - ~ 15. rocznica śmierci Astrid Lindgren
 - ~ 95. rocznica urodzin Janusza Przymanowskiego

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Puszcza Amazońska – Peru” – spotkanie z Mirko Fernandezem Sanchezem

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ 125. rocznica urodzin Johna RONALDA REUELA TOLKIENA (również Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ 395. rocznica urodzin Moliera (również Filia w Bukówcu Górnym)
 - ~ 15. rocznica śmierci Astrid Lindgren (również Filia w Krzycku Wielkim)
- „Ulubiony bohater książkowy”, „Zwierzęta leśne” – wystawy prac dzieci
- „Zima wokół nas” – wystawa rysunków i kolorowanek (Filia w Krzycku Wielkim)

Zagórów (pow. Słupca)

- „Mój świat w miniaturze” – wystawa makiet autorstwa Jana Kłoca
- Zajęcia z tabletkami dla dzieci z Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Michalinowie (także w lutym)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie z Jagodą Szkułdąpską w ramach cyklu „Młodzi, zdolni i... ze Zdun”
- „Syberia nieznana” – spotkanie z Zofią Markiewicz, uczestniczką wyprawy na Syberię (Filia Baszków)
- „Co każdy konsument wiedzieć powinien” – spotkanie z Rzecznikiem Praw Konsumenta
- Zajęcia komputerowe dla dorosłych – poziom podstawowy oraz zaawansowany w ramach Klubu Bardzo Dorosłego Internauty
- Warsztaty rękodziela artystycznego (Filia Konarzew)
- „Kraina lodu” – spektakl teatralny dla dzieci (Filia Konarzew)

Luty

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Karnawałowy balik przebierańców

- Wieczór poezji Sabiny Klak z Leszna

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Balik karnawałowy dla dzieci z aktorem Piotrem Witoniem
- Wystawa prac uczestników zajęć literackich

Cienin Kościelny (pow. Słupca)

- „Ferie zimowe z książką” – zajęcia plastyczne dla dzieci oraz konkurs rysunkowy

Czajkowo (pow. Ostrzeszów)

- „U pingwina na imieninach” – czytanie, zajęcia plastyczne, gry i zabawy dla przedszkolaków
- „Czy znasz Pippi Pończoszanek?” – słuchanie fragmentu audiobooka, plastyczne improwizacje, malowanie farbami, zabawy słowem
- „Dzień Kota – kocie łakocie” – opowiadki o zwyczajach kotów, zajęcia plastyczne i kulinarne

Czempiń (pow. Kościan)

- Wystawa twórczości Melchiora Wańkowicza z okazji 125. rocznicy urodzin
- Spotkanie z podróżnikiem Łukaszem Superganem – wędrówka z Warszawy do Santiago De Compostela w Hiszpanii
- Wykonywanie serc na „Walentynki” metodą decoupage (Filia w Borowie)
- „Koty, kotki, koteczki” – zajęcia plastyczno-literackie (Filia w Borowie)
- Gazetka „Bezpieczne ferie, czyli jak bezpiecznie bawić się na śniegu” (Filia w Borowie)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Do it yourself! – warsztaty dla młodzieży
- Dzień Dinozaura – zajęcia dla przedszkolaków
- Dzień Kota – zajęcia dla dzieci (Filia w Żydowie)

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- „W świetle baśni Andersena” – warsztaty teatralne
- Warsztaty kaligraficzne z Zuzanną Chróścik
- „Walentynki” – warsztaty plastyczne
- Spotkanie czytelników z autorami książki „Aventura” – Sebastianem Henigiem i Wojtkiem Malichą

Gniezno

- „Bajkowy portret walentynkowy” – zabawa plastyczno-literacka dla najmłodszych czytelników

- Spotkanie autorskie z Agnieszką Gadzińską połączone z promocją najnowszej książki dla dzieci „Co kapelusz jeść powinien i inne opowiadania”
- „Piękna i Bestia czyli o miłości fantastycznej” – impreza czytelnicza zorganizowana w ramach VIII Konwentu Fantastyki FANTASMAGORIA
- „Dźwięki roztańczonych barw” – wernisaż wystawy malarskiej Jana Aleksandra Łackiego
- „Żołnierze Polski Podziemnej” – wernisaż wystawy połączonej z prelekcją Marty Szcześniak-Ślusarek z IPN Oddział w Poznaniu

Gostyń

- „Bohaterowie ulubionych książek” – konkurs plastyczny, impreza podsumowująca oraz wystawa pokonkursowa
- „Nie wiesz? Zapytaj w bibliotece” – konkurs ankietowy
- Walentynkowe spotkanie Gostyńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku z występem Zespołu Śpiewaczego oraz prelekcją Franciszka Kozłowskiego „Perły Dalekiego Wschodu”
- Klub Mam – balik karnawałowy
- „Czad. W poszukiwaniu straconego...” – spotkanie z podróżnikiem i pisarzem Arunem Milcarzem

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Aventura, znaczy przygoda” – spotkanie autorskie z Sebastianem Hennigiem i Wojtkiem Malichą dla młodzieży

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Co ciekawego piszczy w książkach” – spotkanie dla dzieci połączone z zajęciami plastycznymi

Kalisz

- Spotkanie z Grzegorzem Kalinowskim, autorem sensacyjno-kryminalnego cyklu „Śmierć frajerom”
- Wystawy:
 - ~ Ziemia nieznana. Kalisz po belle époque
 - ~ Walentynki – wystawa prac uczniów Szkoły Przesposabiającej do Pracy Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 (Filia nr 1)
 - ~ „Każda strzelba duszę posiada...” – 175. rocznica urodzin Karola Maya (Filia nr 3)
 - ~ „Z ziemi włoskiej do Polski...” – w 195. rocznicę śmierci Józefa Wybickiego i 90. rocznicę ogłoszenia Mazurka Dąbrowskiego oficjalnym hymnem Rzeczypospolitej Polskiej (Filia nr 4)

Kielczewo (pow. Kościan)

- „O żyrafie i jej długiej szyi” – bajkoterapia dla dzieci z grupy „Biedronek”: wyjaśnienie pojęcia tolerancja i akceptacja inności (Filia Racot)
- „Każdy z nas ma wyjątkowy talent” – zajęcia z bajkoterapii dla dzieci (Filia Racot)
- „Podkoziółek w bibliotece” – spotkanie dla starszych i młodszych połączone z tańcem, prezentacją, grami i zabawami (Filia Racot)
- Konkurs recytatorski dla kl. II i III (eliminacje szkolne) wierszy Michała Rusinka (Filia Turew)
- „Mój pupil kot” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci, wystawa (Filia Wodziszewo)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie karnawałowe dla członków stowarzyszenia Słoneczny Promyk (współorganizacja)
- Spotkanie autorskie z sędzią Anną Marią Wesołowską dla uczniów gimnazjum

Kłecko (pow. Gniezno)

- Poszukiwanie przygód w bibliotece – zajęcia dla dzieci i młodzieży
- „Bezpieczny Świat Portal” – warsztaty komputerowe dla młodzieży
- „Dobry Dinozaur” – zajęcia dla dzieci
- Lokalny Klub Kodowania – zajęcia dla dzieci i młodzieży
- „Mój Zimowy Krajobraz” – konkurs plastyczny
- „Nasza rola w tworzeniu szczęśliwej rodziny w świetle współczesnych zagrożeń” – spotkanie autorskie dla młodzieży i dorosłych z sędzią Anną Marią Wesołowską

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Ferie w Bibliotece:
 - ~ zajęcia plastyczne prowadzone przez Justynę Küffner
 - ~ zajęcia dla dzieci – gry planszowe, gra państwa-miasta.
 - ~ zajęcia teatralne prowadzone przez Krystynę Niedzielę (Filia w Smolicach)
 - ~ wizyta u strażaków OSP w Smolicach; gry planszowe, gry ruchowe (Filia w Smolicach)
- Wystawa prac plastycznych wykonanych przez uczestników Ferii w Bibliotece
- Wystawa „Christian Dickens – 205. rocznica urodzin” (Filia w Smolicach)
- „Wspomnienia z Ferii w Bibliotece” – wystawa fotografii wykonanych podczas ferii (Filia w Łagiewnikach)

- Wystawa „Zygmunt Krasiński – 205. rocznica urodzin” (Filia w Smolicach)
- Rok Józefa Piłsudskiego - wystawa (Filia w Łagiewnikach)
- Rok Tadeusza Kościuszki – wystawa (Filia w Łagiewnikach)

Koło

- Dyktando dla dorosłych – zorganizowane w budynku bursy szkolnej w Kole
- „Moja opowieść o Świętym Mikołaju” – I ogólnopolska edycja konkursu literackiego organizowanego wspólnie ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Kole dla czytelników dorosłych
- „Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego” – konkurs plastyczny

Kościan

- Dzień Bezpiecznego Internetu (DBI). Tematy zajęć (do wyboru):
 - ~ Mój wizerunek online (zagrożenia związane z nierozważnym korzystaniem z Internetu, świadome i rozważne prezentowanie się online)
 - ~ Przygody Fejsmena (ochrona prywatności online)
 - ~ W Sieci (zagrożenia wynikające z kontaktów z osobami poznanymi w sieci)
 - ~ Zamiast hejtu (zwiększenie świadomości dotyczącej problemu obrażenia w sieci)
- „Ciemne karty historii Słowiańszczyzny Południowej” – wykład dr. Emiliana Prałata
- „Z alfabetem na luzie ćwiczymy buzie” – spotkanie z alfabetem dla grup przedszkolnych
- „Kupidyn z Rataj, czyli gwarą poznańską o miłości” – walentynkowe spotkanie gwarowe. W programie m.in. miłosne wiersze polskich poetów przełożone na gwarę poznańską. Prowadzenie: Waldemar Wierzba
- „Eksperymentuj, odkrywaj, działaj. Bądź jak Maria!” – zajęcia z wykorzystaniem eksperymentów naukowych dla dzieci kl. I na podstawie książki „Idol. Maria Skłodowska-Curie”
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Krzywińska Kolej Drezynowa” – wykład dr. Tomasza Węsierskiego
- Ferie zimowe ph. „To już czas, ciepłą czapkę wółoś i do biblioteki na ferie rusz!” W programie m.in. warsztaty plastyczne, zajęcia taneczne, zabawy integracyjne:
 - ~ eksperymentowanie pod czujnym okiem instruktora (odkrywanie praw fizyki i chemii)
 - ~ pokaz magii i iluzji,
 - ~ odkrywanie różnych smaków z pomocą „Literackich Przymaków”,
 - ~ rozwijanie zainteresowań artystycznych i tanecznych

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Kochamy książki” – zajęcia dla dzieci z grupy 0

Krotoszyn

- „Dąbrowy krotoszyńskie, Baszków – Rochy w obiektywie Andrzeja Chmielarza” – wystawa fotografii
- Wystawa rysunków Sonii Guzowskiej w MINI GALERII
- W cyklu „Wiara, nauka, sens – kultura europejska wobec spraw ostatecznych” – spotkanie z Jackiem Kępą oraz wykład prof. Tadeusza Bartosia „Znaczenie Platona” (organizacja: burmistrz Krotoszyna, TMiBZK, KBP)
- Konferencja „Normalizacja – nie tylko dla inżynierów” – dr Zygmunt Niechoda (organizacja: starostwo powiatowe)
- Wystawa „35. rocznica śmierci Marii Kownackiej” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Światowy Dzień Kota – wystawa książek, zajęcia dla dzieci z oddziału przedszkolnego (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Warsztaty dla Dziecka, Mamy i Taty – gry i zabawy (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Dzień bezpiecznego Internetu” – spotkanie dla uczniów klas V szkoły podstawowej (Filia Orpiszew)
- „Czy wiem kto to?” – konkurs dla uczniów klas I-IV szkoły podstawowej (Filia Chwaliszew).
- „Mój przyjaciel kot” – wystawa prac pokonkursowych (Filia Chwaliszew)
- „Książka dla Kamili” – spotkanie z D. Mularczyk; pisarka nagrodziła Kamilę Adamiak w konkursie na imię dla postaci z jej najnowszej książki dla dzieci (Filia Benice)
- „Kącik twórczości własnej” – powstał przy bibliotece aby rozwijać zdolności czytelników i promować ich twórczość (Filia Benice)
- „Nie bądź inny! Czytaj!” – konkurs na plakat promujący czytelnictwo (Filia Benice)
- „Komputerowy świat” – dzień z komputerem w bibliotece (Filia Benice)
- „Czytelniczy Hit” – ogłoszenie wyników plebiscytu przeprowadzonego wśród czytelników (Filia Benice)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Miłość niejedno ma imię”, „Ogólnopolski Dzień Walki z Depresją”, „Pamięci żołnierzy wyklętych” – wystawy
- „Tłusty koniec karnawału” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „W Pawłowickiej chacie” – wystawa (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Karnawał w literaturze” – spotkanie czytelnicze (Filia w Pawłowicach)

- „Bałwanki” – zajęcia plastyczne dla dzieci (Filia w Garzynie)
- „Maria Kownacka i jej książki dla dzieci” – wystawa (Filia w Nowym Belęcinie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Niech żyje bal” – cykliczne spotkania Klubu Kobiet z Pasją, wykonywanie kotylionów na zabawę karnawałową
- „Wystawa z historią w tle” – całoroczne wystawy poświęcone postaciom: Tadeusz Kościuszko, Józef Piłsudski, Adam Chmielewski, Joseph Conrad
- „Klub Melomana” – spotkanie poświęcone młodym, popularnym wykonawcom
- „Maski karnawałowe”, „Kotyliony” – zajęcia plastyczne; spotkania z cyklu „Ferie z Biblioteką”
- „Tworzymy biżuterię”, „Świat Lego” – zajęcia manualne; spotkania z cyklu „Ferie z Biblioteką”
- „W karnawale czas ma bale” – bal kostiumowy
- „Dzień Gofra” – warsztaty kulinarne (Filia Bieżyń)
- „Maski karnawałowe” – zajęcia manualne (Filia Bieżyń)
- „Czarny kot nie taki straszny” – prace plastyczne z okazji Dnia Kota (Filia Bieżyń)
- „Tworzenie biżuterii” – zajęcia z młodymi damami (Filia Bieżyń)
- „Robimy akwarium” – prace z kartonów (Filia Bieżyń)
- „Bał w Królestwie Bajek” – balik karnawałowy dla dzieci na zakończenie ferii zimowych (Filia Jerka)
- „Od tego są uszy, żeby je trzymać do góry” – wystawa twórczości Marii Konopnickiej w 35. rocznicę śmierci (Filia Jerka)
- „Bajkowe ferie” – przypomnienie popularnych bajek w różnej formie: wykonanie kukielki (Kopciuszek), zajęcia kulinarne (Gumisie i ich przysmaki), wyklejanie prac plasteliną (Brzydkie Kaczątko) (Filia Lubiń)

Leszno

- Wystawy
 - ~ W cyklu „Ze Zbiorów Leszczyńskich Kolekcjonerów”: „Autografy i ekslibrisy” – wystawa ekslibrisów osób indywidualnych i instytucji, a także autografów wielu znanych osób, w tym: sportowców, polityków, aktorów, muzyków, kosmonautów czy literatów; ze zbiorów Zbigniewa Gryczki – regionalisty, wieloletniego przewodniczącego koła kolekcjonerów działającego przy Leszczyńskim Towarzystwie Kulturalnym („Galeria za Regałami”)
 - ~ „Chwała Bohaterom” – wystawa z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych („Galeria Lochy”)

- Poezja Edwarda Stachury – koncert w wykonaniu Jana Kondraka (współorganizowane ze Stowarzyszeniem Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Nasz Dom – Nasz Świat”)
- Spotkanie z publicystą Łukaszem Warzechą
- Koncert Walentynkowy w wykonaniu Tria Stroikowego Zamku w Rokosowie – w ramach cyklu Klasyka w Bibliotece
- Warsztaty witrażowe prowadzone przez Ewę Rosolską dla członków Sekcji Rozmaitości Klubu na Piętrze Spółdzielni Mieszkaniowej „Przylesie”
- Spotkanie poetycko-muzyczne z udziałem Sabiny Klak, Przemysława Maćkowiaka i Sary Kicińskiej (Etno Cafe w Galerii Leszno)
- Spotkanie „Wielka Brytania kontra Francja” w ramach cyklu Kultura i Historia Państw (współorganizator: Fundacja Centrum Aktywności Twórczej)
- „I wyspy zniknęły” – promocja książki Karoliny Zawadzkiej; spotkaniu towarzyszyła wystawa obrazów autorki
- „Podróże nieudacznika” – spotkanie z prof. Dariuszem Gwiazdowiczem, autorem książki pod tym samym tytułem w ramach cyklu Wokół Globusa
- „Trzy prawdy według ks. Tischnera. Post prawda w naszej rzeczywistości medialnej” – spotkanie w ramach cyklu Obywatelskie Czwartki
- W cyklu „Tajemnica starego witraża”: „Po drugiej stronie” – spotkanie z autorką Ewą Rosolską
- Koncert zespołu Boogie Bron Band z cyklu Wieczory u Brona
- „Świadectwo wiary Żołnierzy Wyklętych” – konferencja; w programie wykłady historyków, znawców tematyki, pracowników IPN-u i licealistów oraz koncert pieśni patriotycznych w wykonaniu Przemysława Maćkowiaka i Sary Kicińskiej, pokaz filmów o podziemiu niepodległościowym, a także promocja książki Waldemara Handke „Zielony Trójkąt Wyklętych. Wrzesnia-Gniezno-Konin” (współorganizatorzy: Miasto Leszno, MBP, IPN oddział w Poznaniu, Fundacja im. Huberta Mądrego oraz II LO w Lesznie)

Lipno (pow. Leszno)

- Spotkanie integracyjne z młodzieżą uczestniczącą w projekcie „Pokoloruj gminę” w ramach programu „Równać szanse”
- „Jak powiedzieć kocham” – promocja i współorganizacja wieczoru walentynkowego

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Rok Wisły” – konkurs plastyczny
- Dzień Seniora – współorganizacja imprezy z GOPS dla mieszkańców

Nowy Tomyśl

- Z cyklu: Spotkania niebanalne: „Biel. Notatki z Afryki” – spotkanie autor-skie z Marcinem Kydryńskim, dziennikarzem muzycznym, kompozytorem, autorem tekstów, podróżnikiem i fotografem
- Z cyklu: Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne: „Wysyłam Tobie mój sen” – autorski recital Rafała Putza
- Z cyklu: Spotkania z przyrodą: „Buczyna, grąd czy łąg?” – spotkanie z Adamem Rybarczykiem i Rafałem Putzem, którzy opowiadali o lesie naturalnym, na przykładzie części leśnej Zespołu Parkowo-Pałacowego w Wąsowie
- Warsztaty papieru czerpanego – tworzenie okazjonalnych kartek dekorowanych suszonymi roślinami; prowadzenie: Lucyna Streich i Tomasz Głuszkiewicz z Pracowni Edukacyjnej WIATRAC
- Ferie z Nela Małą Reporterką – biblioteczne, bajkowe ferie będące podróżą w świat książki „Nela na kole podbiegunowym”
- Bezpieczne ferie – spotkanie z młodszym aspirantem Anną Urbaniak i starszym aspirantem Leszkiem Szadurą, rozmowa z uczestnikami bibliotecznych ferii na temat zagrożeń, z jakimi zetknąć się mogą w trakcie zimowych aktywności (Strefa Koloru MiPBP, Filia w Bukowcu)
- „Pingwiny z lodowej krainy” – zimowe zajęcia literackie, plastyczne, przyrodnicze oraz ruchowe dla najmłodszych czytelników (Filia w Borui Kościelnej)

Oborniki

- „Poetyka socrealizmu 1948-56” – wystawa plakatów i książek z okresu socrealizmu
- „Poetyka socrealizmu” – gawęda historyczna Waldemara Górnego
- „Karnawał z piosenką” – wieczór poetycko-muzyczny
- Warsztaty z Mądrą Sową:
 - ~ „Walentynki w Mądrej Sowie”
 - ~ „Nasze góry Tatry”
- Biblioteczny Kącik Malucha „Poznajemy Lottę i jej przyjaciół”
- „Tylko miłość się liczy” – wieczór poetycko muzyczny w wykonaniu uczniów obornickich gimnazjów
- „Powstanie Wielkopolskie 1918/1919 na tle walki Wielkopolan o niepodległość w latach 1793- 1919” – wykład Władysława Ruksa (UTW)

Ostrzeszów

- „Skradzione mądrości” – teatrzyk dla dzieci promujący czytelnictwo
- „Tydzień Bezpłatnego Internetu” – internet w BPMiG Ostrzeszów za free!

- „Serwetkowe Fantazje” – wystawa papierowych serwetek wykonanych przez członków Oddziału Rejonowego Polskiego Związku Emerytów, Rentistów i Inwalidów w Ostrzeszowie.
- „Randka w ciemno z książką” – czytelnicy mieli okazję wypożyczać książki nie wiedząc po jaki tytuł sięgają
- „Żołnierze wyklęci” – spotkanie autorskie z Kajetanem Rajskim
- „Międzynarodowy Dzień Kota” – poznajemy literackie koty, koty malujemy, rzeźbimy z gazet i tworzymy z rolek papieru toaletowego (Filia w Szklarce Przygodzickiej)

Pępowo (pow. Gostyń)

- „Światowy Dzień Kota” – zabawy ruchowe, zagadki, głośne czytanie bajek o kotach
- „Franklin i walentynki” – spotkanie dla dzieci

Piaski (pow. Gostyń)

- „Madagaskar” – spotkanie z podróżnikiem i pisarzem Arunem Milcarzem, dla młodzieży
- „Mały jubiler” – warsztaty wykonywania biżuterii, dla dzieci
- „Karnawałowe przekąski” – warsztaty dla dzieci
- „Do zakochania jeden krok” – warsztaty wykonywania laurek i masek karnawałowych

Pogorzela (pow. Gostyń)

- „Kocie życie książek” – warsztaty plastyczne, dla dzieci
- „Kocie zakładki” – konkurs plastyczny, impreza podsumowująca oraz wystawa pokonkursowa

Poniec (pow. Gostyń)

- „Maseczka karnawałowa” – konkurs plastyczny
- „Fifa 17” na Xbox-ie – turniej gier sportowych, dla młodzieży
- „Jestem autorem książki” – konkurs czytelnicy (Filia w Żytowiecku)

Rawicz

- „Muzyka leczy” – spotkanie w Klubie Melomana RUTW

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Warsztaty genealogiczne
- Spotkanie autorskie z Magdaleną Ludwiczak, autorką książek: „Cztery rubiny”, „Tajemnica Błękitnej Alkowy”, „Dziewczyna z zaułka”

Słupca

- Rozstrzygnięcie powiatowego konkursu plastycznego „Zimowe krajobrazy”

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Ochrona powietrza, efektywność energetyczna oraz odnawialne źródła energii” – wykład Magdaleny Żelichowskiej, doradcy energetycznego WFOŚiGW w Poznaniu
- „Hiperurykemia – cichy zabójca. Zasady postępowania w przypadku podwyższonego stężenia kwasu moczowego” – wykład lek. med. Natalii Grzywińskiej
- „Zasady i bezpieczeństwo stosowania leków przeciwbólowych” – wykład lek. med. Katarzyny Kulas
- „Zaburzenia pamięci, bezsenność, depresja – wyzwania codziennej praktyki lekarskiej” – wykład lek. med. Zuzanny Tundak

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Ferie z biblioteką:
 - ~ Warsztaty: Dzień Chemiczny, Dzień Foto, Dzień Archeologiczny, Dzień Muzyczny
 - ~ Wyścigi samochodów zdalnie sterowanych – dla dzieci

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Peru” – spotkanie z Emilem Wittem
- „Powiedz jak mnie kochasz” – czyli walentynkowy dialog poetycki w wykonaniu Kaliny Izabeli Zioly i aktora Dariusza Bereskiego
- Spotkanie z poetką i pisarką Wandą Wasik

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Spotkania z Seniorami – ozdoby walentynkowe” – przygotowanie serdušek z metalu i papieru oraz ozdabianie ich wiosennymi kwiatami
- Zimowa Akademia Malucha – wakacyjne zajęcia plastyczne, czytelnicze, sportowe wraz z wyjazdami m.in. na basen, lodowisko – dla dzieci w wieku 6-9 lat
- „Maluszki” – grupa zabawowa: „Co nam urośnie? Sadzimy cebulki w mini ogródku”, „Walentynkowe zajęcia z rytmiki” (Filia w Czaczu)
- „Czy znam przygody Mikołaja?” – konkurs czytelniczy dla klas II-III na podstawie książki „Nowe przygody Mikołajka” (Filia w Czaczu)

Trzcianka

- Koncert walentynkowy – występ zespołu Ciąła Pedagogiczne
- Akcja ferie – „Lato w środku zimy, czyli podróż do gorącej Afryki” – zabawy afrykańskie, spotkanie z dziką przyrodą, bal karnawałowy w rytmach gorącej Afryki, czytanie książki przygodowej „Afryka Kazika” Łukasza Wierzbickiego, tworzenie makiety afrykańskiej wioski

Turek

- „Nocne Planszówkowanie” – spotkanie dla miłośników gier planszowych
- Warsztaty plastyczne dla dzieci: maski karnawałowe, „Spotkanie w Krainie Lodu”, „Bałwankowe szaleństwo”, „Qulingowy pejzaż zimowy”, „Walentynki”, „Spotkanie z rozśpiewanymi elfami”
- „Strach się bać” – wybieramy mistrza białych historii, gra, praca plastyczna
- Zajęcia plastyczno-literackie dla dzieci: „Królowa Lodu z wizytą w bibliotece”, „Pomagamy dziewczynce z zapalkami”
- Dni Bezpiecznego Internetu – scenariusz zajęć dla dzieci ze szkół podstawowych oraz przedszkoli
- Program 50+:
 - ~ „Profilaktyka zdrowia seniora – układ krwionośny” – spotkanie z Szymonem Baranieckim z Centrum Nauki Kopernik w Warszawie
 - ~ Warsztaty kulinarne z dietetykiem Karoliną Łajdecką
 - ~ „Nordic walking” – spotkanie z instruktorem Marcinem Deruckim

Wągrowiec

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Walentynkowe spotkanie w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu – program artystyczny
- „Z Nela przez świat” – prezentacja „Nela na trzech kontynentach” w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu
- Indywidualne warsztaty komputerowe

Wijewo (pow. Leszno)

- „Miłość w poezji” – wystawa z okazji walentynek
- Wystawy rocznicowe:
 - ~ „175. rocznica urodzin Karola Maya”
 - ~ „35. rocznica śmierci Marii Kownackiej”

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Nowe zagrożenia, grooming, zbyt wczesna inicjacja seksualna, cyberprzemoc, internet, używki. Zasady odpowiedzialności nieletnich” – spotkanie autorskie dla młodzieży gimnazjalnej z sędzią Anną Marią Wesołowską
- Spotkanie z sędzią Anną Marią Wesołowską – dla dzieci przedszkolnych
- „Nasza rola w tworzeniu szczęśliwej rodziny w świetle współczesnych zagrożeń” – spotkanie autorskie z sędzią Anną Marią Wesołowską dla dorosłych
- „Etykieta w stroju wizytowym” – zajęcia dla dzieci szkolnych i przedszkolnych
- „Tu się bawimy w teatr” – zajęcia na temat dobrego zachowania w teatrze

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ 260. rocznica urodzin Juliana Ursyna Niemcewicza (również Filia w Bukówcu Górnym)
 - ~ 180. rocznica śmierci Aleksandra Puszkina
 - ~ 115. rocznica urodzin Johna Steinbecka
- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe (Filia w Bukówcu Górnym):
 - ~ 175. rocznica urodzin Karola Maya
 - ~ 35. rocznica śmierci Marii Kownackiej

Zagórów (pow. Słupca)

- „Plastusiowe opowieści: skarb bezludnej wyspy” – przedstawienie w wykonaniu teatru Edu-Artis z Krakowa
- XXV Gminne Eliminacje Konkursu Recytatorskiego dla Szkół Podstawowych „Czerwieńcie, zieleńcie się słowa...”
- „EkoPaka” – zajęcia o tematyce ekologicznej poświęcone aluminium – dla dzieci z klas zerowych
- Spotkanie Lokalnego Klubu Kodowania działającego przy gimnazjum w ramach projektu „Link do przyszłości”
- Spotkanie informacyjne dla dyrektorów i kierowników szkół, instytucji i organizacji z terenu gminy w ramach projektu „e-Mocni: cyfrowe umiejętności, realne korzyści”

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Melodie cygańskie w wykonaniu zespołu „Młodzi duchem”
- „Robić czy nie robić? – oto jest pytanie” – spektakl w wykonaniu Teatru Seniora z Koźmina Wlkp.
- Ferie w bibliotece (Baszków):
 - ~ „Folkowa zabawa, czyli integracja na ludowo”
 - ~ „Poznajemy dawne zawody”
 - ~ „Polskie stroje ludowe, czyli bawimy się w projektantów”
 - ~ „Jak zabawa to zabawa” – uczymy się tańców ludowych
- „Po co komu plotka? Siła wypowiedzianych słów” – zajęcia biblioterapeutyczne
- „Dzieci kochają książki!” – zajęcia literacko-plastyczne
- Dzień Bezpiecznego Internetu „Razem zmieniamy Internet na lepsze”
- „Z wizytą u pana Andersena” – zajęcia bajkowo-filmowo-plastyczne
- Klub Czytających Rodzin – „Drzewo genealogiczne Czytającej Rodziny”
- „Przepis na miłość” – zajęcia biblioterapeutyczne

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

A TAK niewiele brakowało / Violetta Szostak. W: *Gaz. Wyborcza – Poznań*. – 2016, nr 244, s. 6

M.in. o promocji „Wierszy zebranych” Juliana Kornhausera wydanych przez Wydawnictwo WBPICAK w Poznaniu.

CO CZEKA tę bibliotekę? / Tomasz Cyłka. W: *Gaz. Wyborcza – Poznań*. – 2017, nr 20, s. 2

Plany rozbudowy biblioteki WBPICAK w Poznaniu.

CZTERDZIESTKA seryjnych / VIS. W: *Gaz. Wyborcza – Poznań*. – 2016, nr 244, s. 6

40. spotkanie w ramach cyklu „Seryjni poeci”. Goście spotkania: Jakub Kornhauser i Maciej Robert.

KORNHAUSER – korepetycje z historii / Krzysztof Hoffmann. W: *Gaz. Wyborcza – Poznań*. – 2016, nr 244, s. 6

Recenzja „Wierszy zebranych” Juliana Kornhausera wydanych przez Wydawnictwo WBPICAK w Poznaniu.

MUZYKA epoki / Magdalena Rabizo-Birek. W: *Nowe Książki*. – 2016, nr 12, s. 23

Recenzja tomu poezji Tomasza Dalasińskiego „©” wydanego przez WBPICAK w Poznaniu.

PIERWSZA próba / Antoni Wrzosek. W: *Nowe Książki*. – 2016, nr 12, s. 22

Recenzja wyboru wierszy Juliana Kornhausera „Wiersze zebrane” wydane-go przez WBPICAK w Poznaniu.

POZNAŃ wydaje Kornhausera / Marek Zaradniak. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 29, s.9

Książki „Rzeczy do nazwania” i „Wiersze zebrane” wydane przez WBPICAK w Poznaniu. WBPICAK.

POZNAŃSKIE kolędowanie: 4.01. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 3, dod. 60+, s. IV

Imprezy zorganizowane w ramach Poznańskiego kolędowania, w tym występ Zespołu Folklorystycznego „Wielkopole”.

RZECZY do nazwania / T.J. W: I K S . – 2017, nr 2, s. 84

Nowość wydawnicza WBPICAK – „Rzeczy do nazwania. Wokół Kornhausera”.

SŁOWO lubi być wypowiedziane i ma poruszać / Joanna Żabnicka ; rozm. przez Paulina Rezmer. W: G ł o s W i e l k o p . – 2017, nr 52, s. 22

M.in. wzmianka o tomiku poezji „Ogrodnicy z Marly” wydanym przez WBPICAK – debiucie Joanny Żabnickiej.

ŚWIAT jak z obrazka / Marcin Orliński . W: T w ó r c z o ś ć . – 2016, nr 12, s. 114-116

Recenzja tomu poetyckiego Jakuba Kornhausera „Drożdżownia” wydanego przez WBPICAK w Poznaniu.

TRZEMESZANIN w Poznaniu, czyli „Ascetyczny świat Koniecznego” / kar. W: P r z e m . n a S z l a k u P i a s t . – 2017, nr 4, s. 14

Zdjęcia instruktora z Domu Kultury w Trzemesznie pokazane w ramach Galerii WBPICAK w Poznaniu.

WIELKOPOLSKA Press Photo / oprac. Agata Wojtczak. W: N a s z e J e ż y c e . – 2016, nr 7, s. 14

17. edycja konkursu organizowanego przez WBPICAK w Poznaniu.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 1, s. 94

Wystawa fotografii autorstwa Marcelego Koniecznego w siedzibie WBPICAK w styczniu 2017 roku.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 1, s. 83

Nowości wydawnicze WBPICAK w styczniu 2017 (Edward Pasewicz, Piotr Śliwiński, Filip Zawada).

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 2, s. 84-85

Nowości wydawnicze WBPICAK w lutym 2017 (Edward Pasewicz, Piotr Macierzyński, Filip Zawada).

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 3, s. 97

Wystawy fotografii w siedzibie WBPiCAK w marcu 2017.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 3, s. 89

Nowości wydawnicze WBPiCAK w marcu 2017 (Maciej Woźniak, Jacek Guttorow).

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 2, s. 93-95

Wystawy fotografii w siedzibie WBPiCAK w lutym 2017.

WOKÓŁ poety. W: *Monitor Wielkop.* – 2017, nr 2, s.6

Nowość Wydawnictwa WBPiCAK – „Rzeczy do nazwania. Wokół Kornhau-sera”.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Medal Młodej Sztuki** 2017 w dziedzinie literatury otrzymała *Joanna Żabnicka* za „młodą wrażliwość, mądry sceptycyzm i poetycką dojrzałość”; autorka m.in. tomu „Ogrodnicy z Marly”.
- **Nagrodę im. Beaty Pawlak** w 2016 roku otrzymali: *Jarosław Mikołajewski* za książkę „Wielki przyptyw” oraz *Dariusz Rosiak* za „Ziarno i krew. Podróż śladami bliskowschodnich chrześcijan”.
- **Nagrodę im. Jana Długosza** w 2016 roku otrzymała *Anna Machcewicz* za książkę „Bunt. Strajki w Trójmieście. Sierpień 1980”.
- **Nagrodę im. Kornela Makuszyńskiego** w 2016 roku otrzymała *Zuzanna Orlińska* za utwór „Stary Noe”.
- **Nagrodę „Nowych Książek”** za 2016 rok otrzymał *Michał Przeperski* za publikację „Nieznośny ciężar braterstwa. Konflikty polsko-czeskie w XX wieku”.
- **Nagrodę Paszport „Polityki”** w dziedzinie literatury za 2016 rok otrzymała *Natalia Fiedorczuk-Cieślak* za książkę „Jak pokochać centra handlowe”.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Literacką Nagrodę Europy Środkowej Angelus** w 2016 roku otrzymał *Varujan Vosganian*, autor „Księgi szeptów”. Nagrodę dla tłumacza przyznano Joannie Kornaś-Warwas.
- **Międzynarodową Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta** w 2017 roku otrzymał *Breyten Breytenbach*, południowoafrykański poeta, pisarz, dramaturg i malarz.
- **Nagrodę im. Goncourtów** w 2016 roku otrzymała *Leila Slimani* za książkę „Chanson Douce”.
- **Nagrodę Man Booker International Prize** 2016 otrzymał *Paul Beatty*, pisarz amerykański za książkę „The Sellout”.

C . Z m a r l i

- **Jerzy Pomianowski** (29.12.2016), pisarz, publicysta, tłumacz, znawca Europy Wschodniej
- **Wojciech Młynarski** (15.03.2017), autor tekstów i wykonawca piosenek, twórca librett, tłumacz, poeta, reżyser, satyryk, artysta kabaretowy